K16
ACT72C

ORTAOKUL KİTAPLARI

OKUMA KİTABI

44264308

I. Sınıf

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
KÜLTÜR BAKANLIĞI

DEVLET BASIMEVİ
İSTANBUL 1938

Kültür Bakanlığı Yayın Direktörlüğünün 83/105 sayılı ve 6/1/1938 tarihli emrile IV. üncü defa olarak 40 000 sayı basılmıştır.

Ölüm tarihi
10. ikinci Teşrin 1938 Saat 9.5 da
Perşembe günü

ATATÜRK

Türk Tarihi insanlığa kök olmuştur, evrenseldir;
Türk Milleti, ta Asyanın ortasından kopup gelen,
Yeryüzünün dört yanına kol atan bir coşkun seldir.

*

Hep o selin ayakları : Sumer, Elâm, Mısır, Eti.
Türkiyedir bir kolu da, en yenisi, en gürbüzü;
Tarih, yeni yazmaktadır böyle güçlü bir devleti.

*

Bu devleti kuran kimdir? Sensin, bilir bunu cihan.
Adın KEMAL ATATÜRK'tür, büyük küçük tanır seni.
Sensin Türke yol gösteren, sensin bize Ulu Başkan.

*

Damarında akan kanda milletinin öz kanı var,
Bileğinde Milletinin yenilmiyen öz kuvveti.
Yüreğinde, bütün Türklük tarihinin volkanı var.

*

Görüşünle vatanını ölümlerden sen kurtardın;
Düşmanları bu topraktan denizlere sensin döken;
Yıkık yurdu can verici ellerinle sen onardın.

*

Uzak, yakın geçmişlerde hiçbir eşi bulunmıyan
Eserini, yarın için, Türk Gencine inamladın.
Biz de onu korumağa ant içmişiz, buna inan.

*

Çalışmakta, iş yapmakta, yurt sevmekte örnek sensin.
Bizler senin çocuğunuz, atamızsın ey ATATÜRK,
Kurtaransın, koruyansın, Türklüğe can verensin...

Hasan-Âli Yücel

ATATÜRK VE MİLLET

Bir gün Atatürk'le beraber bulunurken şiir ve edebiyattan bahsolundu. Hazır bulunanlardan bazıları zemin ve zamana uygun, nükteli mısralar okudular. Atatürk şiir bahsini Fuzulî'nin şu beyti ile kapadı :

Canımı canan eğer isterse minnet canıma,
Can nedir kim anı kurban etmeyin cananıma.

Güzel millet, ne büyük âşıkın var?

*

ATATÜRK VE KÖYLÜ

Atatürk'ün Ankaradaki çiftliği makine ile sürülür. Bir gün kendisine, sürülmüş araziden bir kısmını, bir köylünün, kendi tarlası imiş gibi, tohum atıp kapadığını haber verdiler.

Atatürk, yolda bu adama tesadüf ederek sordu:

— Bu toprak senin mi?

Kendisini bundan önce görüp tanımamış olan köylü cevap verdi:

— Hayır!

— O halde ne hakla ekiyorsun?

— Atatürk bizim babamız değil mi? Elbet ekerim!

OKUMAK ZEVKİ

Kitap, beni her vakit eğlendiren, avutan bir arkadaş, bana akıl öğreten bir dost olmuştur.

Aramızda kim vardır ki büyük bir hazla okuduğu ilk kitapları sonradan tatlı bir sevgi ile hatırlamasın.

Unutulmuş bir dolap gözünde tozlu bir kitabın kabı sizde çocukluğunuzun güzel hatıralarını hiç uyandırmadı mı? Onu ilk defa okuduğunuz yerin, kırmızı akşam ışıklarile dolu büyük çayırın, altında oturduğunuz ihtiyar ağacın, kıyısına uzanıp yattığınız çukurun gözleriniz önünde canlanır gibi olduğunu görmediniz mi? O vakitki kuş cıvıltılarını, kaval seslerini tekrar işitmediniz mi? Bu güzel yapraklar üzerine gece nekadar çabuk inerdi. Esmerleşen kâğıt üstündeki yazıları akşam nasıl yavaş yavaş dalgalandırıp silerdi. Artık gece olmuştu. Kuzular meliyor, sürüler ağıllara döndüler. Ağustosböcekleri ötüyor. Biraz önce yazılar sayfa üzerinde nasıl silindiyse şimdi de ağaçların şekli havanın bulanık çerçevesi içinde öyle siliniyor. Artık eve dönmek zamanı gelmiştir. Yol, taşlar ve birçok inişler, yokuşlarla doludur. Fakat ne yapsanız boş; vaktinde eve yetişemiyeceksiniz. Yemek çoktan başlamıştır.

Sizi çok seven ihtiyar uşak yemek çanını epey geciktirmiştir. Uzun zamanlardanberi çiftliğine çekildiği halde bu gibi işlerde gene titiz olan büyük anneniz tatlı ve üzgün bir sesle sizi azarlıyacaktır. O kadar hafif ve ince bir azar ki size sert bir cezadan daha ağır gelecek.

Büyük anne biraz sonra niçin geciktiğinizi soracak; siz de bir çayırlıkta kitap okumağa daldığınızı utana utana söyliyeceksiniz. O zaman hangi kitabı okumağa daldığınızı öğrenmek istiyecek. Siz bir parça durakladıktan sonra, ya bitiremeden elimden alırlarsa, diye korka korka cebinizden «Robenson Krozüe» yi çıkaracaksınız. Büyük anne gene tatlı talı gülümsiyecek. Gönlünüz rahat olsun, kitabınız size geri verilecektir; fakat bir daha yemek saatini kaçırmamak şartile.

Jorj San

ROBENSON

Bindiği gemi korkunç bir fırtınaya tutuluyor, büyük denizlerin ortasında kuma oturuyor. Arkadaşları boğuluyor. Yalnız Robenson bin güçlükle kurtuluyor, bir adaya çıkıyor. Bu çıkış ölümden beterdir; çünkü bu ada, büyük denizlerin ortasında, insan uğrağı olmıyan, gemi geçmiyen bir yerdir. İlk geceyi bir ağaç üstünde geçiren Robenson'a tesadüfler yardım ediyor. Gemi büsbütün parçalanmaktan kurtulmuştur, fırtına dinmiştir. Yüzerek gemiye gidiyor. Geminin erzak, tüfek, bez, alet, tahta parçaları... gibi kendisine yarıyacak eşyasını bir salla boşaltıyor. Adada vahşi geçiler, insan yüzü görmemiş kuşlar, deniz kaplumbağalarından ve gemiden kurtulan bir köpekle iki kediden başka canlı yoktur. Robenson bu felâket karşısında bazan ümitsizliğe düşüyor. Fakat iradesini kaybetmiyor. Güçlükleri yeniyor, kendine bu ıssız ve kimsesiz adada yeni bir hayat kuruyor. Tabiatin yıpratıcı, bezdirici kuvvetlerile mücadele ediyor. Başından fevkalâde hâdiseler geçiyor. Ve yirmi sekiz sene sonra adadan kurtuluyor.

Aşağıdaki parça Türkçeye tercümesinden alınmıştır. Robenson'un adadaki ilk günlerini anlatıyor:

Artık bulunduğum hale biraz alışmağa ve acaba bir gemi görebilir miym diye daima denize bakmaktan vazgeçmeğe başlayınca hayatımı tanzime ve mümkün olabildiği kadar her şeyin iyi cihetini aramağa başladım. Evimin bir kaya yamacında etrafı kazıklarla çevrilmiş bir çadırdan ibaret olduğunu anlatmıştım. Direk ve kazıklarla çevirdiğim o çite şimdi artık duvar diyebilirim. Çünkü onu dışarı doğru iki kadem kalınlığında çimlerle örtmüştüm. Bir müddet - zannedersem bir buçuk sene - sonra bu duvardan kayaya doğru iğri bir surette direkler dizdim. Üzerini ağaç dallarile ve yağmurun geçmesine mâni olacak birtakım şeylerle örttüm. Çünkü senenin bazı mevsimlerinde burada pek şiddetli yağmurlar yağıyor.

Bütün eşyamı çadıra ve mağaraya taşıdığımı bir dereceye kadar anlatmıştım. Fakat ilk zamanlarda bu eşyanın karmakarışık bir yığın halinde bulunduğunu da söylemek mecburiyetindeyim.

Bu eşyanın böyle darmadağın bir halde bulunması pek çok yer tutuyordu. Bana, dönecek yer bile kalmıyordu. Bunun için kayayı daha ziyade oyarak daha ziyade genişletmeğe başladım. Kaya, kumlu gevşek bir taş olduğundan kolaylıkla işlenebiliyordu. Yırtıcı hayvanlardan emin olduktan sonra kayayı evvelâ sağa doğru ve sonra da doğruluğuna, ta dışarı çıkıncıya kadar oydum. Ve bu suretle çadırdan doğrudan doğruya çitin haricine çıkabilecek bir kapı yaptım. Bu yol bana yalnız çadıra girip çıkmağı değil, ayni zamanda eşyalarımı yerleştirecek bir yer de temin etmiş oldu. Artık kendime pek ziyade lâzım olan iskemle ve masa gibi bazı şeyleri de yapmağa başladım. Çünkü bunlarsız, dünyada nasibim olarak kalan pek az rahattan dâhi hakkile istifade mümkün olamıyordu. Masasız rahatça ne yazı yazabiliyor, ne de yemek yiyebiliyordum. Masa başında yapılmasında bir zevk olan birçok şeylerden mahrum kalıyordum. İşe başladım.

Hayatımda hiçbir vakit elime bir alet bile almamıştım. Fakat icap edince çalışmak, sebat etmek ve beceriklilik sayesinde bilhassa aletim olduğu vakit istediğim her şeyi yaptım. Bununla beraber aletsiz de pek çok şeyler yapabiliyordum. Bazan bir keserle bir baltadan başka alet olmadığı halde, şimdiye kadar yapılmıyan bir tarzda ve gayet güçlükle, yine bir çok şeyler yapabildim.

İhtiyacım olan bir tahtayı elde etmek için ağacı devirip önüme yatırarak bir tahta gibi inceltinciye kadar iki tarafını balta ile yontmaktan ve sonra da keserle düzeltmekten başka çarem yoktu. Bu suretle çalışmak neticesinde koca bir ağaçtan yalnız bir tahta çıkardığım ve tek bir tahta yapmak için pek çok zaman emek sarfettiğim doğrudur. Fakat ne yapayım buna karşı sabretmekten başka elimden ne gelebilirdi. Zaten vaktimin ve çalışmamın pek az kıymeti vardı. Çünkü nasıl olsa vaktimi ve kuvvetimi şu veyahut bu iş için sarfediyordum. Yukarda da söylediğim gibi gemiden getirdiğim sallardan söktüğüm tahtalarla evvelce kendime bir masa, bir de iskemle yapmıştım. Fakat kendi kendime tahta yapmağa başlayınca bir buçuk kadem genişliğindeki tahtaları mağaranın bir duvarına üstüste koydum. Çivileri ve demire ait bütün âletleri bunların üzerine yerleştirdim.

Kolaylıkla bulunabilecek bir surette her şeyi ayrı ayrı yerleştirdim. Tüfekleri ve sair asılabilecek şeyleri asmak için duvarlara çi-

viler kaktım. Eğer mağaram görülseydi umumî bir malzeme mağazası zannedilirdi. Her şey elimin altında idi. Şimdi artık her günlük hayatımı anlatmak için bir defter tutmak lâzımdı. Çünkü ilk zamanlarda pek büyük bir meşguliyet içerisinde idim. Yalnız meşguliyet değil, fikrim de karmakarışık bir halde idi. Eğer o zaman defter tutsaydım birtakım can sıkıcı şeylerle dolacaktı. Meselâ 30 Eylûl: Boğulmaktan kurtularak karaya çıktıktan, denizde yuttuğum birçok tuzlu suyu çıkardıktan sonra biraz rahat ettim. Ellerimi ısırarak, başımı ve yüzümü döverek ve felâketime ağlıyarak bağıra bağıra yorgunluktan bayılıncıya kadar «mahvoldum bittim» diye haykırdım ve toprak üzerine yatmağa mecbur oldum. Fakat paralanmak korkusundan uyumağa cesaret edemedim.

Bundan sonra birkaç gün, gemiye gidip bütün eşyaları getirdim, sonra belki bir gemi görebilirim ümidile hergün küçük bir tepenin üstüne çıkmaktan kendimi alamıyordum. Bir defa uzakta bir yelkenli görür gibi oldum. Bu ümit beni pek ziyade memnun etmişti. Gözlerim kör olacak kadar dikkatle baktım. Hayal tamamile gözümden kayboldu. Oturdum, bir çocuk gibi ağladım. Böyle kendi deliliğimle kendi felâketimi arttırıyordum.

Daniel de Foë — Şükrü Kaya

SÜVARİLER

Biz kaşırga oğulları, biz kanatlı süvariler,
Sınırlarda akın eden tamam yedi bin nefer!.
Ordumuzun dolu dizgin hücumundan
Dalgalanır bir kahraman uğultu.
Şimşek gibi kılıç çalan,
Yorulmıyan bu ordu
Hep muzaffer
Cenk eder.
Bu asker,
Er oğlu er
Şehleventler fırkası!
Bulutlardan bizi sorar
Varılmıyan ufukların arkası.
Uzak değil varılmıyan şu ufuklar!
Bizim için yeryüzünde yoktur asla uzak yer;
Bizim için bütün yollar şereflere doğru gider..
Akşam üstü, alaylarla biz geçerken bu yollardan
Mızrakları gören sanır: Yerde uçan bir orman!
Kabardıkça kır atların yeleleri,
Nağralarla kişnemeler ne korkunç!..
Korkusuzlar, arş ileri!..
Gün batısı kızıl tunç!.
Ova: tufan!.
Gök: duman!.
Ey vatan!..
Güzel Turan!
Sana feda biz varız.
Düşman oğlu, meydana çık!.
Kahramanlık kimde ise anlarız.
Ilgarlarda yiğitlerin bahtı açık.
Hak yolunda gazilerin kılıçları bütün kan!.
Her zaman kan!. Fakat bizim bayrağa şan, bayrağa şan..

Enis Behiç

KAŞAĞI

Ahırın avlusunda oynarken aşağıda, gümüş söğütler altında görünmiyen derenin hazin şırıltısını işitirdik. Evimiz iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem İstanbula gittiği için benden bir yaş küçük olan kardeşim Hasanla artık Dadaruhun yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu, babamın seyisi, ihtiyar bir adamdı. Sabahleyin erkenden ahıra koşuyorduk. En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruhla beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek ne doyulmaz bir zevkti. Hasan, korkar, yalnız binemezdi. Dadaruh, onu kendi önüne alırdı. Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahırı süpürmek, gübreleri kaldırmak: en eğlenceli bir oyundan ziyade bizim hoşumuza gidiyordu. Hele tımar.. Bu, en zevkli şeydi. Dadaruh, eline kaşağıyı alıp işe başladı mı tıkı.. tık.. tıkı.. tık.. tıpkı bir saat gibi.. yerimde duramaz:

— Ben de yapacağım; diye tuttururdum. O vakit Dadaruh beni Tosunun sırtına kor, elime kaşağıyı verir:

— Haydi yap; derdi.

Bu demir aleti hayvanın üstüne sürter, fakat o ahenkli tıkırtıyı çıkaramazdım.

— Kuyruğunu sallıyor mu?

— Sallıyor.

— Hani bakayım?

İğilirdim, uzanırdım. Lâkin atın sağrısından kuyruğu görünmezdi.

Her sabah ahıra gelir gelmez:

— Dadaruh, tımarı ben yapacağım, derdim.

— Yapamazsın.

— Niçin?

— Daha küçüksün de ondan...

— Yapacağım.

— Büyü de öyle.

— Ne vakit?

— Boyun at kadar olduğu vakit.

— . . . . . .

At, ahır işlerinde yalnız tımarı beceremiyordum. Boyum karnına bile varmıyordu. Halbuki en keyifli, en eğlenceli şey, buydu. Sanki kaşağının muntazam tıkırdısı Tosunun hoşuna gidiyor, kulaklarını kısıyor, kuyruğunu kocaman bir püskül gibi sallıyordu. Tam tımar biteceğine yakın huysuzlanır, o zaman Dadaruh:

— Höyt...

diye sağrısına bir tokat indirir, sonra öteki atları tımara başlardı. Ben bir gün yalnız başıma kaldım. Hasanla Dadaruh dere kenarına inmişlerdi.

İçimde bir tımar etmek hırsı uyandı. Kaşağıyı aradım; bulamadım. Ahırın köşesinde Dadaruhun penceresiz küçük bir odası vardı. Buraya girdim. Rafları aradım. Eyerlerin arasına falan baktım. Yok! yok! Yatağın altında yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım. Azıcık daha sevincimden haykıracaktım. Annemin bir hafta evvel İstanbuldan gönderdiği hediyeler içinde çıkan fakfon kaşağı pırıl pırıl parlıyordu. Hemen kaptım. Tosunun yanına koştum. Karnına sürtmek istedim. Rahat durmuyordu.

— Galiba acıtıyor, dedim.

Gümüş gibi parlıyan bu güzel kaşağının dişlerine baktım. Çok keskin, çok sivriydi. Biraz körletmek için duvarın taşlarına sürtmeğe başladım.

Dişleri bozulunca tekrar tecrübe ettim. Gene atların hiçbiri durmuyordu. Kızdım. Öfkemi sanki kaşağıdan çıkarmak istedim. On adım ilerdeki çeşmeye koştum. Kaşağıyı yalağın taşına koydum. Yerden kaldırabileceğim en ağır bir taş bularak üstüne hızlı hızlı indirmeğe başladım. İstanbuldan gelen, ihtimal, Dadaruhun kullanmağa kıyamadığı bu güzel kaşağıyı ezdim; parçaladım. Sonra yalağın içine attım.

... Babam, her sabah dışarıya giderken bir kere ahıra uğrar, öteye beriye bakardı. Ben o gün gene ahırda yalnızdım. Hasan, evde hizmetçimiz Pervinle kalmıştı. Babam, çeşmeye bakarken yalağın içinde kırılmış kaşağıyı gördü; Dadaruha haykırdı:

— Gel buraya!

. . . . . ?

Nefesim kesilecekti; bilmem neden, çok korkmuştum. Dadaruh

şaşırdı. Kırılmış kaşağı meydana çıkınca babam, bunu kimin yaptığını sordu. Dadaruh :

— Bilmiyorum, dedi.

Babamın gözleri bana döndü, daha bir şey sormadan :

— Hasan, dedim.

— Hasan mı ?

— Evet, dün Dadaruh uyurken odaya girdi. Sandıktan aldı. Sonra yalağın taşında ezdi.

— Neye Dadaruha haber vermedin ?.

— Uyuyordu.

— Çağır şunu bakayım.

— . . . . . .

Çitin kapısından geçtim. Gölgeli yoldan eve doğru koştum. Hasanı çağırdım. Zavallının hiçbir şeyden haberi yoktu. Koşarak arkamdan geldi. Babam pek sertti. Bir bakışından ödümüz kopardı. Hasana dedi ki :

— Eğer yalan söylersen seni döverim !.

— Söylemem.

— Pekâlâ, bu kaşağıyı neye kırdın ?

Hasan, Dadaruhun elinde duran alete şaşkın şaşkın baktı. Sonra sarı saçlı başını sarsarak :

— Ben kırmadım, dedi.

— Yalan söyleme, diyorum.

— Ben kırmadım.

Babam tekrar :

— Doğru söyle, darılmıyacağım. Yalan çok fenadır, dedi.

Hasan, inkârında inat etti. Babam hiddetlendi. Üzerine yürüdü. «Utanmaz yalancı» diye yüzüne bir tokat indirdi.

— Götür bunu eve; sakın bunu bir daha buraya sokma. Hep Pervinle otursun! diye haykırdı. Dadaruh, ağlıyan kardeşimi kucağına aldı. Çitin kapısına doğru yürüdü.

Artık ahırda hep yalnız oynuyordum. Hasan, evde mahpustu. Annem geldikten sonra da affetmedi. Fırsat düştükçe «O yalancı» derdi. Hasan yediği tokat aklına geldikçe ağlamağa başlar, güç susardı. Zavallı anneceğim benim iftira atabileceğime hiç ihtimal vermiyordu.

«Aptal Dadaruh atlara ezdirmiş olmasın» derdi.

Ertesi sene annem, yazın, gene İstanbula gitti. Biz yalnız kaldık. Hasana ahır hâlâ yasaktı.

Geceleri yatakta atların ne yaptıklarını, tayların büyüyüp büyümediğini bana sorardı. Bir gün birdenbire hastalandı. Kasabaya at gönderildi. Doktor geldi. «Kuşpalazı» dedi. Çiftlikteki köylü kadınlar eve üşüştüler. Birtakım tekir kuşlar getiriyorlar, kesip kardeşimin boynuna sarıyorlardı. Babam yatağının dibinden hiç ayrılmıyordu.

Dadaruh çok durgundu. Pervin, hüngür hüngür ağlıyordu.

— Neye ağlıyorsun, diye sordum.

— Kardeşin hasta.

— İyi olacak.

— Olmıyacak.

— Ya ne olacak ?.

— Kardeşin ölecek! dedi.

— Ölecek mi ?

— . . . . . .

Ben de ağlamağa başladım. O hastalandığından beri Pervinin yanında yatıyordum. O gece hiç uyuyamadım. Dalar dalmaz Hasanın hayali gözümün önüne geliyor : «İftiracı! iftiracı!» diye karşımda ağlıyordu.

Pervini uyandırdım :

— Ben Hasanın yanına gideceğim, dedim.

— Niçin ?

— Babama bir şey söyliyeceğim.

— Ne söyliyeceksin ?

— Kaşağıyı ben kırmıştım, onu söyliyeceğim.

— Hangi kaşağıyı ?

— Geçen seneki. Hani babamın Hasana darıldığı..

Lâfımı tamamlıyamadım. Derin hıçkırıklar içinde boğuluyordum. Ağlıya ağlıya Pervine anlattım. Şimdi babama söylersem Hasan da duyacak, belki beni affedecekti.

— Yarın söylersin, dedi.

— Hayır, şimdi gideceğim.

— Şimdi baban uyuyor, yarın sabah söylersin; Hasan da duyar. Onu öpersin; ağlarsın; seni affeder.

— Pekâlâ !.

— Haydi, şimdi uyu !

— . . . . . .

Sabaha kadar gene gözlerimi kapayamadım. Hava henüz ağarırken

Pervini uyandırdım. Kalktık. Ben içimdeki zehirden azabı boşaltmak için acele ediyordum. Yazık ki zavallı masum kardeşim o gece ölmüştü. Sofada çiftlik imamile Dadaruhu ağlarken gördük. Babamın dışarıya çıkmasını bekliyorlardı.

Ömer Seyfettin

AKDENİZ KIYILARINDA

Yaslı gittim, şen geldim;
Aç koynunu ben geldim;
Bana bir yudum su ver;
Çok uzak yerden geldim.

Korkma açıl şen yurdum;
Dağlara ordu kordum;
Açık denizlerine
Süngümle kilit vurdum.

Rüzgârlardan atım var;
Şimşekten kanadım var;
Göğsümde al yazılı
Gazilik beratım var!

Rüzgâr bana at oldu;
Şimşekler kanat oldu;
Eğilin gökler dedim,
Bulutlar kat kat oldu.

Irmaklar gibi taştım,
Yalçın kayalar aştım;
Hakka şükürler olsun,
Geldim, sana ulaştım.

Varsın yansın ocağım,
Kurtuldu al sancağım,
Bayrağımın altında
Ben hür yaşıyacağım.

Deniz, deniz, Akdeniz,
Suları berrak deniz,
Karşıda yar ağlıyor,
Gideyim bırak deniz!

Açıldı Kale yolu,
Göründü Gelibolu,
Bırak deniz gideyim,
Orası yasla dolu.

Yürü ey şanlı Gazi,
Kılıcı kanlı Gazi,
Seni Meriç bekliyor,
Büyük Unvanlı Gazi!

Samih Rifat

MEMLEKET SEVGİSİ

Çok eski bir zamanda yedi sekiz yaşlarında bir çocukla dindar büyük annesi arasında şöyle bir konuşma hatırlarım:

— Allahı sever misin anneanne?
— Elbette severim.
— Beni sever misin?.
— Seni de severim.
— Hangimizi daha çok seversin?
— Elbette Allahı severim.
— Anneanne.. Allah ölse mi acırsın, ben ölsem mi?

Büyük anne bu tepeden inme sual karşısında şaşırıyor, korkuyor, kızıyor, gülüyor ve daha garibi gözlerinde yaşlar beliriyor:

— Sus.. günah. O nasıl lâkırdı.. Cehennemde yanarsın.. Bereket ki Allah senin gibi delilerin kusuruna bakmaz.

Bu çocuk sualinin ihtiyar kadında ne neviden bir fırtına koparduğunu tahmin edebiliriz: Zihni gayri ihtiyarî bir hayal yaptı; bir lâhza yumurcağı incecik bacaklarını uzatmış, boynunu kısmış, yatağında sapsarı yatıyor gördü. Onun ölümüne ötekinin - saygıda olduğu gibi seviyede de ortak kabul etmiyenin - muhal ölümünden çok daha fazla yanacağını anladı ve bir lâhzalık hayal onu bir isyan gibi korkuttu.

Büyük anne, torununa elbette ötekinden daha fazla yanacak. Çünkü onu gözü ile gördü, sesini işitti, ellerile okşadı. Öteki ölürse hangi hayal ve hatıra için ağlıyacağını kestiremiyor...

Memleket sevgisi dediğimiz şeyde bu dindar büyük annedeki **Allah ve torun sevgilerine benziyen iki ayrı unsur vardır: Din hükmünde olan mücerret ve hemen hemen zihnî bir sevgi; şekiller, kokular, sesler, bir kelime ile hayal ve hatıraların meydana getirdiği maddî sevgi.**

Askerler anlatırlar. Memleketin uzak sınırlarında, yahut dışında inandığı bir fikir için çarpışan asker, doğduğu taraflara, kendisi için hayal ve hatıra yatığı olan yerlere doğru çekilmek zorunda kalırsa daha ziyade çıldırır, önüne geçilmez bir kuvvet olurmuş.

Memleket sevgisinin tam şekline varmak için bu iki unsuru birleştirmek, birini ötekile tamamlamak lâzımdır. Bunun için seyahatten, yurdun muhtelif köşelerinde bir parça dolaşmak ve yaşamaktan daha iyi ne olabilir? Denilebilir ki, seyahat etmek ilmî yahut pratik bilgiler temin etmekten ziyade bunun için faydalı ve lâzımdır. Bizim yurdumuz bu bakımdan içinde dolaşması çok faydalı olacak, tanındıkça kazanacak bir vatandır.

Reşat Nuri Güntekin

İZMİR YOLUNDA

Belki şimdi, sana son
Sözlerimi yazmadan,
Gözlerim kapanacak.
Belki var daha beş on
Dakikalık bir zaman..

Anne, için yanacak
Mektubum okunurken..
Lâkin, ölümün eli
Alnıma dokunurken,
Beliren bir emeli
Çok görme bana sakın.
Ben Tanrıya en yakın
Bir yola sapıyorum,
Milletimin uğrunda
Türbemi yapıyorum...
Düşündüm huzurunda
Ebedî bir akşamın.
Düşündüm ki, babamın
Dizi dibinde geçen
Yirmi iki seneden
Elimizde kalan ne?
Sorarım sana anne..

Bugün de bir yarın da.
Bırakın uyuyayım
İzmir kapılarında.

Anne, elveda artık,
Şu iki üç asırlık

Gecenin gündüzünü
Görmeden gidiyorum..
Ne beis var, diyorum,
O günün seherinde
Senin ince yüzünü
Görüyor gibiyim ya...
Ey genç gecelerinde
Beşiğimi bekliyen,
Ediyorum emanet
Seni Anadoluya.
Sütünden, ekmeğinden
Ne verdinse helâl et.
Söyle Hacere, o da
Hakkını helâl etsin,
Gönülcüğü dilerse
Başka birine gitsin
Ben ermeden murada.

O ne anne? O güzel
Gözlerinden akan ne?
Geri dönmedim diye,
Ağlıyor musun anne?

Kemalettin Kâmi

ESİR ASLAN

Pariste, Kahirede, Hindistanda hayvanlar bahçesini gezmiş, birçok Aslanlar görmüştüm. Bombayda gördüğüm hepsinden büyüktü ve bedeni de ruhu gibi bozulmamıştı. Aslanın bulunduğu kafes; herbiri en az on santimetre kutrunda demir çubuklardan yapılmıştı. Uzun boylu bir adamdan daha yüksek boyu ile, gözlerinin bazan dalan, bazan şimşek gibi parlıyan azametile, yelesinin güzelliğile bu hayvan beni sanki büyüledi. Hele yelesi!.. Fakat kafes içinde de, onurlu ve ayakta duran bu aslan, bana sevgi değil, yalnız acıma hissi vermişti. Bu hissi neden verdi? Sebebini şimdi düşünerek bulabildim. O aslan esirdi: Bir esirin karşısında en yüksek duygu: Acıma; en aşağısı tiksinmedir.

Ben Bombay aslanının karşısında niçin tiksinti hissetmedim de acıma duydum? Bunun sebebini de izah edeyim.

Ben kafesin önüne yaklaşınca aslan, esirlik ayıbının bir kere daha ortâya konulduğunu hissetmiş gibi önce sağ böğrünü kafesin demirlerine dayadı ve kaburga kemiklerile orada demire karışmış olan insan zekâsı arasında korkunç bir didişme başladı. Kuvvetin son derecesi ne demek olduğunu ben ancak o gün orada görüp anladım.

Bir türlü kırılmak istemiyen ve kırılmıyan insan zekâsile didişen sağ kaburga kemiklerinin yardımına sol kaburga yetişti. Zavallı hayvan, kızgınlıkla dönüyor ve bu sefer de sol böğrü ile demir çubukları zorluyor, zorluyordu. Birdenbire durdu. Sandım ki bir kere daha yorulduğunu ilân eden kuvvetsizliği önünde susacak... Hayır!. Susmadı. O güzel yelesini silkerek, o güzel gözlerini yumarak ağzını iki parmaklığın arasından havaya dikti ve ufuklardan gelen gök gürlemesine benzer bir sesle kükredi.

Kafeste uzanmış, bizi kayitsız bakışlarla süzmüş olsaydı, onu sokakta birçoklarını görüp geçtiğimiz uyuz köpeklerden daha çok hatırımda tutmıyacaktım.

Süleyman Nazif

GEMİCİLER

Biz dalgalar, fırtınalar kahramanı yiğitleriz.
Ufuklardan ufuklara haber sorar, gezeriz.
Güneşlerde uyuklayan yamaçları,
Kalbi durgun tarlaları bıraktık.

Gölge veren ağaçları
Sevmiyoruz biz artık.
Sevgilimiz,
Ey deniz!

İşte biz:
Nihayetsiz
Mavilikler yolcusu!.
Ruhumuzun kardeşidir
Güneşlerde parıldıyan bu yeşil su.
Biz bayrağın fedaisi sayısız Türk genciyiz.
Biz hilâle şan arıyan korku bilmez gemiciyiz.

Ey vatandan müjdelerle bize kadar gelen rüzgâr!
O sarışın sahillerde kara gözlü genç kızlar
Yaz gecesi mehtap ile konuşurken,
Doğru söyle, sordular mı bizleri?..
Nasıl cevap verdi gökten
Gemimizin rehberi,
O vefakâr
Yıldızlar?..
Poyraz var;
Yelken dolar.
Gemi sanki kanatlı!
Enginlerde pembe güneş
Gülümserken bu yolculuk ne tatlı!
Çal sazını kalenderce yiğit kardeş!
Nağmelerin yorulmıyan dalgalardan bahtiyar.
Gönderelim bu ahengi o sevgili yurda kadar...

Enis Behiç

FORSA

Akdenizin sonsuz ufuklarına bakan küçük tepe minimini bir çiçek ormanı gibiydi. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri kıyıya inen keçiyoluna düşüyor, ilkbaharın tatlı rüzgârlarile sarhoş olan martılar çılgın haykırışlarla havayı çınlatıyordu. Badem bahçesinin yanı geniş bir bağdı. Beyaz taşlardan yapılmış kısa bir duvarın ötesindeki zeytinlik, ta uzaklara kadar iniyordu. Bağın ortasındaki eski kulübeden bir ihtiyar çıktı. Saçı, sakalı bembeyazdı. Kamburunu düzeltmek istiyormuş gibi gerindi. Elleri, ayakları titriyordu. Karşıda, sessiz duran denize baktı, baktı:

— Hayırdır inşallah!

Dedi. Duvarın dibindeki taş yığınlarına çöktü. Başını iki ellerinin arasına aldı. Sırtında yırtık bir çuval vardı Çıplak ayakları topraktan yoğrulmuş sanılacaktı. Zayıf kolları kirli tunç rengindeydi. Tekrar başını kaldırdı. Gökle denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı, fakat görünürde bir şey yoktu.

* * *

Bu, her gece uykusunda kendini kurtarmak için birçok gemilerin pupayelken geldiğini gören zavallı eski bir Türk forsasıydı. Esir düşeli kırk yıldan fazla olmuştu. Otuz yaşında dinç, kuvvetli bir kahramanken Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi yıl onların kadırgalarında kürek çekti. Yirmi yıl iki zincirle iki ayağından bir geminin dibine bağlanmış yaşadı.

Yirmi yılın yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları, güneşleri onun granit vücudünü eritemedi. Zincirleri küflendi. çürüdü, kırıldı. Yirmi yıl içinde birkaç kere halkalarını, çivilerini değiştirdiler. Fakat onun çelikten daha sert adaleli bacaklarına bir şey olmadı.

Elli yaşına gelince korsanlar onu «artık iyi kürek çekemez» diye çıkarıp bir adada satmışlardı. Efendisi bir çiftçi idi. On yıl kuru ek-

mekle onun yanında çalıştı. Allaha çok şükrediyordu. Çünkü artık bacaklarından mıhlı değildi. Bütün ümidi memleketine, Edremide kavuşmaktı. Otuz yıl içinde hiçbir an ümidini kesmedi. En şanlı, en meşhur Türk gemicilerindendi. Daha yirmi yaşında iken Tarık boğazını geçmiş, poyraza doğru haftalarca, aylarca, kenar, kıyı görmeden gitmiş, rasgeldiği ıssız adalardan vergi almış, irili, ufaklı donanmaları tek başına hafif gemisile yoketmişti. O vakitler Türk ilinde adı dillerde dolaşıyordu.

Öyle denizlere gitmişti ki, üzerinde dalgalardan, adalardan büyük buz parçaları yüzüyordu. Oraları tamamile başka bir dünya idi. Altı ay gece olurdu; karısını işte bu, yılı bir büyük günle bir büyük gece olan başka illerden almıştı. Gemisi altın, gümüş, inci, elmas, esir dolu vatana dönerken oğlu Turgut Çanakkale önlerinde doğmuştu. Şimdi kırk beş yaşında olmalıydı. Acaba yaşıyar muydu? Hayalini unuttuğu karısı acaba hâlâ sağ mıydı? Kırk yıldır İstanbulun ufku hayalinden hiç silinmemişti. «Bir gemim olsa gözümü kapar, Kabataşın önüne demir atarım» diye düşünürdü. Altmış yaşını geçtikten sonra efendisi sözde onu azat etti. Bu, azat etmek değil, sokağa atmaktı. İhtiyar esir, bu bakımsız bağın içindeki eski kulübeyi buldu. İçine girdi. Kimse bir şey demedi. Arasıra şehre iniyor, ihtiyarlığına acıyanların verdiği ekmek parçalarını toplayıp dönüyordu. On yıl daha geçti. Artık hiç kuvveti kalmamıştı. Hem bağ sahibi de artık kendini istemiyordu. Nereye gidecekti?

Fakat işte eskidenberi gördüğü ruyaları gene görmeğe başlamıştı. Kırk yıllık bir ruya... Türklerin, Türk gemilerinin gelişi.

Gözlerini kemik ellerile iyice oğdu. Denizin gökle birleştiği yere gene baktı. Evet, hiç şüphesiz, geleceklerdi. Buna okadar inanıyordu ki:

— Kırk yıl görülen bir ruya yalan olamaz; diyordu. Kulübe duvarının dibine uzandı. Yavaş yavaş gözlerini kapadı. İlkbahar, bir ümit seli gibi her tarafı parlatıyordu. Martıların:

— Geliyorlar, geliyorlar, seni kurtarmağa geliyorlar, gibi işittiği tatlı seslerini dinliye dinliye daldı. Duvar taşlarının arasından çıkan kertenkeleler, üzerinde geziniyorlar, çuvaldan elbisesinin içine geçiyorlar, gür beyaz sakalının üstünde oynaşıyorlardı. İhtiyar esir, ruyasında ağır bir Türk donanmasının limana girdiğini görüyordu. Kasabaya giden yola birkaç bölük asker çıkarmışlardı. Albayrağı uzaktan tanıdı. Yatağanlar, kalkanlar güneşin çarpmasile parlıyordu...

— Bizimkiler; bizimkiler!

Diye bağırarak uyandı. Doğruldu. Üstündeki kertenkeleler kaçıştılar. Limana baktı. Hakikaten kalenin karşısına bir donanma gelmişti. Kadırgaların, yelkenlerin, küreklerin biçimine dikkat etti. Sarardı. Gözlerini açtı. Kalbi hızla çarpmağa başladı. Ellerini göğsüne koydu. Bunlar Türk gemileri idi, kenara yanaşıyorlardı. Gözlerine inanamadı. «Acaba ruyam devam mı ediyor?» Şüphesine düştü. Fakat uyanıkken ruya görülür miydi? İnanmak için elini ısırdı. Yerden sivri bir taş parçası aldı. Alnına vurdu. Evet, işte duyuyordu, uyanıktı. Gördüğü ruya değildi. O uyurken donanma, burnun arkasından birdenbire çıkıvermiş olacaktı. Sevinçten, şaşkınlıktan dizlerinin bağı çözüldü. Hemen çöktü. Kenara çıkan bölükler ellerinde albayrak, kaleye doğru ilerliyorlardı. Kırk yıllık bir beklemenin son azmile davrandı. Birden kemikleri çatırdadı. Badem ağaçlarının çiçekli gölgelerile örtülen yoldan yürüdü.

Kenara doğru koştu, koştu, koştu. Karaya çıkan askerler aksakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu görünce:

— Dur!

Diye bağırdılar. İhtiyar, durmadı, bağırdı:

— Ben Türküm, oğullar, ben Türküm!

— . . . . . .

Askerler, onun yaklaşmasını beklediler. İhtiyar, Türklerin yanına yaklaşınca önüne ilk geleni tutup öpmeğe başladı, gözlerinden yaşlar akıyordu, haline bakanların hepsi acımıştı. Biraz çarpıntısı dinince ona sordular:

— Kaç yıldır esirsin?
— Kırk!
— Nerelisin?
— Edremitli.
— Adın ne?
— Kara Memiş.
— Kaptan mıydın?
— Evet..

İhtiyarın yanındaki askerler biribirine karıştı. Bir çığlıktır koptu. «Beye haber verin; Beye haber verin!» diye bağrışıyorlardı. İhtiyarın koluna girdiler. Kuş gibi deniz kenarına uçurdular. Bir sandala koydular. Büyük bir kadırgaya çıkardılar. Askerin içinde onun

kahramanlıklarını bilmiyen, şöhretini duymıyan yoktu. Biraz güvertede durdu. Sevinçten kırk yıldır hasret kaldığı yurtdaşlarını görmekten şaşırmış, aptallaşmıştı. Ayağına bir çakşır geçirdiler. Sırtına bir kaftan attılar. Başına bir kavuk koydular:

— Haydi, Beyin yanına!

dediler. Kendini kadırgaya getiren askerlerle beraber büyük geminin kıçına doğru yürüdü. Kara palabıyıklı, sırmalı elbisesinin üzerine demir çelik zırhlar giymiş iri bir adamın karşısında durdu:

— Sen Kaptan Kara Memiş misin?

— Evet?

dedi.

— Doğru mu söylüyorsun?

— Ne yalan söyliyeceğim?

— Aç bakayım sağ kolunu!

İhtiyar, kaftanın altından kolunu çıkardı, sıvadı. Beye uzattı. Pazısında haç şeklinde derin bir yara vardı. Bu yarayı, gecesi altı ay süren bir adadan kaçarken almıştı. Bey, ellerine sarıldı, öpmiye başladı.

— Ben senin oğlunum!

dedi.

— Turgut musun?

— Evet!..

— .....

*
* *

İhtiyar esir, sevincinden bayılmıştı. Kendine gelince oğlu ona:

— Ben karaya cenk için çıkıyorum. Sen gemide rahat kal! dedi.

Eski kahraman, kalmak istemedi:

— Hayır! Ben de beraber cenge çıkacağım.

— Çok ihtiyarsın baba.

— Fakat kalbim kuvvetlidir.

— Rahat et, bizi seyret!

— Kırk yıldır döğüşe hasretim.

Oğlu:

— Vurulursun; vatana kavuşamazsın; diye onu gemide bırakmak istedi.

Kara Memiş o vakit birdenbire gençleşmiş bir kaplan gibi doğruldu. Kalkan, kılıç istedi. Sonra geminin direğinde sallanan sancağını göstererek:

— Ölürsem bunu üzerime örtün; vatan, bayrağın dalgalandığı yer değil midir?

dedi.

Ömer Seyfettin

Eski Korsan hikâyeleri:

VENEDİKLİ KORSANLARLA

Yine doldu gemimizin arması.
Bizim gemi martı gibi çok oynak!
Ne hoş olur şimdi ateş açarsak,
Ufukları dumanların sarması!

Akdenizin dalgaları cilveli.
Akdenizdir denizlerin güzeli.
Biz bu güzel kızı sevdik seveli,
Kim demiş ki elimizden kaçacak?..

Kol sıvanmış, el palada bekleriz.
Bıyık buran, göğüs veren erleriz.
Nerde korkak Venedikli, ey deniz?..
Kim demiş ki elimizden kaçacak!..

Gemimizin adı: «Deniz Ceylânı»
«Gamsız Reis» korku bilmez kaptanı.
Biz «leventler», «serdengeçti» korsanı.
Bu «canlar» ın yapacağı cenge bak!

Vardiyada bağırdılar: — «Üç direkli bir gemi!»
Kaptan sordu gür sesile: — «Bandırası belli mi?»
— «Venedikli!» Bu söz bütün göğüsleri dolaştı.
Venedikli! Venedikli!.. Son saatin yaklaştı.
— «Canlar! dedi Gamsız Reis, açık olsun bahtımız!»
Bir ağızdan cevap verdik: — «Baht açıktır! hazırız!»

Karşılaştık... «Kara Hasan» nağra attı: — «Alarga!»
Hey Yaradan, ne keyifli başlıyordu bu kavga!
Düşman, kuduz köpek gibi, ölümüne saldırdı.
Onlar: «Horra!» bizimkiler: «Allah Allah!» bağırdı.
Ve hep birden uğuldadı lombarların topları,
Parçalandı Venedikli gemisinin lombarı.

Kanatlanmış bir arslandı bizim «Deniz Ceylânı»;
Sağdan, soldan atılarak şaşırtırdı düşmanı.
Tam vaktinde rampa edip güverteye atladık.
Tanrı bilir, yaman vurduk; iyi kılıç salladık,
On altı can şehit verdi bizim kabadayılar.
Venedikli?.. Onu sorma! Kaç kişidir kim sayar?..

Doğrusu çok alın teri döktük amma değerdi:
Neşe veren kısmetimiz yorgunluğu giderdi.
Araştırdık gemideki bütün köşe, bucağı.
Kimi aldı gümüş kılıç, kimi Malta bıçağı..
Torba, torba altın bulduk baş ambarın içinde.
Fağfurîler... inciler ki ne Hintte var, ne Çinde!..

Enis Behiç

SAKARYANIN SUYU

Türk dağlarının bağrından kaynayıp, Türk köyleri ve Türk ormanları arasından akarak Türk kıyılarında denize karışan Sakaryanın ismi yedi gündenberi Millî Coğrafyadan Millî Tarihe geçti. Yedi gündenberi denize taşıdığı düşman kanı ile bulanmış olan Sakarya, nice asırlardanberi kendi kıyılarında Türk kahramanlarının kargılarını seyrediyor. Şüphesiz şimdi Sakarya yatağından taşmak ve Türk siperlerine doğru bağırmak istiyor:

— Benim sularım nice asırlardanberi Türk ülkesinin topraklarını suladığı gibi, sizin kanlarınız da nice asırlardanberi gene bu ülkenin kara topraklarını ıslatıyor. Benim sularımın ne değeri var? Ben buğdayın köklerine kuvvet verebilirim. Kurak kırları yeşil otlarla bürüyebilirim. Fakat sizin kanınızın ıslattığı her karış yerden bir destan çıkıyor. Siz en eski asırlardanberi benim kıyılarımda vuruşan Türklerle kardeş gibisiniz. Onlar kadar cesursunuz. Ölüm denen korkunç dev, sizi de ancak onlar kadar ürkütüyor. Benim suyum onların atlarının içtiği suyun tıpkısı olduğu gibi, sizin kanınız da, burada her türlü düşmanla döğüşen Türk yiğitlerinin akıttığı kanın tıpkısıdır.

Sakarya böyle söylüyor. Sakarya ki dağlardan akarken Türk çobanlarının kavalını işitiyor. Suyunu, tenha köylerin kenarında sessiz söğütlerin altında şarkı çağıran çitfçi kızların bakraçları alıyor. Ve su-sayan Türkler, bu sudan içerek çatlamış dudaklarını ıslatıyor.

Sakarya kıyısında Anadolu ordusu hergün yeni bir Pilevne, hayır bütün vatan Pilevne'den nekadar yüksekse, Pilevne kavgasından o kadar büyük bir eser yaratıyor.

Bu harp sayı ve makineye karşı insanın insanlık faziletini ve zaferini ilân ediyor. Etten, kemikten, sinirden ve deriden bir kap içinde yaradılışın insana ne büyük bir hazne emanet ettiğini gösteriyor.

Sakarya harbi böyle bir harptir. Sönmüş sandıkları Türk ruhu yedi gündenberi Sakarya kıyılarında bir alev gibi yanıyor, bir yangın gibi kızarıyor.

Türkler dirilmiyorlar, yaşadıklarını ispat ediyorlar. Hayat hakkı ne demektir, Türkler hayatın haktan daha kuvvetli harikalarını gösteriyorlar.

Falih Rıfkı Atay

TAYYARE

Gökler gürüldüyor sandımdı birden
Duyunca ufukta çarpan kalbini.
Sonra, ta güneşin doğduğu yerden
Gördüm ululukla yükseldiğini.

Türkün kanatlanan bu kuvvetine
Sevgilerle baktım, saygıyla baktım.
Kalbimde bir istek çırpındı gene;
Fakat topraktayım, ondan uzaktım.

«Biriniz bin olsun!» dedim içimden,
O, başında büyük rüzgârlar esen,
Koca bir kuş gibi geçti, süzüldü...

O vakit gönlümde güneşler güldü:
— Türkün gücü yalnız toprağa değil,
Göklere de yeter, düşman, bunu bil!..

Halide - Nusret Zorlutuna

ATASÖZLERİ

At ölür; meydan kalır; yiğit ölür; şan kalır.
At binenin, kılıç kuşananın!
Aç tokun yüzüne bakmakla doymaz.
Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
Adam adama yük, can gövdeye mülk değildir.
Az tama çok ziyan getirir.
Azıcık aşım, kaygısız başım.
Az söyle, öz söyle.
Az veren candan, çok veren maldan.
Eski kurt yolunu şaşmaz.
Ağaç yaş iken iğilir.
Ak akça kara gün içindir.
Altın pas tutmaz.
Alçak yerde yatma, sel alır; yüksek yerde yatma yel alır.
Aman diyene kılıç kalkmaz.
İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez; tatlı dilinden başka nesi var?
Avcı avında, yolcu yolunda gerek.
Ummadığın taş baş yarar.
Babadan mal kalır, kemal kalmaz.
Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.
Demir tavında gerek.
Zora dağ dayanmaz.
Doğru söz yemin istemez.
Akıl yaşta değil baştadır.

PİLEVNEYE GİDİYORKEN

Yeşil yolun başında bütün zabitler birer kere haykırdı. Büyük tabur durdu; bütün kalabalık durdu; herkes durdu. Ah, o zaman ben ne olacağını anlamış gibi mahzun oldum. Hayır, bu durmayı istemiyordum. Boru sesleri, trampete gürültüleri arasında yürürken ben yavaş yavaş her şeyi unutmuştum. Yürümeli, daha yürümeli idik. Ben zayıf bacaklarımda bugün her zamandan ziyade kuvvet hissediyordum. Hiç yorulmuyordum. Fakat durduk. Çünkü bütün zabitler birer kere haykırdı; çünkü büyük tabur, büyük kalabalık, herkes durdu. O vakit bir şey oldu. Büyük tabur, bütün kalabalık biribirine karıştı. Kır sakallı, beyaz kuşaklı adamlar askerleri kollarının arasına alıyor, sıkıyor, öpüyor, bir daha öpüyor, alnından, yanaklarından, çenesinden, yüzünün rasgele bir noktasından öpüyor, sonra beyaz kuşağından kırmızı mendilini çıkarıyor, kendi gözlerini kuruluyordu. Ötede bir nefer yarı çıplak bir köylü çocuğunu kokluyor, daha ötede bir köy delikanlısı bir onbaşının göğsünden ayrılmıyordu.

Bunlar hep babalar, kardeşler, evlâtlardı. Kucaklaşıyorlar, tekrar kucaklaşıyorlardı. Gözlerinin etrafında kırmızı bir dolgunluk, seslerinde şişkin bir titreme vardı. Beride üst dudağı gölgeli pek genç bir zabit, şüphesiz mektepten o sene çıkmış, tabura gelmişti, bir kaya üstüne oturmuş, yumruğu şakağında, dalgındı. Sanki ruyada durgun bir havuza bakıyordu. Onun orada kucaklıyacak, öpecek, sarılacak hiç kimsesi yoktu. Orada yoktu fakat uzakta... Bilmem niçin ben, o zaman orada yalnız duran gence acımıştım. Eğer unutmasaydım mutlaka gidecek, ona bir şeyler söyliyecektim. Sanıyordum ki, o kendi kendine siyah bir şeyler düşünüyor. Meselâ İstanbulda fakir bir anne, bir illetli baba, bir genç hemşire...

Babam, zavallı babam beni kucağına aldı: — Yaramazlık etme, anneni üzme; bak sonra darılırım.. diyordu. Beni öpüyor, okşuyordu. Ben gittikçe mahzun oluyor, hiç cevap vermiyor, önüme bakıyordu.

Ah, niçin onun yüzüne bakmıyordum. O daima bir şeyler söylüyor, nasihatler ediyordu. Ben adeta: — Eğer sen gitmezsen hiç yaramazlık etmem; uslu otururum.. diye yemin etmek, onu alıkoymak için bir bahane bulmak istiyordum. Çocukluk..

Sonra herkes bir halka şeklinde toplandı. Ortada beyaz sakallı bir adam vardı. Adam, gözlerini kapadı; ellerini kaldırdı; herkes «Amin» diyordu. «Amin» dağlara kadar gidiyor, sonra dağlardan avdet ediyor gibi oluyordu. Ben hiçbir şey anlıyamıyordum. Fakat bu anlamazlık beni herkesle birlikte «Amin» demekten menedemiyordu. Benim küçük ellerim de semaya karşı açılmıştı. Yalnız ötede üçer üçer çatılmış duran süngüler dinleniyor, sükût ediyordu.

Birdenbire halka dağıldı. Bir karışıklık daha oldu. O zaman babam beni bir daha, bir daha, bir daha öptü; dedi ki: Artık alın çocuğu götürün.. O zaman içimde, ta kalbimin içinde bir şeyin kırıldığını hissettim. O kırılan şey şişiyor, bütün göğsümü dolduruyor, boğazıma doğru bir tıkanıklık gibi geliyor, taşmak istiyordu. Mahzun, pek mahzundum.

Bilmem neden, eve girmek için acele ediyordum. Adeta koşuyor, beni elimden tutan uşağı çekiyor, sürüklüyordum. Uzakta, ta uzakta boru sesleri, trampete gürültülerine karışıyordu. Kendi kendime «Gittiler! Gittiler» diyordum.

*
* *

Taze bir kadın iniyor, çıkıyor, geziniyor, dağınık çamaşırları topluyor, açık kalmış bir sandığı kapatıyor, masanın çekmesini sürüyor, çekmenin anahtarını çeviriyor, duramıyor, dolaşıyor, gidenin evinde bıraktığı perişanlığı düzeltmeğe çalışıyor, bütün bu hareketler esnasında sessizce ağlıyordu. Bu, benim annemdi.

Kardeşim, o zaman üç yaşında bir habersiz, koca bahçenin çamurlu bir köşesinden yorgun gelmiş, hayretle bakıyordu. Kim bilir? Belki de gidenin her akşamki avdetini bekliyordu. Öteki, hemşirem, daha üç ay beşiğinde ilk tebessümleri kendi kendine talim ediyordu. Hizmetçi kız, ahçı kadın, hepsi orada idiler. Yalnız bir kişi eksikti. Bir yumruk kadar aklımla bir dakika düşündüm: Giden babamdı. Babam, benim için bir dayanak, bir siperdi. Ben bir sepet gibi onun koluna asılır, korktukça onun göğsüne saklanır, bütün şikâyetlerimi ona söyler, daima ondan imdat isterdim. Şimdi o gitmişti. Ben bunların hepsinden mahrum kalmıştım. Gitmişti. «Gene gelecek» diyorlardı. Fakat ya gelmiyecek olursa!..

O zaman içimde, ta kalbimin içinde kırılan şeyin nazik bir oyuncaktan, güzel bir bebekten daha pek çok sevgili bir şey olduğunu anladım. Göğsümde şişip duran şey birdenbire doldu, taştı. O zaman ağladım; o zaman pek çok ağladım. O kadar ağladım ki, sessizce ağlıyan annemi susturdum. Şimdi annem beni kucağına almıştı; haykırıyordu: «Ah, yarabbi, hıçkırıklar evlâdımı boğacak! Su, su, çabuk su getirin!» Bütün kendi hicran ve acılarını unutmuştu. Benim yüzümü yıkıyor, beni teselli ediyordu. Zavallı kadın!..

O gece hiçbirimiz akşam yemeğine kendimizde iştah bulamamıştık. Ben yatağımda uykuyu taklit ettiğim zaman annem «Aman yarabbi, evlâdıma bir güzel rüya!» dedi, Zavallı kadın...

O gitti; bilmem nereye? Galiba Pilevneye gitti. Gitti ve gelmedi, bir daha hiç hiç gelmedi.

Ben bundan yirmi sene evvel bugün sizin olduğunuz gibi, ey aziz kardeşlerim, bir yetim olmuştum. Benimki de sizinkiler gibi hayatını barut dumanlarına sarmış, gitmişti. Bugünku siz yirmi sene evvelki bensiz. Ben sizin bütün hislerinizi, bütün ruhunuzu bilirim, Ben o yarayı bilirim. O yarayı seviniz.

Söyledim, söyledim. Çocukluğumun bütün ağlıyan kalbini söyledim. Çünkü herkes size vermek istiyor. Ben sizden almak, iştirak suretile sizin kederinizden bir kısmı almak istiyorum.

Cenap Şahabettin

YÜRÜYÜŞ

Süngümü demir gibi ellerimle kavradım,
Şanlara, zaferlere yürüdüm adım adım.

Irkım doğudan koptu, dört bucakta savaştı;
Altaydan attığım ok Alp dağlarını aştı!

Her yalçın kaya tuttu bir kartalın yasını,
Sildi mağrur kartallar silâhımın pasını.

Yürüdüğüm izlere iğil de saygıyla bak:
Ataların kaniyle yuğrulmuştur bu toprak!

Yurdumu çiğniyenin saçından süzülen kan
Kulağında küpedir yakut damlalarından.

Kalsa sınırlarında tek bir kol, tek bir bilek;
Tarih onu bir kılıç kabzasında görecek!

Samih Rıfat

MEHMETÇİK

(Mehmetçik, Çanakkalede yaralanmış, Haydarpaşa hastanesinde tedavi edilmiştir. Ayağı bir parça sakat kaldığı için onu hafif hizmete ayırmışlar, hastane hizmetçiliğinde alıkoymuşlardır. Mütarekeden biraz evvel bir gün Haydarpaşa istasyonundan hastaneye götürülmek üzere kendisine bir hasta İngiliz esiri teslim ederler).

Gece yaklaşmıştı. Hava kararıyor, soğuk bir rüzgârla lâpa lâpa kar yağmağa başlıyordu. Caddeyi bir telâştır almıştı. Şemsiyeler açılıyor, yakalar kalkıyor, adımlar sıklaşıyordu. Bir iki kişi koşmağa başladı. Bu, yavaş yavaş başkalarına da sirayet etti. Yalnız İngiliz çavuşu gittikçe yürüyüşünü ağırlatıyor, üç beş adımda bir bastonuna dayanarak dinleniyordu.

Mehmet, telâş ve hiddet içinde idi. İkide bir İngilizin kolunu çekiyor, durduğu yerde kocaman yırtık kunduralarile tepiniyor, etrafına çamurlu sular sıçratarak söyleniyordu :

— Çabuk ol, be.. Allah deve gibi salt bacak yaratmış, az açıversene o bacakları ne olur ki?

Sonra onun anlamadığını görerek ellerile, kollarile işaretler yapıyor, koşanları, Haydarpaşa hastanesini, gökyüzünü gösteriyordu

İngiliz ziyade hasta idi; kansız yüzünün bütün adaleleri içine çekiliyor gibi takallûs ediyor, kısık burnunun deliklerile ince beyaz dudaklarının altında sırıtıyor gibi görünen dişlerile bir iskelete benziyordu. Bu düşkünlüğüne rağmen şaşılacak kadar dik kalan uzun vücudü kurulması bitmiş bir makine gibi ağır, sarsak hareketlerle adım adım ilerliyordu. Mehmet dehşetli bir İngiliz düşmanı idi. Ötekilere pek o kadar kızmaz, herbiri için ayrı ayrı mazeretler bulmağa çalışır, sulh olursa onları affedebileceğini hissederdi. Fakat İngilizlere çok kızgındı. «Elime verseler, tövbeler olsun, hepsini kör işkembeci bıçağıyla doğrarım.. Sulf değil ya ahrette Allah baba aramıza girse barışmam.» derdi. Evet, bütün öteki cahilleri aldatıp üzerimize saldıran hep o idi.

Mehmet İngilize merhamet ve yardım etmeği affedilmez bir zâf, şehit hemşerilerine karşı bir günah addederdi. Onun için belki acırım korkusu ile hastanın yüzüne bakmıyor, sade onu elile dürtüştürerek söyleniyordu :

— Haydi, yürü, Allahın belâsı!.. Tövbeler olsun, seni yol ortasında bırağıp digerin. Hastaneyi de bulamaz, geberir kalırsın.

Sonra tehdidinin boş ve kurusıkı bir şey olmadığını anlatmak için onu bırakıyor, sakat ayağını sürüterek bir zaman hızlı hızlı gidiyor, ahalinin arasına, ağaçların arkasına saklanarak onu gözetliyordu. Fakat İngilizin gene aldırmadığını, bilâkis bastonuna dayanıp daha uzun müddet dinlendiğini görerek bağıra çağıra geri dönüyordu.

Geçide vardıkları zaman İngiliz büsbütün «stop» deyip durdu. Sırtını parmaklığa dayıyor, başını havaya kaldırıyor, yüzüne inen karlara gizli bir şeyler söyler gibi hafif hafif dudaklarını oynatıyordu.

Mehmet, bu sefer büsbütün telâşlandı, pandomima oynar gibi el işaretlerile :

— Vay anam, dedi, ben ona adam ol derken o büsbütün cudam oldu, be.. Hey, beri bah.. Hele şöyle gımılda bakayın.. Yürü de evvelki gibi yürü, razıyın... Hastaneye çok galmadı.. Orada seni rahat yatağa yatırırlar, sıcak yemek verirler. Keşkeleyim ben senin yerinde olsam.. Bak, bu akşam garavanaya yetişemiyon.

Kürklü paltosunun yakası içinde yüzü yarı yarıya kaybolmuş kıranta bir Rum, kıyafetine nazaran zengin bir simsar yanlarında durdu. Hastaya ingilizce birkaç kelime söyledi. Sonra Mehmede :

— Yazık bre.. Koy bir araba içinde onu.. Düşman müşman ama günahtır, dedi.

Mehmet gülümsedi :

— Param olsa ben dabanımın altına yama vurdururun, çorbacı. Bak, ayağımın biri zabahtanberi baluk gibi su içinde geziyor. Acıdınsa çeviriversene bir araba.

Rum son sözü işitince hemen döndü, süratle yoluna devam etti. Mehmet onun arkasından baktı; istihfaf ile, hattâ biraz merhamet ve müsamaha ile gülümsedi; yere tükürdü.

Mehmet bu ümidin de kesildiğini görünce tekrar İngilize döndü:

— Görüyon ya, o da olmadı.. Gaderine küs.. Nidelim. Gayrı gü-

nah benden gitti. Bir gayret etmezsen zabaha kadar garşı garşıya otururuk.

Mehmet, artık gülüyor, şaka ediyordu. Bu, onun tabiatiydi: Tehlike karşısında evvelâ telâşa düşüyor, korkuyor görünürdu. Fakat felâket gelip çatınca inanılmaz bir sabır ve neşe ile karşılar, acıya, sıkıntıya güler yüzle tahammül ederdi.

Etraflarına fabrikadan çıkan şimendifer amelesinden, esnaf çıraklarından, yağmurun, karın altında, elleri ceplerinde, yalınayak dolaşan serserilerden bir kalabalık toplanıyordu. İhtiyar bir sandalcı kulağına bir şey söyledi. Nefer evvelâ fena halde kızdı:

— Hedi işine, hedi!.. Çek arabanı!.. Eğleniyon mu benle?

Kovdu; fakat bu tavsiye ettiği çare onu düşündürmeğe başlamıştı. Hastayı sokakta bırakamazdı, ite kaka önüne düşürüp sürümek te doğru olmıyacaktı.

Mehmet, uzun uzun düşündükten sonra kararını verdi ve kâh İngilize, kâh etrafındaki kalabalığa dönerek nutka başladı:

— Ulan be gök gözlü uğursuz.. Seni buralara kırmızı mektuplarla ben mi davet ediverdim? Ulan, senin benimle ne alıp veremiyeceğin var?..

Mehmet, söyledikçe coşuyor, kızıyor, sözleri komik bir talâkat alıyordu:

— Ulan, para sende, rahat sende, memleket sende, dükkân, tezgâh sende.. Hay domuz gök gözünü toprak doyurası! Yedi deniz aşırı yerden kale gibi gemilerine binip ne halt aramağa gelirsin, benimle muharebeye tutuşursun. Beni öldürüp te yamalı gömleğimi mi alacaksın? Ne adını bilirim, ne memleketini bilirim. Seni Çanakkaleye geldi derler; davarımı satar, ocağımı söndürür, çoluk çocuğumun herbirini bir yana dağıtır, gelirin. Muharebede kahbece, yanına sokmadan, suratını göstetmeden verirsin ateşi. Şırapnelini yerin, ayağım sakat kalır: «Hey Allahım, senden medet!» diye ellerimi göğe açarın, tayyarelerinden çiviler düşer. Siperlerde kör boğazının yediğini ben düğünümde bulup yiyemem. Sonra az başın sıkıldı mı «teslim.. teslim..» ellerini açarsın, gelir başıma hasta olursun. Yol ortasında «Ben gidemen!» deyip direnirsin. Canımı almağa, ganımı emmeğe geldin.

Elime düştün. Seni bir depmede yere gömsem yeridir; ille zebunluğunu görüyorun. Besbelli bir taksiratım var ki Cenabı Mevlâ seni bu dünya âlemde bana musallat etti. Gel, başımın belâsı, gel, seni sırtımda taşıyayım da tamam olsun.

Yavaş yavaş hasta İngilizin önünde yere çömeldi, topal ayağını kıvırmak için dizini yere, çamurlu karların içine koydu; düşmanını bileklerinden tutarak sırtına yükledi. Çehresinde tatlı bir sükûnet, vücutlerinin biçimi, çehrelerinin rengi ve çizgileri biribirinden o kadar farklı olan Mehmetçikleri zaman zaman ayırt edemiyecek kadar biribirine benzeten asil ve güler yüzlü feragat vardı.

Reşat Nuri Güntekin

KIŞ GELMEDEN

Daha orta yaşında
Yeni yılın yağdı kar;
Maltepenin başında
Onun için ağrı var!

Acısını bu işin
Dün akşamki fırtına
Gene saltık Keşişin
Yükletmiştir sırtına!

Ada, filân şimdiden
İşte artık neşesiz.
Demek kışı düşünen
Değilmişiz sade biz!

Soğuk, karın yanında
İnatçı bir komiser,
İhtimal ki yarın da
Ayazpaşa kol gezer!

Görür görmez Kalamış
Bu vakitsiz soğuğu,
Sandığından çıkarmış
Eski, kalın gocuğu!

Tevekkeli değilmiş
İnliyordu ovalar;
Kır başbuğu kesilmiş,
Her tarafta boralar!

Uzun boylu bir kavak
-Ağaçların çobanı,-
Diyor: «Bu yıl ne yaksak
Doğru çıkmaz dumanı!»

Fâzıl Ahmet Aykaç

AND

Ben «Gönen» de doğdum. Yirmi yıldanberi görmediğim bu şehir, hayalimde artık silinmeğe başladı. Birçok yerleri unutulan eski ve uzak bir rüya gibi oldu. O vakit genç bir yüzbaşı olan babamla her gün önünden geçtiğimiz Çarşı camisini, karşısında küçük harap sadırvanı, içinde binlerce kereste parçası yüzen nehirciği bazı yıkanmağa gittiğimiz sıcak sulu hamamın derin havuzunu şimdi hatırlamağa çalışırım; fakat bir duman önüme yığılır, renkleri siler, şekilleri kaybeder. Yadellerden yurduna dönen bir adam, doğduğu yeri koyu bir sis altında bulup ta sevdiği şeyleri uzaktan bir an önce görmediği için nasıl üzülürse ben de böyle bir merak ve sabırsızlığa benzer bir elem duyarım. Her akşam sürülerle mandaların, ineklerin geçtiği tozlu ve taşsız yollar, yosunlu kara kiremitli çatılar, yıkılacakmış gibi duran büyük duvarlar, küçük ahşap köprüler, sonsuz tarlalar, alçak çitler hep bu dumanla erir. Yalnız evimizle mektebi gözümün önüne getirebilirim.

Büyük bir bahçe. Ortasında köşk biçiminde yapılmış bembeyaz bir ev.. Sağda her vakit oturduğumuz beyaz perdeli oda.. Sabahları annem beni bir bebek gibi pencerenin kenarına oturtur, dersimi belletir, sütümü içirtirdi. Pencereden görünen aylunun öbür tarafındaki büyük ve toprak rengindeki yapının camsız ve kapaksız tek bir penceresi vardı. Bu kara delik beni çok korkutuyordu. Yemeklerimizi pişiren, çamaşırlarımızı yıkıyan, tahtalarımızı silen, babamın atına yem veren, av köpeklerine bakan Abıl ananın, her gece anlattığı korkunç masallardaki ayıyı bu karanlık pencerede görür gibi olurdum. Zavallı anneme her sabah ayılı rüyalar uydurur, iri ve kuzgun gibi bir ayının beni kapıp dağa götürdüğünü; ormandaki inine kapadığını, kollarımı bağladığını; burnumu, dudaklarımı yediğini; sonra Bayramiç yolundaki su değirmeninin çarkına attığını söyler, o benim bir büyük

adam olacağımı, bana kimsenin kötülük yapmıyacağını anlattıkça, yalan söylediğimi unutur, nekadar sevinirdum.

Nasıl sokaklardan ve kiminle giderdim, bilmiyorum, mektep bir katlı ve duvarları badanasızdı; kapıdan girilince üstü kapalı bir avlu vardı, daha ilerisinde küçük ve ağaçsız bir bahçe... Bahçenin sonunda kocaman bir su fıçısı. Erkek çocuklar, kızlar karmakarışık otururlar, beraber okur, birlikte oynarlardı. (Büyük muallim) dediğimiz kınalı, az saçlı, kambur, uzun boylu, ihtiyar, bunak bir kadındı. Küçük muallim erkekti. Büyük muallimin oğlu idi. Çocuklar ondan hiç korkmazlardı. Görünüşe göre biraz aptalca idi. Ben arkadaki sıralarda büyük muallimin en uzun sopasını uzatamadığı bir yerde otururdum. Kızlar belki saçlarımın açık sarı olmasından bana hep «Akbey» derlerdi. Erkek çocukların büyücekleri ya adımı söylerler, yahut «yüzbaşı oğlu» diye çağırırlardı. Sınıf kapısının açılmıyan kanadında sallanan «geldi, gitti» tabelâsı yassı, cansız bir yüz gibi bize bakar, kalın duvarların tavana yakın dar pencerelerinden giren donuk bir aydınlık, durmadan bağıran, haykıran, okuyan çocukların keskin çığlıkları ile sanki daha çok ağırlaşır ve bulanırdı.

Mektepte yalnız bir tek ceza vardı: dayak. Büyük çocuklar, kızlar bile falakaya yatardı. Falakadan korkmıyan, titremiyen yoktu. Küçük suçluların cezası ise nisbetsiz ve ölçüsüzdü. Küçük muallimin ağır tokatı, büyük muallimin kalın sopası dokunduğu kafayı şişirirdi. Ben hiç dayak yememiştim. Belki kayırıyorlardı. Yalnız bir kere büyük muallim, yalan söylediğim için, kemikten ellerile, sol kulağımı çekmişti. O kadar hızlı çekmişti ki ertesi günü bile yanıyordu, ve kıpkırmızı idi. Halbuki suçum yoktu. Doğru söylemiştim: Bahçedeki fıçının musluğu koparılmıştı. Büyük muallim bunu yapanı arıyordu. Bu, mavi cepkenli kırmızı kuşaklı hasta bir çocuktu. Haber verdim; falakaya konacaktı. İnkâr etti. Sonra başka bir çocuk çıktı, kendinin kopardığını, onun koparmadığını söyledi. Ve yere yattı, bağıra bağıra sopaları yedi. O vakit büyük muallim: «Niçin yalan söylüyorsun, bu zavallıya iftira ediyorsun? diye kulağıma yapıştı. Yüzünü buruşturarak darıldı. Ağladım, ağladım. Çünkü yalan söylemiyordum. Evet, musluğu koparırken gözümle görmüştüm.

Akşam azadında dayağı yiyen çocuğu tuttum :

— Niçin beni yalancı çıkardın, dedim; musluğu sen koparmamıştın...

— Ben koparmıştım..

— Hayır, sen koparmamıştın, öbür çocuğun kopardığını ben gözümle gördüm.

Israr edemedi, yüzüme baktı; biraz öyle durdu. Eğer büyük muallime söylemezsem saklıyamıyacaktı, anlatacaktı. Ben hemen yemin ettim. Merak ediyordum. «Musluğu Ali koparmıştı, dedi, ben de bili yordum, amma çok zayıf ve hastadır. Görüyorsun, falakaya dayanamaz, belki ölür, daha yataktan yeni kalktı».

— Amma sen niçin onun yerine dayak yedin ?

— Niçin olacak, biz onunla and içtik, o bugün hasta, ben iyi ve kuvvetliyim. Onu kurtardım işte.

Pek güzel anlamadım, tekrar sordum :

— And içmek nedir ?

— Bilmiyor musun ?

— Bilmiyorum.

O vakit güldü ve benden uzaklaşarak cevap verdi :

— Biribirlerimizin kanlarını içeriz; buna and içmek derler. And içenler kan kardeşi olurlar, ölünciye kadar biribirlerine yardım ederler.

Sonra dikkkat ettim, mektepte pek çok çocuk biribirlerile and içmişlerdir; kan kardeşi idiler. Bir gün bu yeni öğrendiğim âdetin nasıl yapıldığını gördüm. Gene arka sıralarda idim, küçük muallim dışarı çıkmıştı. Büyük muallim arkasını bize çevirmiş, sümüklü böcek gibi yavaş yavaş namazını kılıyordu. İki çocuk tahta saplı bir çakı ile kollarını çizdiler, çıkan büyük ve kırmızı damlayı kollarının üzerindeki çizgiye sürdüler, kanlarını karıştırdılar, sonra biribirinin kanlarını emdiler.

And içerek kan kardeşi olmak: Bu, beni düşündürmeğe başladı. Eğer benim de kan kardeşim olsaydı, muallime kulağımı çektirmi e cek, belki falakaya yatacağım zaman beni kurtaracaktı. Koca mektebin içinde kendimi yapyalnız ve arkadaşsız sandım. Anneme düşüncemi, her çocuk gibi birisile and içmek istediğimi söyledim, razı olmadı: «öyle münasebetsizlikler istemem, sakın ha!» dedi. Ben dinlemedim. Kafama and içmeyi koymuştum. Fakat kiminle ?

Bir tesadüf, beklenmiyen bir kaza bana kan kardeşimi kazandırdı. Tatil günleri bizim evin bahçesine bütün komşu çocukları toplanırlardı, akşama kadar birlikte oynardık.

Arkamızdaki evlerin sahibi Hacıbudakların benim kadar bir çocukları vardı ki, en çok adı hoşuma giderdi. Mıstık.. Bu kelimeyi söylerken sanki tadını duyar ve hep tekrarlardım. O kadar ahenkli idi. Kızlar bu güzel isme uydurulmuş kafiyeleri Mıstığı, bahçede ve sokakta görünce bir ağızdan söylerler, hâlâ hatırımda :

Mustafa mıstık,
Arabaya kıstık;
Üç mum yaktık,
Seyrine baktık.

diye bağrışırlar, ellerini yumruk yaparak ona karşı dururlardı. Mıstık hiç kızmazdı, gürledi. Biz de bazı bu beyitleri tekrarlar, eğlenirdik. Bu iki minimini beyit benim hayalime bile tesir etmişti. Rüyamda birçok arsız kızların onu bir büyük muhacir arabasına sıkıştırarak ve etrafına üç mum yakarak seyrine baktıklarını görürdüm. Niçin Mıstık öyle uslu dururdu ? Niçin birden fırlayıp bu kızlara birkaç tokat atmaz, sıkıştırıldığı katran kokulu arabalardan kurtulamazdı.

Hepimizden kuvvetli o idi. Sanki adı gibi her yanı yuvarlaktı. Başı, kolları, bacakları, bedeni, elleri bile... Bütün çocukları güreşte yenerdi, yazın bazı sabahlar büyük bir demet söğüt dalı getirirdi. Bu dallardan kendimize at yapar, cirit oynar, yarışa çıkardık. Yarışta hepimizi geçerdi ve onu hiç birimiz tutamazdık. İşte gene böyle bir gün Mıstık; söğüt dalları ile geldi. Ben en uzununu kendime ayırdım. Öbürlerini çocuklara verdim. Bir çakı ile bu dalların ucunu keser, kabuklarından iki kulak ve burun çıkartır, bir at başına benzetirdik, ve bunu en güzel ben yapardım.

Kendi atımı yapıyordum. Mıstık ve öteki çocuklar sıralarını bekliyorlardı. Nasıl oldu bilmiyorum. Söğüdün kabuğu birden yarıldı, arasından kayan çakı sol elimin orta parmağını kesti. Sulu kırmızı bir kan akmağa başladı. O sırada aklıma bir şey geldi: And içmek... Parmağımın acısını unuttum. Mıstığa :

— Haydi, dedim, hazır elim kesildi, kan kardeşi olalım, sen de kes... Durakladı, kara gözlerini yere dikerek büyük yuvarlak başını salladı :

— Olur mu ya ? And içmek için kol kesmek ister.

— Canım, ne zararı var ? diye ısrar ettim, kan değil mi, hepsi bir, ha koldan, ha parmaktan... haydi, haydi...

Gönlü oldu, elimden aldığı çakı ile kolunu biraz derince kesti, kanı o kadar koyu idi ki, akmıyor, damla halinde kabarıyor, büyüyordu.

Parmağımın kanı ile karıştırdık, önce ben emdim; bu, tuzlu, sıcak bir şeydi. Sonra o da benim parmağımı emdi.

Bilmiyorum, aradan nekadar geçti, belki altı ay, belki bir yıl... Mıstıkla kan kardeşi olduğumuzu unutmuştum, gene birlikte oynuyor, mektepten eve birlikte dönüyorduk. Bir gün hava pek sıcaktı. Büyük muallim bizi yarım azat etti. Mıstıkla sokağın tozları içinde yavaş yavaş yürüyorduk. Ben başıma mendilimi koymuştum. Terimi silmediğim için yüzüm sırsıklamdı. Büyük ve geniş bir yoldan geçiyorduk. Kenarda yıkılmış bir duvarın temelleri vardı. Birdenbire karşıdan iri ve kara bir köpek çıktı, koşarak geliyordu. Arkasından birkaç adam kalın sopalarla kovalıyorlardı. Bize «kaçınız, ısıracak» diye bağırdılar.. Korktuk, şaşırdık, öyle kaldık. Önce ben biraz kendimi toplıyarak: «Aman, kaçalım!» dedim. Amma gözleri ateş gibi parlıyan köpek bize yetişmişti. O vakit Mıstık: «Sen arkada saklan...» diye haykırdı ve önüme geçti, köpek onun üzerine saldırdı. İlkin hızla biribirlerine çarptılar, sonra güreşir gibi boğaz boğaza geldiler. Köpek te ayağa kalkmıştı. Biraz böyle savaştıktan sonra ikisi de yere yuvarlandılar. Bu savaş bana pek uzun geldi, titriyordum. Sopalı amcalar yetiştiler, köpeğe birkaç odun indirdiler. Mıstık kurtuldu. Zavallının kollarından, burnundan kan akıyurdu. Köpek, kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmış, ağzı yerde, kaçtı. Mıstık: «Bir şey yok, acımıyor, biraz sıyrıldı» diyordu. Evine götürdüler, ben hemen evimize koştum. Anneme başımıza gelenleri anlattım.

Ertesi günü Mıstık mektebe gelmedi. Daha ertesi günü gene gelmedi. Anneme Hacıbudaklara gidip Mıstığı görmemizi söyledim. «Hasta imiş yavrum, dedi, iyi olunca gene oynarsınız. Şimdi rahatsız etmek ayıptır».

Ondan sonra ben her sabah Mıstığı iyileşmiş bulacağım ümidi ile mektebe gittim. Yazık ki o hiç gelmedi. Köpek kuduzmuş, baktırmak için Mıstığı Bandırmaya götürmüşler. Oradan İstanbula götüreceklermiş. Bir gün işittik ki Mıstık ölmüş...

Erken kalktığım açık bulutsuz sabahlar herkes gibi bana da çocukluğumu hatırlatır; doğduğum yeri gözümün önüne getirmek isterim.

Sol elimin orta parmağına bakarım. Birinci boğumun üstünde bugün bile beyaz çizgi şeklinde duran bu yara izi, bence mukaddestir. Andı için ölen kahraman kan kardeşimin sıcak dudaklarını tekrar parmağımın ucunda duyar, beni kurtarmak için, o kendisinden büyük, kudurmuş iri ve kara çoban köpeği ile pençeleşen aslan ve bahadır hayalini görürüm.

Ömer Seyfettin

KÖRLE KÖTÜRÜM

— Bak, arkadaş, ne ben sağlam
Bir adamım.. — Ne ben tamam
Bir insanım. — Ben kötürüm.
— Ben de körüm;
Hem anadan doğma körüm.
— Ben de kırk yıldır kötürüm;
Değil iki adım atmak,
Ayağa kalkamam hattâ.
— Ya ben? Değil görmek, bana
Kirpiğimi kıpırdatmak
Bile nasip olmamıştır.
— Böyle yaşamak pek ağır
Bir yol şundan kurtulaydım!
— Ben de günlerimi saydım,
Bitip tükenmedi gitti.
Dünyaya geldiğin gibi
Gitmek te elinde değil.
— Çekmek kolay, ölmek müşkül
— Neyse, kısmet, çekeceğiz.
Ben düşündüm ki ikimiz
Tam bir insan olmak için
Her şeye malikiz: senin
Kuvvetli bacakların var,
Benim gözlerim de bakar.
Ben senin gözün olurum,
Gecen, gündüzün olurum.
— Ben de sana bacak, ayak,
— Öyleyse hiç düşünme, kalk;
Senin için

Ben bakarım ve görürüm.
Ben de seni istediğin
Yere alır, götürürüm.
Böyle işte :
İki mihnet birleşince
Bir teselli hâsıl olur,
Mihnetliler de kurtulur.

Tevfik Fikret

HAYVANLAR ARASINDA

Parisin büyük hayat sıtmasına tutulduktan sonra yapmağa hiç vakit bulamıyacağım bir ziyarete ilk günümü vermeği uygun buldum. İndiğim otelden pek uzak olmıyan hayvanlar bahçesini görmek istiyordum.

Eylûl sonunu bu kapanık ve serin gününde bahçenin bütün ağaçları durgun ve karanlık.. Havuzların suları, bulutlu göğün akislerile kirli bir katran renginde. Nesesiz fıskıyeler, havada tutunamıyor.. derinden derine, perişan kuş feryatları, bin tempoda hayvan bağırmaları işitiliyor. İnsan daha kapıdan girerken bir gurbet ve ıstırap bahçesinin eşiğine ayak bastığını anlıyor.

Evvelâ kuşların bulunduğu tarafa saptım. Birer büyük oda genişliğindeki kafeslerinde. Hindi Çinden getirilmiş leylek biçiminde birtakım tüyleri dökük kuşlar, boyunlarını çekmiş, nihayetsiz bir hüzün içinde düşünüp durmakta. Bu bedbahtların kafesi yanında, açık bir saha üzerinde dikili kazıkların ucundaki halkalara tünemiş renkli papağanlar, kafeslerde mahpus hasretli kuşların havaya dağıttığı anlatılmaz elemi bir dereceye kadar azaltıyor. Daha biraz ötede, başka bir büyük kafesi dolduran ufak «Sengal» kuşları, renkli tüyleri bir sonbahar bahçesinin keskin çiçeklerini andırıyor. Bu masum mahlûklar, bulutlu havayı bir akşam başlangıcı zannederek dalları üzerinde sıralanıp uyumağa hazırlanıyorlar. Daha ötede, yine büyük bir kafeste hasta ve dargın «akbabalar» var. Hepsi de yüzlerini duvara çevirmiş, uyuyor gibi duruyor.

Maymunlar tarafına geçtim :

İki genç şempanze, demir parmaklıklar arkasında biribirine sarılmış, ağlıyan ve hıçkıran felâket görmüşlerin sallanışile mütemadiyen sallanıyar. Ne hazin şey!

Kafesinde tek başına yaşıyan bir goril, biraz açılmak ve ısınmak için olacak, ikide bir tavandan sarkan trapeze takılarak birkaç cimnastik hareketi yaptıktan sonra tekrar büzüldüğü köşeye dönüyor. He-

le diğer bir kafeste bir Cezayir maymunu ailesinin hatırası yüreğimde daima kanıyan bir yara halinde kalacak: Anne bir aylık yavrusunu bağrında sıkmış, ısıtmağa çalışıyor ve dalgın, boş, ümitsiz gözlerle bu esmer ve yabancı göğe bakıp düşünüyor.

Ne talihsiz bir anne çehresi!

Teessürüm tahammül kabiliyetimi geçmişti. Artık kafeslerin önünde çok durmadan geçiyordum: İşte mütemadî bir dil hareketile mahpeslerinin demir çubuklarını aşındırmağa çalışan aptal ayılar; işte kızgınlık ve hiddetten kendi etine dişini geçirmeğe çalışan hiddetli bir pars; işte, serbest olsa, bir atılışta kan ve kemik yığınına döndürebileceği gülünç bir seyirci kalabalığına esir çehresini göstermemek için ısrarla duvar tarafına bakan mağrur bir «Bingale» kaplanı..

İşte dalgın aslanlar, işte iğrenç sırtlanlar, işte kafeslerinde durup dinlenmeksizin dönen tesellisiz kurtlar!..

Yılanları ve timsahları da derin uykularında seyrettikten sonra bahçenin «Sen» nehri tarafına açılan kapısından çıkmadan evvel, heykeltraş (Fromiye) nin bir ayı yavrusu avcısile iri bir ayı anasının kanlı kucaklaşmasını temsil eden tuncu önünde durdum. Bu esir ve gurbetteki hayvanların şifasız ıstırabından akan zehirle dolan ruhum, serbest canavarın zalim insan üzerindeki zaferini gösteren facialı eseri seyretmekle bir parça ferahladı.

Ahmet Haşim

ÇULLUK

Beyaz saçlı avcı köylüye sordu:

— Buralara kuş düşmez mi?

Geyikci hoca, parmağile sağ tarafı gösterdi:

— Çiftekavaklı'da suçulluğuna raslanır.

İhtiyar arkadaş, başını ağır ağır salladı:

— Bırak o garibi... Suçulluğu, hayvan değil, kuş değil; nazlı bir yaratık, içli bir kızdır. Fakat nasıl içli bir kız...

Elile omuzuma dokundu:

— Çulluk avladınız mı hiç?

— Bir kaç kere..

— Anlıyorum, katı avcı yüreğile, görür görmez tetiği çekip vurdunuz. Onu, gizlenip seyretmeli.. Hava karlı, don.. Su başlarında, dere kenarlarında yüksek, yalçın kayalar vardır; çulluk bütün gün yuvasından çıkmaz. Belki de çıkar, dolaşır, fakat görmezsin. Akşam, tam gurupta, ufuk tatlı bir kızıllıkla kızarıp perde perde solarken o, yuvasından dereye iner, su kenarındaki sazların, kamışların diplerini emerek karnını doyurur. Yattığı yer nekadar temizse yediği içtiği de o kadar temizdir. Dere şayet donmamışsa su içtikten sonra gagasını, ayaklarını temizler ve fildişi, abanoz tarakla saçlarını tarıyan bir gelin gibi gagasile omuz başlarını, kanatlarının, boynunun tüylerini tarar, süslenir. Evet, süslenir! Suda aksini görürse, kendi kendine öyle bir kırıtışı vardır ki... Vurulduğu zaman başını çevirir, avcıya bakmaz, sanki dargındır.

İhtiyar arkadaş derin derin göğüs geçirdi:

— Suçulluğu, öteki çulluklara benzemez. Uçuşları bile ayrıdır. Döne döne birçok devirler yaparak uçar. Eti de ötekiler gibi kokutulmaz, taze yenir... Hattâ kursağını bile temizlemeğe lüzum görmezler. Öyle ya biçarenin kursağına pis bir şey girdi mi? Fazla tipilerde zavallı, kara gömülür, o zaman el ile canlı tutulur.. Canlı, ne âlâ değil mi?.. Evet.. çok âlâ..

Yumruğu ile dizine vurdu :

— Ben onu avlamağa tövbeliyim... Gene böyle bir kara kıştı. Günlerdenberi devam eden tipi bir türlü dinmek bilmiyordu : Sürekli tipiler, avcının bayramıdır. İşte böyle bir bayram günüydü...

Dişlerini gıcırdatır gibi çirkin çirkin güldü :

— Bayram gününde, benim de kısmetime canlı bir çulluk düşmüştü... Tuttuğum zaman biçarenin yüreciği öyle çarpıyor, öyle çarpıyordu ki.. Fakat onda kaçıp kurtulmak için ne bir gayret, ne bir çırpınma, ne küçük bir çırpınış, hiç hareket yoktu. Halecanlı bir teslimiyet, o kadar... Birçok canlı kuş, hayvan tutmuştum. Onu da hemen kesmeğe kıyamadım ve ellerim arasında seviyor, temiz gagasını öpüyordum. Küçük yuvarlak gözlerinde bir kin, nefret yanıyordu. Boynunu iki parmağımla koparır, bıçağımla karnını yarabilirdim. Fakat o, bir kuş gibi, bir hayvan gibi değil; aczini, zâfını anlamış, lâkin her şeye rağmen vekarını muhafaza eden, hissiyatını saklamağa lüzum görmiyen izzeti nefis sahibi bir esir gibi bakıyordu. Bir taşın üzerine çöktüm, gözgöze bakıyorduk. Yavaş yavaş nazarlarındaki parıltı sönmeğe başladı, göz bebeklerindeki ışık silindi, gözleri kapanıverdi, başını asil bir dargınlıkla çevirdi... Yüreği halsiz, yorgun yorgun çarpıyordu. Çok geçmedi, avuçlarımdaki hararet te azaldı...

İhtiyarın sesi titriyordu. Elinin tersi ile gözlerini sildi :

— Çulluk ölmüştü.

Köylü de iç çekerek tasdik etti :

— Çulluk sağ tutuldu mu, çok yaşamaz, ölür.

Korkudan mı, halecandan mı, yeisten mi? Yoksa aczini kabul edemeyişinden mi; bilmiyorum.

Kendi kendine söylenir gibi tekrar etti :

— Çulluk ölmüştü.

Mahmut Yesari

egoizm
sosyalizm

AĞUSTOSBÖCEĞİ İLE KARINCA

Karıncayı tanırsınız :
Minimini bir hayvandır;
Fakat gayet çalışkandır,
Gayet tutumludur, yalnız
Pek hotkâmdır? bu bir kusur :
Hotkâm olan zalim olur.
Bir gün ağustosböceği,
Tembel tembel ötüp durmak
Neticesi aç kalarak,
Karıncadan göreceği
Bürudete bakmaz, gider,
Bir lokma şey rica eder,
Der ki : Acıyınız bize,
Çoluk çocuk evde açız;
İanenize muhtacız.
Karınca bir yüreksize
Lâyık huşunetle sorar :
— Aç mısınız?.. Ya o kadar
Uzun, güzel günler oldu;
O günlerde ne yaptınız?
Böcek inler : — Açız! Açız!
Bakın, benzim nasıl soldu;
O günlerde gülen, öten,
Sazla, sözle eğlenen ben
Bugün, bakın, ne haldeyim!
Vallâh açız, billâh açız;
Halimize acıyınız!
Karınca eğlenir : — Beyim,
Şimdi de raksedin ne var!
Yazın çalan, kışın oynar?

Tevfik Fikret

ATASÖZLERİ

Keskin kılıç kınını kesmez.
Kendi düşen kendi kalkar.
Yalan söyliyen unutkan olmamalı.
Yel gibi gelen, sel gibi gider.
Yol yürümekle, borç ödemekle biter.
Yuvayı dişi kuş yapar.
Güneş balçıkla sıvanmaz.
Gün doğmadan neler doğar.
Kan kuş, kızılcık şerbeti içtim de.
Ağaç yaş iken iğilir.
İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.
Kabahat gömlek olsa kimse giymez.
Sayılı günler çabuk geçer.
Ölümle öç alınmaz.
Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.
Çoban armağanı çamsakızı.
Sabırla koruk helva olur.
Akıl yaşta değil, baştadır.
Sütten ağzı yanan yoğurdu üfliyerek yer.
Gülme komşuna, gelir başına.
Keskin sirke küpüne zarardır.
Ayağını yorganına göre uzat.
Kendi düşen ağlamaz.

KUŞLAR

Leylek, ilkbaharla birlikte utkumuza gelir ve öteki kuşların hepsinden evvel civarımızda yerleşir. Geceyle gündüzün uzunluklarile birleşirken kâh evlerin damları yahut ocakları üstünde onun bir çalı çırpı yığınını andıran büyük yuvasını görürüz. İlk leyleği görünce mektebe giden çocuk, çeşmeden su taşıyan kadın, tarlasında çalışan çiftçi, semaya karşı düşünen şair, herkes sevinir. Çünkü o kol kadar uzun ve kabakçiçeği gibi sarı gagasile bize güzel günleri getirir. Onun birer arşın uzunluğunda bacakları ve kar gibi beyaz vücudü daima hoşa gider. Garip bir çatırdile arasıra ötüşünü bile memnuniyetle dinleriz. O, bahar dediğimiz geniş musiki evinin trampetçisidir, ve kuş ordusunu toplamak için zaman zaman ufukları şakırdatır.

Yarabbi, bülbülle aralarında ne uzak bir mesafe vardır. O küçük kuş, bahar sabahlarının ve bilhassa bahar gecelerinin ince hanendesidir. Bütün aşkını, bütün ıstırabını, bütün heyecanlarını teganni etmek için tercihan bekler ki gündüzün karışık sesleri çekilsin ve hep öteki kuşlar sussunlar. İster ki kalbinin hisli musikisi gecenin gölgesi ve sukûtu içinde hiçbir mâni ile kırılmaksızın bütün leylâk dallarına ve karanlık içinde dumanlanan yaprakların, çiçeklerin hepsine sürünerek ufka kadar yayılsın. O küçük sat'atkâr, ilk nağmelerini gûya tecrübeye tahsis eder : Başlar, susar, kendi kendisini dinler, muhitin ıssızlığı içinde sesinin nerelere kadar gidebildiğini sanki etrafın çınlamasından sorar. Sonra biribiri ardınca musiki farklarını dener. Tizden peste, gamdan neşeye, yavaştan çabuğa geçer. Nağmelerini kısa duruşlar ve anî sükûtlarla noktalar. Geçici hevesli san'ati, oynak şivesile teşekkür ve şikâyetin her perdesinde gezinir. Her usulde teganni eder. Her makamı dolaşır. Şimdi elemin en ağır, ahengile inler, sonra sevincin en çılgın haykırışını koparır. Bir lâhza susar, derken uzun bir inleme ile ağaçların sessizliğini titretir. Tabiat uyurken lezzet ve acının her şiirini söyler. Bahar haftalarının sonu onun ince gagasını kilitleyinciye kadar öter, haykırır, ağlar. Minimini kalbinin bütün is-

teklerini san'atile hıçkırır. Diyorlar ki bu küçük ve emsalsiz muganni, gözleri kör olup ta arzın renkli güzelliklerine ebediyen hasret kalınca daha acı ve daha tatlı, daha canlı ve daha sürekli öter, ötermiş.

Fakat bir kuşu bizim sevmemiz için böyle ince musikişinas olması lâzım mıdır? Meselâ serçeyi gözünüzün önüne getiriniz, nekadar sevimlidir değil mi? Bu küçük kuşta oynak, şuh ve hemen hemen küstah diyebileceğimiz bir zekâ gizlidir. Serçelerin iki damla mürekkebi andıran gözlerinde zeki çocukların gözlerindeki şeytanlık okunur. Hakikaten onlar, şehrimizin leylek, bülbül gibi kanatlı misafirleri değil, yerlileridir. Meselâ bir çöp üstüne oturtulmuş bir tüy yumağını hatırlatan şu çehre, belki Fatihte doğdu. Şehzadebaşında büyüdü. Çemberlitaşta yuva yaptı ve belki güzel havada gezinmek için Silivrikapısından çıktı. Haki kostümlerile serçeler, İstanbul semasının piyade alayıdır. Yaya kaldırımlarında, lokanta önlerinde, ayaklarımızın arasında sıçraşırlar, kundura boyacılarının kutuları etrafında hiçbir kazanç vergisine tâbi olmaksızın hayatlarını kazanırlar.

Geçici kuşlar arasında vefalı serçenin benzeri, bana öyle gelir ki siyah smokini ve beyaz yeleğile şık kırlangıçtır. Karışık vecizeler çizerken gıcırtılı musikisini büken kırlangıç, inanılmaz bir sadakatle yuvasına bağlı yaşar. Saçaklarımızın bu fahrî kiracıları her sene baharı ve yazı aramızda geçirirler. İçerisinde doğdukları yuvayı, dallarında öttükleri ağaçları, etrafında uçtukları bahçeleri hiç unutmazlar. Geçen sene nerelerde ötüyorlarsa bu yıl da, emin olunuz, sesi oralardan gelecektir. O hiç geçici hevesli değildir. Ne eş değiştirir, ne muhit. Kuşlar, baharın sesi ve ruhudur.

Cenap Şahabettin

SİNCAP

Sincap, güzel bir hayvandır. Tam vahşi sayılmaz. Sevimliliği, yumşak başlılığı, masumluğu itibarile dokunmağa kıyılmıyacak bir mahlûktur. Arasıra kuş tutmakla beraber ne et yiyici, ne de zararlı bir hayvan değildir. Her zamanki gıdası yemiş, badem, fındık ve kayın kozalağıdır. Temiz, çevik, canlı, çok uyanık ve çok marifetlidir. Gözleri ateşle dolu, yüzü ince, vücudü sinirlidir. Güzel yüzü başının üstüne kadar kaldırdığı ve bir gölgelik gibi kullandığı sorguç biçiminde bir güzel kuyrukla süslenmiştir. Tabir caizse o, öteki hayvanlardan daha az dört ayaklıdır.

Ekseriya hemen hemen ayakta durur gibi bir vaziyette oturur, ön ayaklarını, ağzına öteberi götürmek için el gibi kullanır. Toprak altında saklanacak yerde daima havada yaşar; hafifliğile kuşlara yaklaşır. Onlar gibi ağaç tepelerinde yaşar, ağaçtan ağaca atlamak suretile ormanları dolaşır, yuvasını yapar, taneleri toplar, çiğleri içer ve ancak ağaçlar fırtınaların zorile sarsıldığı vakit yere iner. Ona tarlada, açık yerlerde, ovalık memleketlerde tesadüf edilmez; evlere hiç yaklaşmaz; bataklıklarda durmaz, büyük ormanların ihtiyar ağaçlarını arar. Sudan korkması topraktan korkmasından daha fazladır. Söylendiğine göre sudan geçmek lâzımgeldiği zaman bir ağaç kabuğunu da yelken ve dümen gibi kullanır.

Kışın tarlasıçanı gibi uyuşup kalmaz; herzaman son derece uyanıktır. Üstünde uyuduğu ağacın dibine hafifçe dokunulsa hemen başka bir ağacın üstüne kaçar, yahut ta bir dalın altına saklanır.

Yazın fındık toplar, ihtiyar bir ağacın deliklerini, kovuklarını onunla doldurur, kendisine kış zahiresi hazırlar.

Sansar sesinden daha keskin bir sesi vardır; bundan başka ağzı kapalı olduğu halde bir mırıldanışı, bir memnuniyetsizlik homurtusu çıkarışı da vardır. Fakat bu sesi yalnız kızdırıldığı zaman çıkarır. Yürümek için çok hafiftir; çok kere hafif sıçrayışlarla ilerler, bazı da uzaklara atlar; tırnakları o kadar sivri, hareketleri o kadar çabuktur

ki, kabuğu son derece kaypak olan bir kayın ağacına bir anda tırmanır. Sincapların güzel yaz gecelerinde ağaçlar üzerinde biribiri ardısıra koşarak bağrıştıkları işitilir; onlar güneşin ateşinden korkar gibidirler; gündüzün yuvalarında saklı otururlar, akşamları çıkarak cambazlık etmeğe, oynamağa ve karınlarını doyurmağa başlarlar.

Büfon (Buffon)

ÜÇ ATLI

Karşı yoldan üç atlı
Bir kuş gibi kanatlı,
Geliyor köye doğru.

Cepkeni kola atmış,
Sağ elini uzatmış
Üçü de göğe doğru.

Bir bulut olmuş rüzgâr,
Heyecanlı başaklar
Tutmuş nefeslerini.

Sıra dağlar inliyor,
Kalbi diye dinliyor
Çelik nal seslerini.

Sürün atlılar, sürün,
Beni alıp götürün,
Bu ilde pek yalnızım.

Demeyin: ki bu da kim?
Öyle diyor ki içim
Candan aşinanızım.

Necip Fâzıl KISAKÜREK

GAMSIZIN ÖLÜMÜ

O sabah anamektebinin bahçesinde fevkalâde bir telâş ve canlılık vardı. Talebe bayramı günü idi. İlk ve orta mektepler kafile kafile marşlar söyliyerek sokaklardan geçiyor, şehrin uzak eğlence yerlerine dağılıyorlardı. En ihtiyar talebesi altı yaşında olan bu anamektebinin o kadar uzaklara götürülmesine imkân yoktu. Onlar bayramlarını - kendi minimini ve paytak adımlarile - yirmi dakika çeken bir dere kenarında yapacaklardı.

Hazırlık dehşetti. Bahçe, renk renk elbiselerle canlı bir çiçek tarlasına dönmüştü. Erkek çocuklar yeni potinlerini siliyorlar, kızlar biribirlerinin saçlarını düzeltiyorlar, çözülmüş kuşaklarını bağlıyorlar, düğmelerini ilikliyorlardı. Altı yaşında bir kız merdivenin basamağına oturmuş, dört yaşında bir öksüz arkadaşının sökük gömleğini dikmeğe çalışıyordu.

Nihayet hazırlık bitti, kafile yola düzüldü. Bir ellerile taburda arkadaşlarının ellerini tutuyorlar, öteki ile - renkli paketler, minimi sepetler içinde - yiyeceklerini, oyuncaklarını taşıyorlardı.

Sokaklarda fazla gürültü ve intizamsızlık olmasın diye muallimler çocuklara marş söyletmeğe başlamışlardı. Büyükler göğüslerinin bütün kuvveti, kalplerinin bütün sevincile bağırıyorlar, küçükler yürümekte olduğu gibi şarkı söylemekte de geri kalıyorlar, eğlenceli bir karışıklık oluyordu.

Tabur sokaklardan geçerken pencereler açılıyor, kadın başları sarkıyor, dükkânlardan satıcılar çıkıyordu.

*
* *

Bu anamektebinin bütün gezintilerde olduğu gibi alay başını yine «Gamsız» çekiyordu.

Gamsız sarı tüylü ihtiyar bir mahalle köpeği idi. İnsan gibi anlayışlı, fakat insandan daha vefakâr bir mahlûktu.

Caliba serseri, kalender meşrebi için ona mahallede Gamsız demişlerdi. Fakat hakikatte, o köpeklerin en gamlısı idi, birkaç sene evvel büyük bir mateme uğramıştı. Dört yavrusunun birden zehirlendiğini, gözünün önünde kıvrana kıvrana öldüğünü görmüştü. Onları götüren süprüntü arabasının arkasından uzak mahallelere gitmiş, bir hafta geri dönmemişti.

Onun da bir yerde bir kaza eceline uğradığını zannedenler olmuştu. Fakat kalender ve mütevekkil görünüşüne rağmen o çok gözü açık bir köpekti. Cinsinin düşmanlarını iyi tanır, hattâ bazı onlara inanıyor, zehirli ekmeklerini yiyor, tuzaklarına düşüyor görünerek alay bile ederdi. Binaenaleyh onun bir yerde ölüp kalmasına imkân yoktu. Nitekim bir hafta sonra tekrar mahalleye dönüp gelmişti. Yalnız biraz daha ihtiyar ve düşkün, uzun sarı tüyleri biraz daha çamurlu, bacakları biraz daha berelenmiş olarak...

Bilmem yalan, bilmem doğru, mahalle kadınları onun için bir vak'a anlatırlardı. Gamsız gûya çocuklarının ölümünden sonra yaşamak istememiş... Belediye kulübelerinin karşısında durup boynunu bükmüş, yalvarır gibi kesik kesik uluyarak çocuklarını öldüren yiyecekten istemiş. Hattâ bir defa zehirlenmiş fakat ölmemiş.. Çok ıstırap çektikten, çok süründükten sonra tekrar ayağa kalkmış...

Gamsız, çocuklarının ölümünden sonra mahalleye darılmış, anamektebinin arkasındaki viraneye çekilmişti. Sokakta hemen hiç dolaşmaz, yalnız zaman zaman mektebin bahçe duvarından içeri atlar, çocuklarla oynar, öğle vakti onların artıklarını yerdi.

Çocuklara büyüklerden fazla emniyet ettiği, onlardan esaslı bir zarar gelmiyeceğini bildiği için miydi? Yoksa onların da - kendi ölmüş küçükleri gibi - masum ve müdafaasız mahlûklar olduğunu hissettiği için mi böyle yapıyordu?

Muallimler bu altın sarısı gözlerinde mahzun bir vefa ile bakan, çacukların her nazına, her cevrine tahammül eden ihtiyar sokak köpeğini koğmamışlar, bilâkis gizli gizli himaye etmişlerdi. Hâsılı, Gamsız, mektebin hademesi, kapıcısı nev'inden bir emektar, küçüklerin en sevgili bir arkadaşı olmuştu.

Anamektepleri insan cemiyetlerinin küçültülmüş nümuneleri gibiydi. Orada da fakirlik, kılıksızlık, aileye ait bir leke ilâh.. gibi sebeplerle sosyete haricinde bırakılan yahut vakitsiz bir inziva meylile ondan kaçan «yalnız» lar vardır. Gamsız bilhassa bu küçük «yalnız» larla arkadaşlık eder, bahçenin bir köşesinde onlarla ağır ağır dolaşırdı. Küçük kalplerinde söylenilemiyecek dertler ve infialler taşıyanlar onun çamurlu ayaklarını elleri içine alarak konuşurlardı.

Gamsız, haline göre hastabakıcılığı bile etmiş, bir gün bahçede koşarken yere yuvarlanan bir miniminin berelenmiş dizini dilile yalamıştı.

*
* *

Kafile artık mahalleden çıkmış, yeşil tarlaların arasından geçen bir ince patikaya düşmüştü. Gamsız, en önde mağrur ve mütevekkil tavrile yürüyordu. Fakat nedense bugün onda bir neşesizlik, anlaşılmaz bir durgunluk vardı.

Nihayet bayram yerine varıldı. Burası gölgeler içinde serin bir ırmak kenarıydı. Suların içine yeşil söğütler sarkıyordu.

Küçüklerin velvelesinden çayırdaki kuşlar ürküp kaçmıştı. Şimdi gün onlarındı. Koşuşa, çığrışa etrafa dağılıyorlar, ağaçlara tırmanıp çimenlerde yuvarlanıyorlardı. Akşama daha dünya kadar zaman olduğunu hesap edemiyerek kuvvetlerini, neşelerini israf ediyorlar, hattâ yiyeceklerini, yemişlerini yemeğe başlıyorlardı.

Gamsız da bir aralık canlanmış, çocuklarla beraber oynamak istemişti. Fakat birdenbire durdu, başını kaldırarak acı acı uludu. Sonra yavaş yavaş uzağa çekildi, iki büyük taşın arasına kıvrılıp yattı.

Gamsız hastaydı. Çocuklar derhal bunu farkettiler. Yemek götürdüler. O, verilen yiyecekleri yemiyor, arasıra titizleşiyor, yalnız bırakmaları için yalvarır gibi dişlerini çıkararak hafif hafif bağırıyordu. Gamsızın ıstırabını ve bakışlarındaki perişanlığı muallimler de gördüler.

— Yaklaşmayın çocuklar.. hayvandır bu, belki kudurmuştur, dediler, çocukların aldırmadıklarını görerek hademelerden birini nöbetçi bırakmağa mecbur oldular.

*
* *

Büyücek talebelerden biri - altı yedi yaşlarında bir kız - birdenbire bir şey hatırlıyarak bağırmağa başladı:

— Evet, Gamsızı zehirlediler. Bu sabah bir şey almak için bakkala gitmiştim. Köşe başında süprüntülükte Gamsızı gördüm... Öteki köpeklerle beraber bir şey yiyordu. Mutlaka zehirli ekmek yedi.

Muallimler ihtiyar köpekten böyle bir ihtiyatsızlık beklemiyorlardı. Fakat çocuğun dediği doğru idi. Gamsız, bütün zehirlenen köpeklerde görülen ihtilâçlarla kıvranmağa, çırpınmağa başlamıştı.

Çocukların neşesi birdenbire sönmüş, çayıra bir eski mezarlık sükûtu çökmüştü. Bazıları sızıldanıp ağlıyorlardı. Yapılacak bir şey yoktu.

Mektebin pek sevgilisi de olsa, bir köpek yüzünden bir bayramın küçüklere zehir olmasına müsaade edilemezdi. Muallimlerden biri:

— Çocuklar, korkmıyın, siz bilmezsiniz. Gamsız bir kere daha zehirlendi de kurtuldu.. Ona bir şey olmaz. Haydi oyununuza diye bağırdı.

Küçükleri yarı zorla dağıtmağa başladılar. Bazıları ağlamağa devam ediyor, bazıları hocanın sözlerile kendilerini teselli ederek: «Gamsız gayretlidir.. bir şey olmaz» diyordu. Hattâ küçük ellerini açarak onun için dua edenler bile vardı.

Muallimler nihayet başka bir çare düşündüler. Bayram yerini iki üç dakika uzakta bir başka ağaçlığa nakletmek... Battaniyeler, paketler toplandı ve kafile Gamsızı yalnız bırakarak, hareket etti.

*
* *

Çocukların arasında derhal gizli bir teşkilât yapılmıştı. Üç beş dakikda bir talebeden ikisi kayboluyor, gizlice Gamsızı görmeğe giderek ondan haber getiriyordu. Havadis derhal küçüklerin arasında yayılıyor, en miniminiler bile bunu muallimlerden saklıyordu.

Bir saat senra yine feci bir haber geldi. Gamsız ölmek üzere idi. Saklandığı taş kovuğundan çıkmış, mütemadiyen çırpınıyordu. Ağzı, gözü, ayakları kan içinde idi. Artık ne emir, ne tehdit çocukları zaptedemedi. Hep birden ağlaşıp bağrışarak koşmağa başladılar. Muallimler ikisini, üçünü zorla yakalasa sekizi, onu kurtulup kaçıyordu.

Maamafih artık köpeğe yaklaşmadılar, Gamsızın çırpınması korkunç bir şeydi. Kâh yerde debeleniyor, ayaklarile toprakları kazıyor, kâh kanlı ağzını gökyüzüne kaldırarak, tehdit eder gibi, meş'um bir sesle uluyordu. Nihayet son bir gayretle toparlandı. İçindeki ateşi teskin için ırmağa doğru koşmağa başladı.

*
* *

Irmak kenarındaki ince tahta köprünün yanında beş yaşında iki minimini kız vardı. Bunlar köpeğin tozu dumana katarak geldiğini görünce korktular. Tahta köprüden karşıya geçmek istediler. Fakat birisi telâş ile ırmağa düştü, çırpınmağa başladı.

Gamsız, bu kazayı görünce birdenbire durdu. Yolunu değiştirdi. Tahta köprüye koştu. Çocuğun arkasından suya atıldı. Onu ağzile eteğinden yakaladı. Muallimler yetişinciye kadar onu suyun yüzünde tuttu.

Sonra artık takati kesilmiş gibi kendini bıraktı. Bir iki kere daldı, etrafındaki suları köpürttü ve öldü. Kaskatı kesilmiş vücudü suyun hafif akıntısına uyarak yavaş yavaş uzaklaştı.

Reşat Nuri Güntekin

DENİZE HASRET

Gözümde bir damla su deniz olup taşıyor,
Çöllerde kalmış gibi yanıyor, yanıyorum;
Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor,
Başımdaki gökleri bir deniz sanıyorum.

Nasıl yaşıyacağım ey deniz, senden uzak?
Yanıp sönüyor gibi gözlerimde fenerin,
Uyuyor mu limanda her gece sallanarak
Altından çivilerle çakılmış gemilerin?...

Sevmiyorum suyunda yıkanmamış rüzgârı,
Senden gayrı onlar sanki bana eş değil;
İçimi güldürmüyor sensiz ay ışıkları,
Ufkundan yükselmiyen güneşler güneş değil...

Bir gün nehirler gibi ağlıyarak derdinden
Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım?
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden.

Ömer Bedreddin

KAYIKÇI

Hisardan Kanlıcaya geçiyordum. Yaşlı bir kayıkçı, eski ve ağır sandalını akıntıya karşı sürüklemek için bütün kuvvetile küreklere asılıyor, bir sel gibi akan küçük dalgalarla boğuşuyordu. Bu boğuşma onu yormuştu. Akşam soğuk ve rutubetli olmakla beraber esvabını çıkardı, düğmeleri çözük bir gömlekle kaldı. Şimdi bütün bu harap vücutte bir yorgunluk vardı. Nefesi sıklaşmış, yüzü kızarmıştı. Buruşuk ve meşin gibi çehreden akan terler göğsünün kırçıl kıllarından süzülerek bedeninde kuruyordu. Ve bu zavallı insan beni, istediğim yere götürmek için ufak bir ekmek parası mukabilinde uğraşıyordu.

Lâkırdı söylerken dudaklarının arasından görülen beyaz, tamam, sağlam dişlerini işaret ederek :

— Baba, dedim, dişlerin pek sağlam...

O vakit ihtiyarın çehresi bir anafor gibi karıştı. Kendisini bunca senelerdenberi, muhtaç ve bitkin, şu küreklere mahkûm eden hayatın insafsız kara yüzüne tükürür gibi:

— Neyleyim, dedi, yiyecek bir şey bulamadıktan sonra...

Hüseyin Cahit Yalçın

ATASÖZLERİ

Artık mal göz çıkarmaz.
Aslan postunda yakışır.
Anlıyana sivrisinek saz, anlamıyana davul zurna az.
Armut piş, ağzıma düş!
Bir söyle, iki işit!
Bugünkü işini yarına bırakma!
Öfke ile kalkan zararla oturur.
Ne ekersen onu biçersin.
Görünen köy kılavuz istemez.
Üzüm üzüme baka baka kararır.
Tok açın halinden anlamaz.
Güneş girmiyen eve hekim girer.
Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
Güvenme varlığa, düşersin darlığa.
Tatlı söz yılanı ininden çıkarır.
Dağ yürümez, insan yürür.
Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.
Ummadığın taş baş yarar.
Yuvarlanan taş yosun tutmaz.
Derdini söylemiyen derman bulamaz.
Balık baştan kokar.
Bal tutan parmağını yalar.
Taşınma su ile değirmen dönmez.
Bugün çalışan yarın kazanır.

KEFİL

Meroz, mantosunun altına bir hançer saklıyarak Siraküze Kıralı Denisin yanına sokuldu. Muhafızlar derhal kendisini yakalıyarak zincire vurdular.

Kıral hiddetle sordu :

— Bu hançerle ne yapacaktın ?.

— Şehri bir zalimden kurtaracaktım.

— Bu arzunun cezasını darağacı üzerinde göreceksin.

— Ölüme hazırım, hiçbir zaman af ve aman dilemiyorum. Yalnız küçük bir şey istiyorum. Kız kardeşimle nişanlısının evlenme türenlerini yapmak üzere üç günlük izin. Arkadaşım benim yerime kalacak ve eğer sözümde durmazsam öcünü ondan alabileceksin.

Kıral gülmeğe başladı ve biraz düşündükten sonra alaycı bir tavırla cevap verdi :

— Sana üç gün izin veriyorum. Fakat bilmiş ol ki bu zaman biter bitmez görünmezsen arkadaşın senin yerini tutacak ve ben seninle ödeşmiş olacağım.

Meroz arkadaşına koştu :

— Kıral benim giriştiğim işin darağacında cezalandırılmasını istiyor. Bununla beraber kardeşimin nişanlanmasında bulunmak için üç gün izin verdi. Yalnız ben dönünciye kadar sen onun yanında kalacaksın.

Arkadaşı hiç sesini çıkarmadan onu kucakladı; Meroz, uzaklaşmağa başladığı zaman o da kendisini kırala teslim etti.

Meroz, üçüncü gün tan ağarmadan kardeşile nişanlısını birleştirmiş, uğursuz zamanı geçirmemek için çabuk çabuk geri dönüyordu.

Fakat sürekli bir yağmur Merozu çabuk yürütmüyordu.

Geçtiği dağlarda kaynaklar sel haline gelmiş, dereler nehir şeklini almıştı.

Yolcu, sopasına dayana dayana bir ırmağın kenarına gelince büyüyen suların, iki kıyıyı birleştiren köprünün alıp götürdüğünü ve

kemerleri yıldırımlarla yıktığını gördü. Bunun karşısında üzüntü ile çırpınmağa, sabırsız bakışlarla uzakları süzmeğe başladı.

Gitmek istediği yere onu geçirmek için kendisini tehlikeye atacak hiçbir kayık, yaklaşan hiçbir gemi görünmüyor ve sular gittikçe deniz gibi kabarıyordu. Yolcu, kenara düştü ve ellerini göklere kaldırarak ağlamağa başladı :

— Oh, Tanrım, bu azan suları durdur. Zaman geçiyor. Güneş tam tepemize geliyor. Eğer biraz daha ufka yaklaşırsa arkadaşımı kurtarmak için çok geç kalacağım.

Dalgalar hiddetini arttırmaktan başka hiçbir şey yapmıyordu. Sular suları, saatler saatleri kovalıyordu.

Meroz, artık çok düşünmedi, hemen coşkun nehrin ortasına atıldı.

Çetin bir çarpışmadan sonra suları yendi.

Karşı kıyıya geçince yürüyüşünü hızlılandırmağa başladı.

Birdenbire ormanın en sık yerinden kana susamış bir sürü insan çıkarak üzerine atıldılar ve korkunç topuzlarla yolunu kestiler.

— Benden ne istiyorsunuz? Hayatımdan başka hiçbir şeyim yok. Onu da kırala ve kurtarmağa koştuğum arkadaşıma vereceğim...

Diyerek kendisine yaklaşan iki topuzu yakaladı. Üçünü yere serdi. Ötekiler kaçtılar.

*
* *

Yakıcı bir güneş... Meroz dizlerinin yorgunluktan bittiğini duyuyordu.

— Ne istiyorum? Bu güzel sesi bir dere mi çıkarıyor?

Durarak dinlendi. Yanındaki taşlardan neşeli bir kaynak fışkırıyordu.

Yolcu, sevinçle eğildi. Ve yanan alnını serinletti.

Güneş, bakışlarını yapraklar arasından uzatarak yol boyunca dev gibi gölgeler çiziyordu.

İki yolcu geçti. Meroz onlardan, derhal uzaklaştı. Fakat aralarında bir şey konuştuklarını işitmişti :

— Şu anda onu darağacına çekiyorlar.

Yetişememek «Meroz» a kanat verdi, ve korku kendisini kamçıladı.

En sonra uzaktan batan güneş altında Siraküze şehrinin kuleleri göründü.

Çok geçmeden evinin bekçisini gördü. Hem tanıdı, hem de titredi:

— Kaç! Artık arkadaşını kurtarmanın zamanı geçti. Hiç olmazsa kendi hayatını kurtar. Şu dakikada can veriyor. Her saat hiç umu-

dunu kaybetmeden seni bekliyordu. Kıralın alayları bile sana karşı olan inanışını bozmadı.

— Peki, mademki onu kurtaramıyacağım; hiç olmazsa onun acısını paylaşmalıyım; o kanlı bir dost, bir dosta fenalık etti demesin. Bir yerine iki kişiyi öldürerek daha çok inansın.

Meroz şehrin kapılarına geldiği zaman güneş batıyordu.

Darağacını ve halkı gördü. Arkadaşını, asmak için bir ipe takmışlar, henüz kaldırıyorlardı.

— Dur cellât, işte ben geldim.

Halk, şaşkın şaşkın bakıyordu.

İki arkadaş yarı sevinç içinde kucaklaştılar. Hiç kimse bunun karşısında duygusuz kalamazdı. Kıral bile haberi coşkunlukla öğrendi ve ikisini de yanına getirtti, uzun uzun, hayretle seyrettikten sonra:

— Hareketinizi çok beğendim, dedi. Demek iyilik ve namus boş bir kelime değilmiş. Şimdi benim de sizden bir isteğim var. Beni de aranıza alın, üçümüzün kalbi bundan sonra bir kalp olsun.

Şiller

YURDUMUN DAĞLARINDA

Ey güzel yurdumun gamlı dağları,
Herbiri bir çeşit çamlı dağları,
Gürgenli, ardıçlı, damlı dağları,
Şu yüce duruşla ne canlısınız!

Kervan geçirmiyen beller sizdedir,
Şahin uçurmıyan yeller sizdedir,
Delirip köpüren seller sizdedir,
Ezeldenberi mi dumanlısınız?

Hey başı gökleri bürüyen dağlar,
Yollara dizilip yürüyen dağlar,
Gönlümü peşinde sürüyen dağlar,
Bilmem neden böyle tezcanlısınız?

Erciyaş, Toroslar, ey Hasandağı,
Hepiniz ün almış yiğit yatağı;
Yanarım andıkça eski şen çağı,
Bu unmaz derdime dermanlısınız.

Ey biribirine sarılan dağlar,
Dağlara yaslanan çiğdemli bağlar;
Dışınız yeşerir, içiniz ağlar;
Siz de benim gibi hicranlısınız!.

Hüseyin Naili

ALADAĞ

Boludan Ankaraya gitmek için güzel dağlardan biri olan Aladağı aşarak merkez yaylâsına çıktık. Bir gün evvel Semen dağının sık ormanları arasında Aladağ suyuna kadar yaptığımız küçük bir yürüyüş bize dağ gezintisinin bütün zevkini tattırmıştı. Derin bir toprak üzerinde yükselen göl kenarları; bilhassa, irtifa arttıkça pınarların soğuması çok istifadeli bir tetkik mevzuu oldu. 1200 metrede pınar suları 9 derece, 1300 metrede 6,3 derece idi. Bu sıcak yaz günlerinde böyle soğuk ve tatlı sular uzun yollar aşanlara dağların en güzel hediyesi oluyor. Dağ üzerinde yeni bir şose yapılmış. Ormanlar arasından geçen bu yeşil yol Kızık yaylâsile düz yaylâyı aşarak Çarşamba ve Kırgıza kadar gidiyor.

Anadoluda birkaç Aladağ vardır. Şarkî Anadoluda ve Toroslardaki Aladağlar da pek meşhurdur. Biz en yüksek kısmına Köroğlu dağı denilen Bolunun Aladağını geçecektik. Burası pek az tetkik edilmiş, yapılışı iyice bilinemiyen bir silsiledir. Bolu halkı Ankaraya Adapazarı tarikile gittikleri için buradan geçen Ankara yolu o kadar işlek değil.. Yol hakkında öğrendiklerimiz bizi kâfi derecede kandırmıyordu. İlk durağımız olan Geredede bu yolları daha iyi öğrenecektik.

Bolu ovasının üzerinde bulunan şark kısmı garbine nisbetle daha az arızalı.. İlkbaharı yaylâlarda geçirmiş olan ova köyleri harmanlarile meşgul, Boludan 15 kilometre ileride ova bitiyor, yol cenubugarbiye dönerek bir tepeye yükseliyor. Sonra köyleri ihtiva eden bir düzlüğe iniliyordu.

Öğleye doğru sıcak 35° yi buldu. Bir an evvel Köroğlu derbendini geçerek yaylâya yükselmek ve serinlemek istiyorduk.. Geçit eski bir vadiyi takip ediyor. Yer vaktile buradan geçen, fakat bugün yatağını değiştiren bir nehre ait lûhuklarla kaplı bulunuyor.

Ben Köroğluyum, dağda gezerim,
Esen rüzgârdan hile sezerim.

Diyen ve hayatı efsanelerle dolu bir kahramanın adını taşıyan bu

uzun geçidi serin rüzgârlarla karşılaşarak geçtik, Seymenoğlu köyü civarında ilk defa olmak üzere bir tiftik sürüsü önümüze çıktı. Merkez yaylâsının bu asil sakinleri güneşin parlak ışığile harelenen bir dalga gibiydi. İnsan tiftik keçilerini sürü halinde görmedikçe bu hayvanların nekadar sevimli bir mahlûk olduğunu tasavvur edemez.

Burada bizi yalnız yerdeki sürüler meşgul etmekle kalmadı. Gökyüzü de gözlerimizi yukarıya kaldırtacak kadar kalabalıklaşmıştı. Büyük kartallar, çaylaklar, akbabalar.. sürülerle uçup duruyorlardı. Biraz sonra bu fevkalâdeliğin sebebi anlaşıldı. Önümüzdeki tepeyi aşınca şekli Marmaraya benziyen küçük bir göl ile karşılaştık; gördüğümüz kuşların bir kısmı gölün balıklarını avlamağa uğraşıyorlardı.

«Çağa» adını taşıyan bu gölün derinliği hakkında halk arasında muhtelif rivayetler var. Gölün mütemadiyen yükselmekte olduğu, evvelce dere içinde bulunan ve gölün cenup kenarına nakletmiş olan köyün içerisine doğru ilerlediği söyleniyor. Hattâ etrafında çok derin yerler bulunduğu da iddia olunuyordu. Geceyi burada geçirip sabahleyin gölün derinliği hakkında bir iskandil yapmağı muvafık bulduk.

Güzel ve şirin bir köy, hattâ küçük bir şehir namzedi olan «Reşadiye» çarşısı, pazarı, oldukça muntazam evlerile çok güzeldi. Bolu-Gerede yolu üzerinde bulunan bu mühim noktanın bir yandan Devrek ve Zonguldak ile, diğer yandan da Dörtdivan köylerile alâkası var. Gölde yayınbalığı bol, yabanördeği, turna kuşları da pek çok.. Fakat gölün balıklarını insanlardan ziyade kuşlar yiyor. Halk yalnız ilkbaharda göl taştığı sırada karaya vuran balıkları zıpkınlarla tutarmış.. Diğer mevsimlerde balıkçılık pek az. Zaten evvelce mevcut olan lezzetli kırmızı balıklar zamanla azalmış, kara balıkların bunları yiyip bitirdikleri söyleniyor. Sabahleyin beraberimizde getirdiğimiz portatif kayıkla iskandil işine giriştik. Gölün en fazla derinliği vasat taraflarına doğru 12 metre olduğu anlaşıldı.

Öğleden evvel civardaki Erenler tepesine doğru küçük bir gezinti yaptık. Tepeden meşhur Dörtdivan köyleri gözüküyordu. Arasıra mezarlık etrafında çamlıklara tesadüf ediliyor, bol reçineli küçük sarı çam ormancıkları etrafına güzel bir koku dağıtıyordu. Köroğlu dağı buradan da görünüyor. Acayıp şeklile pek ziyade göze çarpıyordu. Bütün bu taraflarda yeni indifalar, bora kalkerleri ve cesim konglumera tabakalar uzamaktadır.

Çağa gölünden öğleye doğru ayrıldık. Bir zaman ovayı geçtik, sonra dalgalı arazi başladı. Yol bora kalkerlerile volkanik sahanın hududu üzerinden geçiyordu. Bir küçük göl daha geçtikten sonra Gerede göründü.

Geredenin şimalî Anadolu şehirlerinden farklı bir manzarası var, bozkırların yanında yeşil bir vaha gibi görünüyordu. Arkasında küçük bir çamlık uzanan bu şehir eski bir vadi üzerinde bina edilmiş olup yekdiğerini takip eden sırtlar ve çukurluklar buranın evvelce bir ırmak geçidi olduğunu gösteriyordu.

Gerededen sonra yolculuğumuzun heyecanlı kısmı başladı. İnişli, yokuşlu birçok geçitlerden geçerek Aladağı aşacaktık.. Şimdiye kadar yalnız bir iki otomobilin katettiği iddia edilen bu yoldan biz üç ton ağırlığında bir kamyonet geçirecektik.

Aktaş boğazında tabiî coğrafya bakımından çok istifadeli birtakım hâdiseler önümüze dizildi. «Şeytan duvarı» mevkii yakınında dikkate diğer bir heyelân örneği vardı. Biraz ilerde bol amonit fosillerine tesadüf ettik, Bora devrine ait kalker tabakaları pek çok parçalanmış, arasıra yeni indifaatın eseri olan cesim bazalt kütleleri meydana çıkmış bulunuyordu.

Aktaş vadisi bir müddet sonra yazlık köyleri ihtiva eden geniş yaylâlara saptı. Nihayetsiz çam ormanları ortasında, soğuk sular başında bulunan bu yaylâ köylerinde insanın düşünebildiği bütün tabiî güzelliği var.

Sıkıntılı bir yolculuktan sonra akşama doğru Akgeçide pek yakın olan «Avdan»da geceyi civardaki çeşme başında birçok kereste arabalarile beraber geçirdik.. 1500 metre irtifada bulunduğumuz için gecenin ayazı çok şiddetli oldu.

Avdan civarı ormansız. Zaten buralarda ağaçlar alçalmakta ve dağların şimale bakan sırtları ormanlarla kaplı bulunmaktadır. Beş altı kilometre ilerde Akgeçit gözüktü.

Hamit Sadi

DAĞLAR

—Halk şiirlerinden—

Senin yazın kışa benzer,
Bir sevdalı başa benzer,
Coşkun uçan kuşa benzer;

Duman eksilmiyen dağlar,
A dağlar, ah, ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

*
* *

Mor menekşe boyun eğmiş,
Yapracığı suya değmiş,
Yazın yeşil kemha giymiş,

Kışın sade giyen dağlar.
A dağlar, ah, ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

*
* *

Yükseklerde yurdun mu var ?
Şahinlerden kurdun mu var?
Bencileyin derdin mi var?

Gözyaşları akan dağlar.
A dağlar, ah, ulu dağlar,
Eşinden ayrılan ağlar.

Âşık Hüsnü

YOL VERİN

Söyliyemem derdim pek çok,
Dağlar, yol verin, yol verin!
Beklemeğe dermanım yok,
Dağlar, yol verin, yol verin!

Dağlar, dağlar, ulu dağlar,
Vadileri sulu dağlar,
Geçidi korkulu dağlar,
Dağlar, yol verin, yol verin!

Açılı açılıverin,
Ovaya saçılıverin,
Önümden kaçılıverin,
Dağlar, yol verin, yol verin!

Yarın ardı bir başka yar,
Seslenip ağlıyor sular,
Yüreğimde çarpıntı var;
Dağlar, yol verin, yol verin!

Zincirler gibi sarmayın,
Ufukları da yarmayın,
Doğuya kadar varmayın,
Dağlar, yol verin, yol verin!

Vadilere akşam indi;
Işıklar, renkler silindi,
Kuşlar yuvalara sindi..
Dağlar, yol verin, yol verin!

Ayrılık bağrımda sızı,
Sönüp eksilmiyor hızı,

Yandı ufkun ilk yıldızı,
Dağlar, yol verin, yol verin!

Gözyaşımı yeller sildi,
Bulutlar derdimi bildi,
Kalbiniz taş mı kesildi?..
Dağlar, yol verin, yol verin!.

Halide Nusrat Zorlutuna

İŞ BAŞINA

Ey sevgili kardeşler, hemşeriler, evet siz
Inildiyen şiirime, kaval sesi dediniz;
Yalnız tahkir edilen hamiyetten utandım;
Gözyaşıma güldünüz; ben zavallı, katlandım.
Hakaretler, lâzımsa bunu tahkir eyleyin;
O zehirli sözleri bunun için söyleyin.
Herbir zelil ümmetin alnında bir karadır;
Namusunu kemiren bir acıklı yaradır.
Tarih nankör değildir, bir hizmeti unutmaz;
İstikbalin vicdanı, aşk istemez, kin tutmaz;
Rüya gören her san'at bu ümide kanmıştır.
Niçin aziz saatler feda olsun bir hiçe?
Siz kuyumcu olunuz, ben demirci olayım;
Elmas saçan dehayı bütün sizde bulayım;
Kıvılcımlı her ocak, vatan için yanmıştır:
Biz hepimiz bir ruhla sarılalım çekice!..

Mehmet Emin

YOKSUL ÇOCUKLAR

Sabahı severiz, çünkü gündüzün başlangıcıdır. Koncaları severiz, çünkü güllerin bebekleridir. Senenin yavruluk devri olduğu için bahar hoşumuza gider. Yoksul doğan şu çocuğu sevmiyecek miyiz ki, insanlığın baharı, koncası ve sabahıdır?.

Bence insan, her sevgiye belki yüreğini kapıyabilir, fakat pembe parmağını emerek uyuyan bir çocuğu halecansız seyredemeyiz?. Küçük mahlûk sevildiğini bilmez; ayakta duracak hali yoktur, söz namına saçmalar ve hareket namına sallanır ve sendeler; bununla beraber zayıflığı üstünde gülen bir yüzü vardır. Masumiyeti sevmiyen yürek insan yüreği olamaz. Hem de düşününüz ki, ince parmağını emerek uyuyan yavru, doymak için meme rüyası görüyor ve emdiği kuru parmak soğuktan kızarmıştır; beşiğinin etrafında ecelin kötü hayali dolaşıyor. Çünkü ölüm de kurt gibi körpe eti çok sever. İpek, şekerleme, okşama ve öpücük onun tabiî hakkı idi. Fakat işte taliin cimriliği ona doyuracak kadar süt vermiyor, ısınacak kadar giyecek!.. Oyun bir hakkı iken kımıldayacak kuvveti, üzerinde sıçramak için canlı bir ana dizi bulamaz ve yanaklarını ancak yakan, yahut dolduran rüzgâr dalgası okşar. Bayram onu çıplak buldu ve bulduğu halde bıraktı, şekere ancak uzaktan tahassür gözlerile bakarak: «Şeker!» demişti. Onun her derdini söylemek için yalnız bir cümlesi var: Ağlamak; ve her cümlesi ayni kelimelerden teşekkül eder: Gözyaşları!... Sesi öyle zayıftır ki, yakından dinlemezseniz işitilmez; ve gözlerinin yaşları o kadar duru damlalardır ki, başucunda şefkatle eğilmedikçe göremezsiniz.

Gece aç çocuğun gökyüzüne öyle bakışları vardır ki, birer birer yıldızları emmek istiyor sanırsınız ve sanırsınız ki, vücudünde şimdi sönecek bir yıldız gibi titriyen kendi ruhunu alıp götürecek yaradılışı kabahatli buluyor ve bilelim ki onun bize doğru birer zayıf mum gibi beş parmağını açan eli de bir küçük şikâyet ve gücenme yıldızıdır ve düşününüz ki, onun avucunu doldurmak için serçe parmağınız kâfidir! «Ona acıyınız ve merhametiniz onu elemden ve ölümden

kurtarsın!» diyecek değilim. Çünkü o küçüklüğün hürmete lâyık bir haysiyeti vardır. Ona kuvvetimizden kuvvet uzatmak bir sadaka değil, bir vicdan borcu ve bir hayat vazifesidir. Gök, onun hayatı üstüne aydınlığını dökerken biz insan sıfatından ayrılmadıkça göz yummayız ve başımızı karanlığa çevirmeyiz. Bu yoksul yavru yoksullugundan ölürse kaybedeceğimiz tek bir çocuk değil, hayır değil, bir baba yahut bir ana, bir aile nüvesidir. Her çocuk bir cemiyet ümididir; onda istikbalin ailesi yaşar. Onun düşmesile yarının dallarında bir yuva yıkılır ve bütün bir Türk fideliği filizlenmeden harap olur.

Cenap Şahabettin

KARDEŞİME

O kadar yandı mı bağrın, ey çocuk,
Ecelin sunduğu şerbeti içtin ?
Sırayı, saygıyı unuttun çabuk,
Sebep ne, ağandan ileri geçtin !.

Yirmi üç baharı kavuran ateş,
Güllerin kalbini dağlasa çok mu ?
Bir damla şebneme susadı güneş,
Sümbüller, sararsa hakları yok mu ?

Bir çile ipekten yumuşak sinen,
Serhaddi tuttu sarp balkanlar gibi;
Kaşından daha çok bıyığın yokken,
Dövüştün yeleli aslanlar gibi!..

Nekadar aradım senin kabrini,
Yok diye boynunu büktü her çiçek;
Yanıldım, kardeşim, bağışla beni,
Sen yerden göklere yükseldin gerçek!..

İdris Sabih

KUŞ YEMİ

Beyazıt kıraathanelerinden birinde bir arkadaş bekliyordum. Kıraathate pek tenha idi. İki üç kişi sönmüş sobanın yanında alçak sesle dertleşiyor; bir ihtiyar memur burnunda gözlük, elinde bir gazete ile uyukluyordu. Kahvenin ortasında siyah Şam kumaşından bir tarihî çarşaf giymiş altmışlık bir büyük hanım gözüme ilişti. Yanında sekiz yaşlarında altın başlı bir erkek çocuğu, çocuğun elinde de bir kafes vardı. Bu kadında uzun seneler kızı ve damadile taşra memuriyetlerinde dolaşmış temiz, saf, işgüzar bir İstanbul büyük hanımı tipi vardı.

Kahveciye yavaş sesle bir şeyler söylüyor, küçüğün elindeki kuş kafesini gösteriyordu.

Kahveci, gazetenin üstünde uyuklıyan ihtiyara seslendi :

— Abidin Efendi! Sen kuş meraklısısın... Ucuz bir saka var. Alır mısın ?

İhtiyar adam, kuş sesini işitince gözlerini açtı; çocuğu yanına çağırarak kafesi eline aldı; galiba meraklı bir mütehassıstı; dudaklarını bükerek :

— Yaramaz, dedi.

Büyük hanım mahzun ve manalı bir bakışla ihtiyarı sözdü :

— Satacak değildik amma... Maaş çıkmadı da...

— Orası öyle hanım... Kuşa yaramaz dedim amma yarasa da alacak halde değilim.

Onlara dikkatle baktığımı gören kahveci yanımdan geçerken :

— Allah kimseyi düşürmesin... Bu ihtiyar kadının bir genç damadı vardı, Balkanda şehit oldu, geçen sene de kızı sizlere ömür vefat etti, torunu ile yalnız kaldı...

Derhal gözümün önünde bir aile faciası canlandı: Yıllarca sürmüş resmî muamelelerden sonra bağlanan birkaç lira maaş aylardanberi çıkmıyordu. Vaktile çok iyi günler gördüğü halindeki saffet ve

tatlılıktan belli olan büyük anne yavaş yavaş bütün ev eşyasını satıyor, nihayet sıra bu küçük saka kafesine geliyor. Ekmekçiye, mahalle bakkalına borç biriktikçe birikmiştir. Bugün yarım okka ekmek, bir mendil kömür tedariki mümkün olmamıştır. Küçüğü aç bırakmamak için kuşu satmaktan başka çare yoktur.

Bu eski tel kafesin içinde başını boynuna kıstırarak uğrıyacağı akıbeti düşünüyor gibi görünen zebun kuş para etmiyor. Fakat onun kıymetini bir de bu şehidin küçük yetimine sorsasız... Büyük anne, torununu bu küçük dilsiz kardeşinden ayrılmağa razı etmek için kimbilir ne vakitsiz bir hayat dersi vermiştir ?..

Kuş satılmadı. Büyük anne yaşlarla dolu gözlerinin ucile torununa bakıyor; çocuk ta görünüşte mahzun. Fakat küçük yaramaz, nafile beni büyük annen gibi aldatamazsın. Hüzün taklidi yaparken gözlerinin içi gülüyor; kuşunu beğenmedikleri için seviniyorsun... Şimdi görürsün!

Kahveci vasıtasile büyük hanımla pazarlığa girişiyorum. Kafesi istediği fiate satın alıyorum. Büyük hanım masa üstüne bıraktığım parayı birdenbire alamıyor. Böyle alım satımlar gayet meşru ve tabiî şeyler olduğu halde ona ağır geliyor. Yalnız içinden beş kuruşu alarak çocuğa veriyor, belli ki aralarında kuşun satılması meselesi münakaşa edilirken mukavele yapılmış. Büyük hanım benimle maaş meselesini münakaşa ediyor; maksadı söz arasında bu parayı gene farkında olmadan almaktır. Fakat sırf bu maksatla söze başladığı halde derdini anlatmakta bir garip zevk buluyor; kısa kısa cümlelerle hayatından bahse devam ediyor.

O kadar konuşuyoruz ki, küçüğün uzunca bir zaman aramızdan kaybolduğunu farkedemiyoruz. O biraz sonra elinde bir simit ve bir küçük külâhla geliyor. Simitle kendi karnını doyuracak.

Parasının yarısile de kuşuna yem almıştır. Büyük annesile konuşurken onu tarassut ediyordum. Küçük avucuna bir parça yem döküyor; kafese uzatıyor; kuş belli ki onun elinden yem yemeğe alışmıştır. Kafesin telleri arasından gagasını uzatıyor...

Çocuk bu vaziyetten istifade ederek onu tutmak, dilsiz kardeşinin gagasına bir veda busesi kondurmak istiyor.

Sonra beni eteğimden çekiyor; yaşlarla dolu parlak gözlerile yüzüme bakarak rica ediyor :

— Beyefendi, bu yem sizde kalsın; ona yedirirsiniz, olmaz mı ?

Külâhı aldıktan sonra tekrar iade ediyorum :

— Yavrum, bu kuşa ben bakamam; onu sana bırakayım da gene sen bak... Sonra büyüyünce alırım, olmaz mı ?

Büyük hanım bunu doğru bulmuyor; isyan edecek oluyor :

— Ne ehemmiyeti var, büyük hanım, benim küçüğe yadigârım olsun; fakat ne olursa olsun bir daha onu satmamak şartile, diyorum.

Reşat Nuri Güntekin

KANARYE

Kanaryemin süslü, temiz
Küçücük bir kafesi var.
Bu çapkının - işitseniz -
Ne de şakrak bir sesi var!

Bir avuç yem, bir parça su
Haftalarca ona yeter.
Yok ki başka bir kaygusu,
Hiç durmadan öter, öter...

Neye kalbim kayitsiz, şen
Zannediyor bu küçüğü ?
Yaralıdır belki bizden
Daha fazla gönülcüğü!

Belki uzun bir hicranla
Hıçkırıyor, bağırıyor;
Bizden ayrı bir lisanla
Sevdiğini çağırıyor...

Hayır!.. Yok bu nağmelerde
Bir yaralı gönül sesi.
Bu şakıma perde perde
Besteliyor bir hevesi...

Hiç şüphe yok bu yaramaz,
Bir gün ötse yüreğinden,
Bu acıya dayanamaz,
Düşüp ölür tüneğinden!

Orhan Seyfi ORHON

BİR KURTULUŞUN HİKÂYESİ

İstiklâl Savaşında

Karşı tepeleri tutmuştu düşman,
Binlerce kişiyi bir avuç insan
Durduracaktı olduğu yerde.
Topçumuz yoktu; yalnız siperde
Bir tek makineli tüfek kalmıştı.
Düşman üstümüze ateş salmıştı
Karşıki sartlardan kudurmuş gibi.
Gülleler uçuyor kızıl kuş gibi
Barut dumanile dolan havada;
Kurşunlar vızlıyor; toplar arada
İnliye inliye sarsıyor yeri;
Kaplıyor bir kara bulut gökleri.
Açtığı ateşle bir avuç yiğit,
Yarıdan fazlası düşerek şehit,
Tam üç gün, üç gece dayandı, durdu;
Düşmanı en azgın yerinden vurdu.
Makineli tüfek sanki bir orak,
Durmadan biçiyor; kurumuş yaprak
Gibi döküyordu saldıranları,
Siperden başını kaldıranları.
Düşman hiç durmadan kırılıyordu,
Türkün öz hıncından pek yılıyordu.
Yazık ki sayımız çok azalmıştı;
Ne bir fişek, ne de kuvvet kalmıştı
Çelikten yürekli erlerimizde.
Ne ilerimizde, ne gerimizde
En küçük kurtuluş umudu yoktu.
Her kurşun sanki bir zehirli oktu.

Yurt için ölmenin gelmişti çağı;
Sönmesin diyerek vatan ocağı
Hepsi de ateşe atılacaklar;
Yurt sunamlarına katılacaklar.
Bu ak düşünceyle süngü taktılar,
Davranmak üzereyken bir de baktılar:
Hücuma kalkmağa vakit kalmadan
Her yandan onları sarmıştı düşman.
Kimi esir oldu, kimisi şehit.
Makineli tüfek başında yiğit
Bir Türk subayı eli tetikte
Durup bekliyordu. Onu görünce
Düşman askerleri atıldı birden,
Hemen yakalayıp olduğu yerden
Götürdüler düşman komutanına.
Komutan da bu Türk kahramanına
Uzun uzun bakıp şunları sordu:
— Siz deli misiniz? Çetin bir ordu
Üstünüze gelmiş, hücum ederken,
Karşınızda tam altı bin askerden
Fazla bir kuvvet. Siz, bir avuç erle
Savaşmadasınız sanki kaderle.
Hiç akla sığar mı böyle çılgınlık?..
Dinliyordu subay; yoktu yılgınlık
Tunçlaşan yüzünde, cevap vermedi;
Bu düşüncelere aklı ermedi!
Çünkü Türk, aldığı ödevi yapar;
Başka şey tanımaz, ulusa tapar.
Ulus için ölmek, onca kutludur;
Her şeyi Türklüğün özünde bulur.
Seve seve verir kendi canını,
Kurtarır sonunda öz vatanını.
Komutan ısrarla cevap istedi,
Türk subayı ona şöyle söyle:
— Azlık, çokluk işi benden sorulmaz.
Yasa budur; emre karşı durulmaz.
Biz, Türk askeriyiz; namusla yaşar,
Namusla ölürüz, sözüm bu kadar...

Düşman komutanı kızdı, bağırdı;
Dışardan yanına bir er çağırdı:
— Alın bunu şimdi hapse tıkınız.
Görmesin gözlerim; haydi çıkınız.
Genç subayımızı tıktılar hapse,
Onu düşmanlardan hangisi görse
— İşte hepimizi kurşunla biçen...
Diyordu... Kendinden çılgınca geçen
Bu kana susamış hain adamlar
Ondan öç almağa verdiler karar:
Tüfeği kullanan parmaklarını
Birer birer ezip, tırnaklarını
Dibinden söktüler; zavallı subay,
Bu korkunç acıya dayandı; ve «Ay...»
Bile demeksizin katlandı buna.
Ne olur, ne olmaz diye başına
Nöbetçi diktiler bir genç askeri.
Subayın sızlarken ezik elleri
Aklı hep kaçmada, kurtulmadaydı;
Silâhı olsaydı bu çok kolaydı.
Subaydan korkusu yoktu askerin:
Ezilen yaralı, kanlı ellerin
Acısile nasıl kımıldanacak?
Her gören onu bir ölü sanacak,
Ölecek acıya dayanamayıp
Bu bitik insana korkmak ne ayıp...
İçinden bu yolda düşünüyordu.
Karanlık basmıştı, uykuda ordu,
Çıkardı omuzundan ağır tüfeği,
Aklınca bu işi yapmıştı iyi.
Dayadı silâhı şöyle duvara,
Dinlenmek için de çöktü kenara.
Yorgunluktan içi geçmek üzereydi.
Ağrıyan başını omuzuna eğdi.
Dalmıştı gündüzkü korkunç hayale
Saplayıp aklını bin ihtimale:
Ya o da vurulup yaralansaydı,
Böyle yaralıyken yakalansaydı...
«Ne olurdu sonum?..» diye düşündü:

Düşünecek ne var, bittiği gündü.
Hayal bu durur mu hep işliyordu:
İşledikçe onu daha çok yordu.
Sonunda nöbetçi daldı uykuya,
Gündüzkü korkular olmuştu rüya.
Tam bu an içinde gerildi bir yay,
Ok gibi fırladı yerinden subay.
Hemen yakaladı silâhı birden
Çevirdi namluyu. Asker sinirden
Taş gibi donmuştu görünce bunu,
Pek korkunç olmuştu uykunun sonu.
Nöbetçi korkudan düşüp bayıldı,
Kim bilir nekadar sonra ayıldı.
Subay, arka arka kapıdan çıktı;
Artık Türk oğluna yollar açıktı;
Sürüne sürüne aştı kordonu;
Tanrı kayrasile görmedi onu
Düşmandan hiç kimse. Günlerden sonra
Kavuştu sağ, salim Türk ordusuna.

Husan - Âli Yücel

MAVİ ve SİYAH'tan

Bu defa büyük bir mektep.. hattâ Ahmet Cemilin resmî elbisesi bile var, küçük bir asker ehemmiyetini almıştır. Öyle ya, artık Askerî rüştiyesinde... Önceleri nekadar utanmıştı. O büyük mektebin içinde ilk günleri korkarak yürür, kendi sınıfından başka bir yere gitmezdi. Sınıflarında seksenden ziyade çocuk vardı, fakat Ahmet Cemil bu seksen kişiyi iki yüz kişi gibi görürdü, hattâ babasına da o yolda tarif ederdi de bir türlü inandıramazdı. Burada herşey başka türlüydü. Öteki mektepte saatte bir ayni hocanın önündeki kürsiye gidip oturmak âdet iken burada her iki saatte bir başka hoca geliyordu. Bu ilk senede ne öğrendi; onu bilmiyor. Yalnız hesaptan pek sıkılırdı. Hocası da ona musallat olmuştu, daima tahtaya onu çekerdi; biçare kaç kereler o iki yüz kadar ehemmiyetli görünen seksen arkadaşın önünde, siyah tahtanın başında perişan, utanıp bitmiş, kendisini kaybetmiş, yavaş yavaş ağlamış idi. Bununla beraber bir müddet sonra onu başçavuş yaptılar; bakınız bu mühim hâdisenin esasını hâlâ anlamamıştır. Ne için başçavuş oldu? Başçavuş olmak için ne yapmıştı? Hesap derslerinde tahta başında ağlamaktan başka bir fazilet göstermiş mi idi? Daha da pek küçüktü; fakat bütün çocuklar onun hatırını saymağa başlamışlardı; meselâ sınıfın en gürültülü bir zamanında, bir müzakere esnasında, telâşla dışarıdan içeriye girer, muallimlere mahsus olan kürsüye çıkar, elindeki cetveli vakarlı bir tavır ile vurur; «Efendiler...» diye başlar, ince sesile bu ilk nutuk başlangıcı sınıfın ortasına düşer düşmez, ses kesilir... Herkeste bir dikkat, başçavuş ne diyecek?.. Minimini başçavuş ne der? Sınıf hakkında tebliğ olunacak bir müdür emri. Yalan!.. Ne müdürün bir şey dediği var, ne de tebliğ olunacak bir emir. Maksat bir kere efendilerin dikkatini celbedip düzme bir şey söyledikten sonra, fakat ciddiyetle, esassızlığını sezdirmiyerek, evet, ondan sonra bir kere hâsıl olan sessizliği muhafaza etmek...

Ahmet Cemili başçavuş olduğu gün görmeliydi; eve nasıl göğsü şişkin, havadisi bir an önce vermek için sabırsızlıktan koşarak gelmişti. Kapıyı açan Seher oldu. «Başçavuş oldum!» sözünü evvelâ onun yüzüne fırlattı. Artık babasının geleceği zamana kadar annesine başçavuşluğun ehemmiyetini anlattı: İki yüz kişi.. bunlara bakacak; sabahleyin, çok defalar yoklama defterini okuyacak.. Aman! Bu yoklama defterinden evdekilerin başları şişti. Ahmet Cemil mektepten geldi mi, oyun falan yok, doğru yukarıya sofaya çıkar; babasının başçavuşluğuna mükâfat olarak alıverdiği siyah tahtanın başına geçer, mektepteki ciddî tavrı takınır; başlar yoklama defterini okumağa.. hem cevapları ile...

Halit Ziya Uşaklıgil

FALAKA

— Çocukluk hatıralarından —

Her sabah çarşı camisinin arkasındaki harap zaptiye ahırlarının önünden, bir serçe sürüsü gibi, cıvıldıyarak geçerdik. Mektep biraz daha ileride, alçak duvarlı, oldukça geniş bir avlunun ortasında idi. Bir kattı; etrafında yükselen büyük kestane ağaçlarının biribirine karışmış koyu gölgeleri bütün çatısını kaplardı. Biz daha avlunun kapısından girmeden hocanın bulunup bulunmadığını şöyle bir bakar, anlardık :

— Abdurrahman Çelebi gelmiş mi be?

— Gelmiş, gelmiş...

Abdurrahman Çelebi, hocanın ihtiyar eşeğiydi. Siyah, huysuz inatçı bir hayvan. Her sabah bizim gibi erkenden mektebe gelir, akşama kadar kalır; evlerimizden nöbetle getirdiğimiz kucak kucak otları, yazsa ağaçların, kışsa sol taraftaki aptesliğin sundurmasının altında yavaş yavaş yerdi. Ona su vermek, onu tımar etmek mektepte bir imtiyazdı. Hocaya kim yaranırsa bu mükâfatı o kazanırdı. Mektebin kapısına dar ve taş bir merdivenle çıkılırdı. Ve içeriye girilince ta karşıya hocanın rahlesi gelirdi. Rahlenin önünde top yavrusu müthiş ve tuhaf bir tüfek gibi siyah kayışlı ağır falaka asılı dururdu. Hepimiz kırk çocuktuk. Kızları birkaç ay evvel bizden ayırarak başka yere kaldırmışlardı. Sınıf taksimi filân yoktu. Her şeyi bir ağızdan okuyor, rakamları bir ağızdan sayıyor, bir ağızdan ilâhi söylüyorduk. Bütün derslerimiz yeknasak ve umumî bir bestenin asla manalarını anlamadığımız sözleri idi. Hoca aksakallı, uzun boylu, bağırtkan bir ihtiyardı. Yaz, kış, daima cüppesiz, aptes almağa hazırlanmış gibi kolları ve paçaları çıplak ve sıvalı, yerinde otururdu. Öğleden sonra çarşı camisini süpürmeğe gidip hiç gelmiyen kalfa daha gençti. Müezzinlik te yapıyordu. Bize şeker, leblebi, keçiboynuzu, hünnap, iğde ve saire satardı.

Gönenden geldiğimiz gündenberi bu mektebe devam ediyordum. Amma derslerden hiç haberim yoktu. Bir ağızdan okumağa başladık mı, ne olursa olsun, ben de karışır, bağırmağa başlardım. En birinci zevkim falaka tutmaktı. Falaka tutmak.. Fakat bir gün hâkim ile setre pantolonlu, gülmez suratlı biri geldi.

— Kaymakam; kaymakam !..

Dediler. Sakalsız, esmer, uzun boylu, aksi bir adamdı. Kapıdan girer girmez hocanın işareti üzerine hepimiz ayağa kalktık. Birisini çağırıyormuş gibi elini ve başını sallıyarak bizi oturttu. Hepimizi ayrı ayrı gözden geçirdi. Birkaçımızı okutmak istedi. Halbuki biz tek ağızla ve ahenksiz okuyamazdık. Yüzünü buruşturdu. Yere bakarak başını salladı. Sonra gözlerini hocanın başında asılı duran falakaya dikti; baktı. Ömründe ilk defa bir falaka görüyormuş gibi dikkatle baktı. Döndü, selâm vermeden çıkarken :

— Biraz dışarı gelir misiniz ?

Dedi. Hoca titriyerek, divan duruyor gibi kollarını önüne kavuşturarak yürüdü. Hâkim ile kaymakamın arkasından bahçeye çıktı. Dışarda ne konuştuklarını bilmiyorduk. Lâkin falaka ertesi gün yerinde yoktu.

— Falaka yasak olmuş!

Diyorlardı. Sözde kaymakam yasak etmiş.

Dayak korkusu kalkınca biz, kırk çocuk, öyle azdık, öyle kudurduk ki... Ne yaptığımızı bilmiyor, artık hiç hocayı dinlemiyor, yüzüne leblebi atıyor, minderine iğne koyuyor, pabuçlarını saklayıp onu saatlerce arattırıyor, yalvartıyorduk. Dayaksız bizi okutamıyacağını anlıyan hoca, nihayet yine bir gün falakayı çıkardı. Amma başı ucuna asmadı. Oturduğu minderin arkasına koydu. Fakat şimdi kim kabahat yaparsa eskisinden fena dövüyordu.

İyice hatırlıyorum; kırk çocuk, hepimiz müttefiktik. Aramızdan müzevir çıkmıyor, hocaya karşı tek bir vücut gibi hareket ediyorduk. Bir gün bahçede söz birliği ettik. İçerde hepimiz birden esnemeğe başladık. Hoca da esnemeğe başladı. Ve zavallı ihtiyar uyuyuverdi. O zaman kalktık, rahlenin üzerindeki enfiye kutusunu aldık, hepimiz çektik. Bütün mektebin içinde bir hapşırmadır gitti. Hoca, gürültüden uyanınca işi anladı. Enfiyesini kimin çaldığını sordu. Bir ağızdan ve ahenkle :

— Bilmiyoruz, bilmiyoruz.

Dedik.

— Hepinizi falakaya çekeceğim.

— Bilmiyoruz, bilmiyoruz.

— Kimse söylemiyecek mi ?

— Bilmiyoruz ki, bilmiyoruz ki.

— Bilmiyor musunuz, pekâlâ, Necip, git camiden kalfayı çağır, çabuk.

Beş dakika sonra kalfa geldi. Korkunç bir sahne başladı. Sopayı biri bırakıp biri alıyordu. Nöbetleme falaka tutuyorduk. Hepimizi sıra dayağına çektiler. Bugünden sonra hoca esneme ile hapşırmağı en büyük kabahat sayıyordu. Hele hapşırmak. Kazara kendiliğinden hapşıranı :

— Benimle eğleniyor musun ?

Diye yere yıkıyor, bayıltıcıya kadar dövüyordu. Ve aksi gibi benim hiç durmadan esniyeceğin geliyor, hapşırmak istiyordum. Birkaç defa bunun için dayak yedim. Hoca, dayağı bitirince bütün kavvetile rahlesine vuruyor :

— Kim hapşırırsa şart olsun ki öldürünciye kadar döveceğim.

Diye haykırıyordu.

— . . . . . .

— Şart olsun, kim hapşırırsa...

*
* *

«Şart olsun!» Bu nasıl yemindi ? Evde anneme sordum. Başını salladı. Gözlerini açtı :

— Çok büyük yemin !

Dedi.

— Yalan yere bu yemini eden çarpılır mı ?

— Hayır.

— Ya ne olur?

— Daha fena.

— Nasıl ?

— Karısı boş düşer.

İyice anlamadım, amma, bu yeminin dehşetini mektepte çocuklara etrafile söyledim. Artık hep evli adamlar gibi, yalan, sahi, biz de «şart olsun» yeminine başladık. «Vallahi billâhi» unutuldu. Hoca da her sabah rahlesine çökerken hiç unutmuyor :

— Kim hapşırırsa, şart olsun, öldürürüm.

Diye tekrarlıyordu.

*
* *

Bir gün öğle paydosundan sonra içeri girdik. Her vakitki gibi derin bir uğultu. Ben baktım. Hoca dalmış, uyuyor. Hemen ayağa kalktım. Çocuklara şehadet parmağımı dudaklarıma götürerek :

— Susunuz !

İşaretini verdim. Ses sada kesildi. Hepsi ne yapacağıma bakıyordu. Gözüme rahlenin üzerinde, kapağı açık duran bir tabaka kadar büyük enfiye kutusu ilişmişti. İçindeki enfiyeleri cüzümün arasına boşalttım. Kutuyu yine açık olarak yerine bıraktım. Çocuklar çekmek için etrafıma toplandılar :

— Hayır, biz çekmiyeceğiz, dedim, sonra hapşırırız, uyanır.

— Ya sen ne yapacaksın?

— Görürsünüz..

— Ne yapacaksın, ne yapacaksın ?

— Söylemem diyorum. Çok güleceğiz.

Öyle bir şeytanlık kurmuştum ki, daha yapmadan gülüyor, katılıyordum. Çocuklar da bana bakarak gülüyorlardı. Gülüşme gürültüsüne hoca uyandı. Hemen kutuya baktı. İçinde enfiye yok. Hiddetlendi:

— Kim aldıysa söylesin, şart olsun, gebertirim.

Hep bir ağızdan ve ahenkle :

— Şart olsun haberimiz yok!

Dedik.

— Kim aldı? Söyleyiniz !

— Bilmiyoruz, bilmiyoruz.

— Pekâla, ben size gösteririm. Şimdi hapşırınca alan meydana çıkar. Şart olsun, onu falakaya yıkacağım. Gebertinciye kadar döveceğim.

Kazara hapşıracağız diye hepimizin ödü kopuyordu.

— Şart olsun... Ah, bugün biriniz hapşırsa... Şart olsun, gebertecegim..

— . . . . . .

— Ah, şart olsun, biriniz hapşırırsa!...

Hocanın öfkesi bir türlü geçmiyordu. Ben rahlemin altında, cüzümden kopardığım iki yaprağı boru gibi büküyor, içine enfiyeleri dolduruyordum.

***

Akşam yaklaştı. Hoca kollarını kapadı. Çoraplarını, mestini giydi. Cüppesini omuzuna aldı. Her bir ağızdan, kerrat cetvelinin tagannisinden sonra, ilâhiye başladık. Ben nihayete doğru yanımdaki çocuğa dürterek kalktım. O da kalktı. Ellerimizi kaldırdık. Hoca bağırdı:

— Ne var?

— Abdurrahman Çelebiyi hazırlıyalım mı?

— Haydi, pekâlâ, çabuk.

Kapıdan çıktık. Her akşam hocanın izin verdiği iki çocuk önden çıkar, eşeğin yularını ve semerini vururdu. Taş merdiveni koşarak indik. Abdurrahman Çelebi yiyemediği otların üstüne uzanmış, yatıyordu. Tekmeliyerek kaldırdık. Yularını, semerini vurduk. Artık ilâhi sesleri kesilmişti. Ben cüzdanımdan içi enfiye dolu kâğıtları çıkardım. Yavaşça eğildim. Abdurrahman Çelebi daha bir şey anlamıyordu. Bu borulardan bir tanesini bütün kuvvetimle burnuna üfledim. Genzine bir tabanca sıkılmış gibi şaha kalktı. İkinci boruyu üfliyemedim. Yularından tuttum. Sıçrata sıçrata taş merdivenin önüne doğru götürdüm. Öteki çocuk yanımdan geliyor, gülmemek için elile ağzını tutuyordu. Hoca cüppesini giymiş, vakarla, yavaş yavaş merdivenlerden iniyordu. Çocukların hepsi bir turna dizisi gibi, arkasından iniyorlardı. Eşek şaha kalkıyordu :

— Ne olmuş bu hayvana ?.

— Bilmem efendim, uyuyordu..

— Gemini yanlış vurmuşsunuz.

— Hayır.

— Getirin bakayım.

Bütün çocuklar da bakıyorlardı. Eşeği taş basamağa yaklaştırdım. Tam bu esnada Abdurrahman Çelebi nezleye uğramış bir insan gibi:

— Pşih, pşih..

Diye başını sarstı. Bütün çocuklar gülmeğe başladı. Hoca şaşırdı. Enfiyenin tesirini duymağa başlıyan Abdurrahman Çelebi habire hapşırıyordu. Ben sanki hiç bir şeyden haberim yokmuş gibi :

— Sizinle eğleniyor efendim.

Dedim.

— Haltetmişsin...

Daha ziyade küstahlaştım :

— Bunu da falakaya yıkmalısınız.

— O hayvan, o.

Kahkahalarla katılan çocuklar :

— Falaka, falaka..

Diye bağrışıyorlardı. Ben onlardan cesaret aldım. Dedim ki :

— Bugün mektepte kim hapşırırsa şart olsun falakaya yıkacağım, dediniz. Eğer Abdurrahman Çelebiyi affederseniz karınız boş düşer.

Çocuklar ders gibi bir ağızdan ve ahenkle :

— Karınız boş düşer, karınız boş düşer.

Diye haykırışıyorlardı. Hoca bir an şaşirdı. Bineceği zamanlar «Oh, benim Abdurrahman Çelebi, oh, benim Abdurrahman Çelebi» diye muhabbetle okşadığı eşeğine dehşetle baktı. Kapının yanından bir çocuk içeri koşmuş, falakayı, değneği çıkarmıştı. Abdurrahman Çelebicik intizamsız fasılalarla hapşırıyor ve burnunu yere sürmek istiyordu. Falaka ve değnek, elden ele hocanın önüne kadar geldi. Çocuklar gülmekten katılıyorlardı.

— Karınız boş düşer! Karınız boş düşer!

Diye ahenkle tekrarlıyorlardı. Çocuklara mı, eşeğe mi, neye kızdığını bilmiyen hoca ihtiyarsız :

— Yıkınız !

Emrini verdi. Belki yirmi çocuk, Abdurrahman Çelebinin başına üşüştük. Uzun bir uğraşmadan sonra yere yatırdık. Arka ayaklarını falakaya taktık. Hoca sopayı eline aldı. Nallar gibi «tak tak» vurmağa başladı. Eşek debeleniyor, çocuklar bağırıyor, gülüyor, nağralar atıyorlardı. Müthiş bir gürültü. Ansızın arkadan bir çocuk :

— Kaymakam.

Diye bağırdı. Hepimiz sustuk. Yüzümüzü avlu kapısına çevirdik; siyah setre pantolonlu, ekşi suratlı bir adam. Sağında, solunda birer zaptiye, dimdik duruyordu.

— Ne oluyor Hoca ?

Diye seslendi.

— . . . . . .

Hoca fena halde şaşaladı. Önüne baktı. Değnek elinden düştü. Falakayı tutanlar bıraktılar. Kurtulan ürkmüş eşek çifte ata ata, kestane ağaçlarının altına kaçıyor, hem avazı çıktığı kadar anırıyordu. Kaymakam, avluya girdi. Yavaş yavaş yürüdü. Mektebin önüne yaklaştı. Kaşları çatılmıştı. Hiddetle tekrar sordu :

— Ne yapıyordunuz ?

— Şey.. Efendim...

Hoca kekeliyordu.

— Ne ?

— Şart etmiştim.

— Ne demek ?

— Hapşıran için...

— Ne hapşıranı ?

— Eşek hapşırdı.

— Eşek mi hapşırdı ?...

— . . . . .

— ! ! !

Çocuklar hem hapşırıyor, hem gülüşüyorlardı. Kaymakam vakarına dokunan bu arsızlığa hiddetlendi. Isıracak gibi dişlerini göstererek:

— Defolun bakayım oradan, terbiyesizler !

Dedi. Biz korktuk ve hemen sustuk. Sonra şaşkın ve perişan yere bakan hocaya döndü :

— Benimle beraber geliniz !

Ve kaymakam önde, zaptiyelerle hoca arkada, çıkıp gittiler.

*
* *

Bundan sonra mektepte ne falakayı gördük, ne de hocayı.

Şimdi ben kimi hapşırırken görsem pek küçükken yaptığım bu tuhaf muzipliği hatırlarım. Gülümserim, kalbimde belirsiz bir acı sızlar. Benim sebebime hocalıktan kovulan, ihtimal aç kalan bu ak sakallı, fakir ihtiyarın zavallı hayali karşıma dikilir. Zaman geçtikçe hafifliyecek yerde, daha ziyade ağırlaşan bir vicdan azabı duyarım.

Fakat . . . . . .

Fakat, bunun gibi, hayattaki her gülünç şeyin altında görünmez bir facia yok mudur ?

Ömer Seyfettin

YADELDEN SILAYA GİDERKEN

«Gidip te gelmemek var, gelip te görmemek var...»
Diye ağladığın gün gözümde yandı anne!
Öksüz gönlümde yine bir dert uyandı anne!

Artık avutmuyor beni ne gül, ne bahar...
Şu öksüzlük acısı derin, çok derin anne...
En sonra işte çıktı söylediklerin anne!

Ölümün kanlı yüzü sırıtıyor karşımda;
Bilmiyorum varlığım alevden bir gölge mi?
Niçin sürükler beni bilmiyorum bu gemi?

Dumanlı bir hatıra titriyor gözyaşımda,
Haykırıyor gönlüme engin denizler, dağlar :
«Gidip te gelmemek var, gelip te görmemek var...»

Ömer Bedrettin

SU

Mendires adını gördükçe yüreğiniz sızladığını hatırlarsınız. Susuz Anadoluda bu güzel ve büyük nehir, hastalık ve yıkım kaynağı idi. Cümhuriyet Hükûmetinin başladığı büyük imar işlerinden biri de, Mendires çiftçilerinin kanını ve alınterini kurtarmaktır. Cümhuriyet Hükûmeti için başlamak demek, başarmak demektir.

Asırlardanberi Anadolunun belini büken iki azgın sınattan biri susuzluk, ikincisi su idi. Susuzluk yüzünden açlık ve göç; su yüzünden açlık ve malarya! Anadolu köylüsünün rengi, susuz yerlerde verem sarısı, sulak yerlerde sıtma sarısı idi.

Anadolu medeniyet savaşında Cümhuriyet Devrinin en büyük eseri, hiç şüphesiz, su olacaktır. Çorak istep topraklarının bile susuzluktan nasıl kurtulabileceğini artık bilyoruz. Beton barajlarımızdan biri, Ankara yakınlarındadır. Yeraltı ve yerüstü sularına düzen verildiği zaman, Türk tarlası çatlak yüzü görmiyecektir.

Geçen yıl Antalya ovalarının kurumuş bataklıkları ile yeni su kanallarını dolaşmıştım. Bu kıyılarda bir büyük medeniyetin 30 dan fazla sitesi, su düzeninin bozulması yüzünden yıkılıp dağılmıştır. Su düzeni kurulan her toprak parçasında ise, hak ve sağlık ot gibi bitiyor.

Anadolunun su davası demek, kanal, baraj ve orman demektir. Anadoluda orman bozmak demek, baraj yıkmak, kanal doldurmak demektir. Bugünkü ormanlarımızı kereste kaçağı vurgunculârının elinden kurtaracağız ve halkı yeni ormanlar türetmeğe zorlıyacağız.

İşte gene bugünlerde yağmur yağmıyan yerden: «Su! Su!» haykırışı yağıyor. Ancak Cümhuriyetin ateşte dövülmüş azmi memleketin bu derdini giderecektir.

Anadolu medeniyet yapısının harcı su ve kültürdür.

Falih Rıfkı Atay

AKIN'dan

İstemi Han

Bir çini parçasında bütün hasretlerimiz!
Kalmadı anayurtta bir tek yeşil yerimiz.
Suları kumlar içti, güneş yedi ekini,
Asırlarca sarıya çaldı toprak, rengini.
Çölde ölen bahara bir mezar olsun diye
Yeşilin hasretini Türk işledi çiniye.
Yurtta yeşillik ancak çinidedir, yavrular,
Tanrım, nasıl kesildi köpüren, taşan sular ?
Dağlar mı yassılaştı, ovalar mı delindi ?
Neden coşkun suların sesi gittikçe dindi?
Yalnız bu ırmakların suyu olsaydı dinen !
Tarlasiyle uğraşan, sürüsüyle geçinen
Anayurdun sesi de bu sularda alçaldı,
Bin bir göğüste ancak bir tek inilti kaldı...
Yıllarca bulutlara bakarak derin derin
Bekledik hiç gelmiyen yağmurunu göklerin.
Başaklar yandı gitti boyunu gösterirken,
Koyunlar can çekişti yavrusunu verirken.
Meyvalar kızarmadan dalı üstünde soldu.
Irmak yatağı, kumsal; kırlar dikenlik oldu.
Su beklerken karadan, gökten, içdeniz bile
Kabında eksilmeğe başladı bu dert ile.
Her ufkunda bir başka ufuk veren bir deniz
Toprak bir testi kadar çatlağından habersiz,
Yıllarca sularını sızdırmağa koyuldu,
Dalgalar kıyıları her yaz daha dar buldu..
Karalar, susuzluktan çatlamış bir dudakla,
Kanmıyordu denizi bağrına boşaltmakla.

İçiyor, hiç durmadan içiyordu denizi...
Bu içiş asırlarca susuz bıraktı bizi.
Böyle uzaklaşınca ağır ağır o bizden
Biz ayrı düşmemeğe ant içmiştik denizden.
Biz de üğultularla denizin ardı sıra
Başka bir deniz gibi dağdan aktık bayıra..
O gitti, biz yürüdük, o saklandı, biz sorduk,
Deniz geriledikçe bizler ilerliyorduk.
O kaça, biz yaklaşa, biz yürüye, o gide,
Bıraktık dünya değer ülkeleri geride.

. . . . . .

. . . . . .

Şimdi biz barınırken çadırlarında yasında
Yıkılıyor beldeler Asyanın ortasında!
Yıkılan beldeler mi? Taştan, tunçtan, demirden
Eser diye ne varsa çöküyor hepsi birden
Çöküyor dört tarafa uğursuz bir karanlık...
Elde kalan, çökmiyen bir şey var: Kahramanlık.
Son sözü söyliyecek kahraman olaydı
Bir altın ok ucunda bahtı yenmek kolaydı..
Toprak suyu susuzluk bizleri kemirmede,
Gitgide engin deniz bir çanağa girmede.
Dün bize öğretirken aslanca köpürmeği
Bugün o da huy etmiş yerlere yüz sürmeği!
Hani yüksek dağlarla boy ölçüşen dalgalar ?
Kartalı gökten alıp yola düşen dalgalar?
Görülmemiş denizin böyle köpekleştiği,
Başını sokmak için bir çukuru eştiği!
Bu kadar alçalmadı deniz deniz olalı;
Bilmiyor mu bu yurdun varlığı ona bağlı ;
Denizi yendiği gün toprak denen canavar
Ne bir ekin kalacak ortada, ne bir davar.
Son ağaç devrilecek, savrulacak son çiçek,
Yaklaşan iki ufuk sonunda birleşecek...
Ufuklar birleşince ezilecek bizleriz;
Biz de çöl ortasında kuruyan denizleriz!

. . . . . .

. . . . . .

Suna

Baba, kurultay yapın, çaresine bir bakın;
Buna çare yok mu hiç?

İstemi Han

Yalnız bir çare var: Akın!

Dağlarının başından bulutu eksilmiyen,
Yılın dört mevsiminde susuzluk ne bilmiyen
Rüzgârlı ülkelere göç etmeli, akmalı...
Yalnız bu anayurdu kimlere bırakmalı ?
O kadar bağlıyız ki yurda gönül bağıyle,
Öyle yuğrulmuşuz ki biz ana toprağıyle,
Varsın bütün ülkemiz susuzluktan ağarsın,
Kızıl güneş kor olsun başucumuzda varsın;
Yalçın kayalar gibi can evinden yanar da
Denemeyiz bahtı biz yabancı bir diyarda.
Derdim, köklü çınardır Türkün ikinci adı,
Çınarlar söken bora bizi kımıldatmadı!
Yurdunda bir dikili ağaç kalmadığı gün
Yerinde durduğunu görürler gene Türkün...
Ayırmağa çalışmak ikisini boş emek;
Türk demek yurt demektir, yurt demek te Türk demek.

.....
.....

Bekçisi kalsın artık bu yurdun ihtiyarlar.
Koç yiğitler arasın başka güzel diyarlar.
Bilgi bir elinizde, san'at bir elinizde,
Altınızda yağız at, dalkılıç belinizde,
Okları hiç şaşmıyan yayınızla yürüyün,
Akın alaylarını arkanızdan sürüyün.

Faruk Nafiz Çamlıbel

MADAM KÜRİ

Bir muallim ailesinin kızı olan küçük Mari ana ve babası gibi muallim oldu. Müstesna bir yaratılışı vardı: Görmek, bilmek, aramak, öğrenmek hırsı ve gayesine erişmek için sonsuz mukavemet... İşte bu müstesna yaratılış, onu, Parise, Sorbonun yüksek ilim havası içine çekti, götürdü. Ana ve baba ancak kendi ihtiyaçlarını karşılıyacak kadar kazanıyordu. Kızlarına yardım edemezlerdi. Sefalet ve açlık bir gölge gibi genç talebeyi takip ediyordu. Bir apartımanın, aydınlık görmiyen tavan arasında yaşadı. Aç kaldığı günler oldu. Fakat derslerini asla bırakmadı. İçinde mukavemet edilmez bir bilmek, öğrenmek ateşi yanıyordu. Tabiî ilimler derslerinin en dikkatli talebesi oldu. Ve bu derslerde, kendi gibi fakir ve çalışkan Piyer Küri'yi tanıdı. Ve evlendi. Piyer, birçok bakımdan Mari'ye benziyordu. O da görmek, araştırmak, öğrenmek hırsile dolu idi. Böylece, adeta biribirinin benzeri olarak yaratılan iki kafa ve iki gönül biribirini tamamlamış oldu. Mari, ufacık evlerinin günlük işlerini bitirdikten sonra kocasının çalışmalarına yardım ediyor, okumaktan, araştırmaktan takatsiz kalmış Piyer'e bir anne şefkatile bakıyordu. Piyer'in her şeyde desteği o idi: Halsiz zamanlarının kuvveti; karanlık günlerinin ışığı, ümidi; çalışma arkadaşı... Dimağları işlemez, gözleri görmez bir hale geldiği vakit, bisikletlerine binerler ve kırlarda beraber dolaşırlardı. Yegâne eğlenceleri bu idi. Aletleri yoktu. Paraları yoktu. En fenası, kimsenin itimadı yoktu. Resmî lâboratuarların kapıları bunlar için sımsıkı kapalıydı. Yalnız şaşmaz istekleri vardı. Fütur getirmediler ve araştırmalarına, çalışmalarına hiçbir sebeple hiçbir zaman durmadan devam ettiler.

«Becquerel» Radyoaktiviteyi bulmuştu. Bu buluşu esas tutan Küriler - artık böyle diyelim - evlendikten üç yıl sonra Radiyom ve Polanyomu ayırdılar. Beş yıl sonra, karı koca, ilmî başarılarından dolayı Nobel mükâfatını aldılar. İlim dünyası Kürilerin çalışmalarındaki

ehemmiyeti takdir etmeğe başladı. Bununla beraber yoksul günlerinin rengi değişmedi; araştırmalarını kolaylaştıracak, buluşlarını verimli kılacak bir lâboratuarları yoktu. İlim müesseselerinin kapıları onlar için hâlâ kapalıydı.

Hayatın ne acı ve gülünç tesadüfleri vardı; çölde bağrı yanık bir yolcuya bir elmas parçası uzatır gibi Lejyon Donör nişanını göğsüne takmak istiyen Bakana, Piyer Küri sıkılarak şu sözleri söyledi:

— Teşekkür ederim. Buna değil, bir lâboratuara muhtacım!

Sonra bir lâboratuar ve Sorbonda bir kürsü verdiler. Çok geçmeden Piyer bir arabâ kazasına kurban gitti. Fakat Madam Küri, kocasının, araştırmalarını yürüttü. Yarıda bıraktıklarını tamamladı. Piyerin Sorbondaki kürsüsü ona verildi. Bu münasebetle yazdığı mektupta:

«Kocamın araştırmalarını ilerletmek için Fakülte bana bu büyük şerefi verdi. Ben bu çetin işi kabul ediyorum. Piyer Küri'nin yürüdüğü yolun güçlüklerini, zorluklarını takdir etmek gerektir. Büyük bir âlimin hayatı, zannedildiği gibi, sükûn içinde geçmez; bu hayat, muhit, eşya ve her şeyden fazla insanın kendi nefsile sürekli bir çarpışmasıdır. İlmî bir buluş kolay değildir. Kocam kendisi kadar sabır gösteremediğim zaman, daima şunu söylerdi: «Fakat seçtiğimiz hayat muhakkak ki müşküldü» diyor.

Madam Küri, kocasının ölümünden sonra, lâboratuara kapandı ve çalıştı. Ölümle hiçbir şeyi değişmemişti. Piyer'in arayıcı, bulucu benliği Mariye intikal etmişti; kocasının ölümünden dört yıl sonra, Radyoaktivite hakkındaki çalışmalarını iki cilt halinde neşretti. Ve Nobel mükâfatını ikinci defa kazandı

Kocasile beraber, fizik ilminin ehemmiyetli davalarından birisini hal ve hastaların ıstırabını dindiren radiyomla tedavi usulünü insaniyete hediye etmiş olan bu büyük kadın, Polonyadan Sorbona tabiî ilimler tahsiline koşan fakir Mari gibi, tevazu içinde gözlerini hayata yumdu.

Fıratlı

VATAN DESTANI

O kadar dolu ki toprağın şanla
Bir değil, sanki bin vatan gibisin.
Yüce dağlarına çöken dumanla,
Göklerde yazılı destan gibisin.

*

Hep böyle bulutlar içinde başın,
Hilâli kucaklar her vatandaşın.
Geçse de asırlar, tazedir yaşın,
O kadar leventsin, fidan gibisin.

*

Çiçeksin, bayılır kuşlar kokundan,
Her dalın bir yay ki zümrüt okundan,
Müjdeler fısıldar Ergenekondan,
Bu sese gönülden hayran gibisin.

*

Ey bütün cihana bedel Türk eli,
Açtığın cenklerin yoktur evveli,
Tarih bir nehir ki coşkundur seli,
Sen ona nisbetle umman gibisin.

*

Bir yandan hep böyle taştın, köpürdün,
Bir yandan cefalı bir ömür sürdün;
Fakat ne derece ezildinse dün,
Şimdi yine tunçtan kalkan gibisin.

*

Yeni bir ay ördün al bayrağına;
Girdin en sonunda irfan bağına;
Medenî hayatın nur ırmağına,
Ezelden susamış ceylân gibisin.

Halit Fahri Ozansoy

BİR KÖYLÜ DESTANI

İhtilâl, bizim için, basık kış bulutları arkasında kıvılcımdan, ateşten ve cehennemden bir âlemdi. Onun, arasıra, İnönün'de veya Geyve boğazında kırmızı şimşeklerini görürdük. İhtilâlin yalnız uzaktan sesini duyuyorduk, görmüyor ve bilmiyorduk. İhtilâl İzmitte, İzmirde denize çıktıktan sonradır ki, bize bulutlardan sıyrılmış güneş gibi, o kadar yeni, taze ve genç görünürdü. O gündenberi, biz Anadoluya gidebildiğimiz ve Anadoludakilerin buraya gelebildikleri gündenberi, her gün yeni bir destan dinliyoruz. Geçen gün bana Antep hikâyelerini anlattılar. Elime bu destanın bir iki sayfası da geçti. Burada bu sayfaları anlatmak istiyorum.

Bu destan, Gazi Antebin Hazırçavuş mahallesinde oturan, anasını, babasını top güllesi altında kaybeden, on yaşında Mehmed'in bizzat söyledikleridir. Bu sözleri edebiyatın herhangi sözleri ile söylemeğe çalışsaydım, cinayet yapmış olurdum.

— I —

Mehmet 1920 haziranında Antep beylerinden bir çete kumandanının yanına geldi. Aslan Bey sordu:

— Oğlum, ne istiyorsun; niçin geldin?

Hikâyeyi Mehmed'in ağzından Antep şivesile dinliyoruz:

— Selâm verdim. Beyim niçin geleyim?. Senin yanına fedai yazılacağım ve millet uğruna çalışacağım, dedim.

Bey, bana dedi : — Oğlum, öyle amma, ben delinin biriyim; ateşe girerim; vurulur, ölürsün. Hem bak, ben şimdiye kadar bunca harbe girdim; niçin yanıma gelmedin?

— Beyim, benim haberim yok... Hem vurulursam ne olacak? Beyimim canı sağ olsun... dedim.

— Peki, ben seni yanıma alayım amma, bak bizim Ismail yaralandı; seni bir yere salacağım; gider misin? dedi.

— Giderim Beyim...

Kumandan, çocuğun cesaretini tecrübe etmeğe karar verdi Mehmed'i dinliyoruz:

— Bey zile bastı, bir bomba getiriniz, dedi; getirdiler; bana verdi.

— Efendim, ben bunu kullanmasını bilmem; öğret bana da öyle, dedim.

Parmağını, bombanın üstündeki yaya bastı. Yanına misafir geldi; bana :

— Haydi biraz dışarda dur, dedi, çıktım. Ondan sonra kendi de kodu gitti. Akşam ezanınaca bekledim; kimse gelmedi. Bölükeminine sordum :

— Bey gelmez mi? dedim.

— Yok Ağam, gelmez artık, dedi.

— Nereye gitti?

— Harbe gitti, ta sabaha gelir..

— Ondan sonra ağlıyarak çıktım. Baktım, Bey Sabun Hanına girdi. Bekledim, bekledim, kimse çıkmadı; gece oldu.

— Aslan Bey burada mı yatar? dedim.

— Beli (evet) Ağam, dediler.

Ben de kodum, eve gittim. Sabahleyin geri geldim. Trabzanın dibinde bekliyordum; beni gördü, seslenmedi. Atlarını hazırlattı. Silâhlılar geldiler; kalktılar, Sarıhastaneyi, Ermeni mahallesini gezdiler; Kendirli Kiliseye girdiler. Ben de hep arkalarından fırlandım. Gerisin geriye Sabun Hanına geldiler, ben de kapıda bekledim, kendi bir daha çıkmadı. Gene kodum, eve gittim.

Sabah oldu, geldim, odanın karşısına oturdum. Beni gördü :

— Hele şu çocuğu çağırın, dedi.

Girdim, selâm verdim; bana:

— Oğlum, ben harbe gidince sen korkar, ağlar kaçarsın, dedi.

— Efendim, ne korkarım, ne kaçarım. Şu adamlar şahit olsun, korkarsam düşmanları vuracağın kurşunla beni vur, dedim.

— Bak, seni bir yere salacağım, gidip dediğimi yaparsan seni yanıma alırım.

O kadar ferahladım ki... Peki giderim, ne istersen yaparım, dedim.

Ondan sonra Bey zile vurdu:

— Şeyh Mehmet, bana bir bomba getir, dedi. Girdi, bombayı getirdi. Bana dedi ki :

— Bak bunun vidasını çıkarırsın; Şeyh Mehmedin göstereceği yere atarsın, geri gelirsin. O zaman seni yanıma alırım; fedai yazarım.

Ondan sonra :

— Yavrum Şeyh Mehmet, bu çocuk ölürse ölüsünü getirirsin; yaralanırsa gider, çeker, getirirsin, bir şey olmazsa kendi gelir, dedi.

Şeyh Mehmet te:

— Peki Beyim, dedi.

— Bombayı aldım, koynuma koydum. Su burcundan doğru koduk, gittik, gittik.. Oralıktan, ta Beyazının oğlunun oteline vardık.

Mehmede soruyorlar :

— Peki, Mehmet, bombayı nereye atacaksın ?

— Koleje, düşmanların içine...

Çünkü o zaman Amerikan Koleji düşman kararkâhı idi.

Şeyh Mehmet, Beyazının oğlunun oteline girdi, ben bombayı aldım; kodum, gittim; üç ağacın arasından geçtim... Bizim nöbetçi varmış:

— Dur hele çocuk, dön bakayım, burası yasak! dedi.

— Ne yasağı ? Beni Bey saldı; şu bombayı götürüp Koleje salacağım.

Beni aldılar; Beyaz oğlunun oteline getirdiler, yukardan zabit geldi:

— Beni Bey saldı. Şu bombayı Koleje atacağım.

— Oğlum, şimdi yasak... Yasak açılınca gelir, bombanı salarsın.

Geri döndük, kilisenin yamacında Balayının oğlunun kahvesine geldik. Ben kalbimden dedim :

— Bu da düşman.. şu da düşman..... döşemenin üstüne oturmuşlar, basara kâğıdı oynuyorlardı.

— Şu bombayı kaldırıp içlerine atayım, dedim.

Sonra koynuma elimi saldım; vidasını sökerken Şeyh Mehmet elimden tuttu :

— Dur çocuk, biz bunlarla dost olmuşken düşman mı edeceksin ? dedi.

Bombayı elimden aldı, geri geldik, Hacı Beyin hanına vardık. Baktım, Bey handa yok, birazdan geldi, girdim, selâm verdim.

— Ne işledin, Mehmet? dedi.

— Beyim, böyle, böyle...

Diye anlattım, bana inanmadı mı, nişledi; Şeyh Mehmede danışmış; o da söylemiş; beni geri çağırdı.

— Peki oğlum Mehmet, ben seni kabul ettim. Sen de artık benim fedai oğullarımdan oldun, dedi.

Bana elbise diktirdi, silâh verdi, cephane verdi, yanında kaldım.

— II —

Bir hafta sonra idi, muharebe tekrar başladı. Arkadaşım İsmail top siperlerinden ateş ediyorduk. Geldiler :

— Sizi Aslan Bey istiyor, dediler..

Vardık, içeriye girip selâm verdik:

— Evlâtlarım, sizden bir dileğim var, dedi.

— Buyurun Beyim, dedik.

Bir mektup verdi...

— Şimdi eve gidersiniz; kötü bir elbise giyersiniz, mutasarrıf Beyin yanına varırsınız; o da bir mektup verecek; Sam'a (bir köy) gideceksiniz.. orada cephe kumandanı Salâhattin Bey (Salâhattin Adil Paşa) vardır, ona vereceksiniz.

Peki, dedik, çıktık, eve geldik, eski elbiselerimizi giydik, vardık. Mutasarrıf Beyden de kâğıdı aldık. Oralıktan. Uzunçarşıdan çıktık. Sintes suyuna geldik. Ondan sonra bizi bir nefer omuzuna bastırdı, sudan öteye aşırdı. Buradan on beş adım gittiğimiz gibi iki keçeden düşman bizi gördü. Ha, biz buradan çıkarken, Bey bize demişti ki :

— Düşman sizi görürse bu mektubu parçalayıp yutunuz. Bunu yapamazsanız düşmana göstermiyerek toprağa gömersiniz. Ölünüz. bunu düşmana vermeyiniz, göreyim sizi.

— Peki Beyim, dedik.

Düşman, bizi görünce Dölük'ten, Hacı Baba tepesi arkasından, Mardin tepesinden, Kolejden ateşe başladılar. Biz orada döşümüz üzerine yattık, sürüne sürüne bir buçuk saatlik yere kadar vardık. Dirseklerimiz, diz kapaklarımız, döşümüz hep kızıl kana boyandı, delindi. Ondan sonra kalktık; ileriye vardığımız gibi yarım saat ötede bir düz var; başucunda bir suluk var, suluğa indik. «Bir kepçe su içelim» dedik. Su bütün kurtlanmış, dışarı atık, geri çıktık; bir salkım üzüm kestik, bir tane yemeğe kalmadı; ancak baktım ki altı tane düşman atlısı bize doğru geliyor; «İsmail, yat, düşman geliyor», dedim; oralığa yattık. Düşman ilerden savuştu, görmedi. Oralıktan kalktık; seğirte seğirte vardık. Yol arabalardan, atlardan ne çeşit olmuş, öyle aşınmış, basınca batıyordu.. Oradan Sam yolunu tuttuk. Yarım saat kalmadı ki Dölük'te kıt kıt adamlar görünüyor, bir tek Türk askeri var. Oralıktan, İbrahimlinin dağı dibinden on iki düşman atlısı çıktı, gördüğümüz gibi yattık. Mektubu bağ kütüğünün dibine gömdüm.

— İsmail, kaç.. dedim.

Doğrullandık, Dölük'e çıkıyorduk. Yarım saatlik yerece atların önünden kaçtık. Tüfekleri doldurdular, döşlerine dayandık, biz kaçtık, kaçtık. Minare gibi yokuş, artık kaçmadan dayadılar, kaldık.

Ondan sonra baktım: Düşman süvarisi etrafımızı sarmış, muhasarada idik.

Elimizi kaldırdık: «Teslim!» dedik.

Polis geldi, atından aşağı indi. Süngü tak oldu, bizi aldı, Dölük'e çıkardı, meğer Dölük'teki düşmanmış, ne dersin?

Dölük'te bizi bir zabitin yanına ilettiler. Bizi görünce düşman askerleri bıçak çeken gelir, süngü çeken gelir, tabanca çeken gelir, kimi parmağımızı kesmeğe, kimi gözümüzü oymağa gelir.

Maksatları Mehmet ile İsmaili söyletmeğe icbar etmekti.

— Bizi öldüreceksenız öldürünüz; böyle ceza etmeyiniz, dedim.

İsmail arapça bilirdi. Orada Arap askerleri de vardı. Baktım, başladı hank etmeğe...

Arap askeri İsmaile: «Nereye gidiyordunuz?..» demiş, İsmail de:

— Nereye gidelim, Antepte topun altında ne yapak? Anamız yok, babamız yok. Aç, susuz, avare kaldık. Köye ekmek dilenmeğe gidiyorduk, demiş.

Zabit bir kâğıt yazdı; bizi aldılar, bölükte ziyaretin içine tıktılar. Kumandanlar masanın önünde oturuyordu. O kâğıdı Arap askeri getirip kumandana verdi, okudu, bir şeyler söyledi, fransızca bilmezik ki, duyamadık (bilmeyiz ki anlayalım). İsmaile yine sordular, o da yine öyle söyledi. Kumandan da kâğıdı yazdı. Kâğıtta:

— Bunları iletin ve vurun! demiş..

Bize: «Haydi!» dediler, çıktık, iki tabanca getirdiler, takır takır doldurdular, eller tirtikte (tetikte) kumandardan emir beklediler. Kumandanları kapıya geldi: «No.. No..» dedi; bizi geri getirdiler.

Çocukları tehdit ederek söyletmek istemişlerdi; fakat muvaffak olamadılar. Gene Mehmedi dinliyoruz:

— Kumandar emir verdi, atını getirdiler, on iki atlı daha hazırlandı bindiler, bizi de eğerlerine bindirdiler, oralıktan sürdük, aşağıya indik, bağların içinden geçtik. Sağ sola. bir de öne bir keşif kolu saldı. Biz de arkadan gidiyorduk.. Saat dört mü idi, beş mi idi, bilmiyorum. Çiftçinin bahçesine geldik. Bizi atlardan indirdiler, kendileri de indiler. İki geçemize iki süngü tak koydular. Gece karanlıkta Koleje ilettiler. Bizi bir mağraya indirdiler. Baktık ki, bir kumandar, Ermeni bir tercüman, iki de yazıcı oturuyor. Tercüman bize sordu:

— Nereye gidiyordunuz? dedi.

Gene eskisi gibi söyledik. Kumandar «No... No...» dedi. Önünde bir İngiliz bıçağı vardı. Onunla masaya vurdu. Tercüman gene bize:

— Bak kumandar bunlar yalan söylüyorlar? diyor, dedi.

— Ne yalanı? Biz yalan söylemeyiz. Antep'te nişleyelim? Perişan kaldık, köye ekmek dilenmeğe gidiyorduk. Bizi tuttular, çok sordular, hep böyle, dedik.

Ondan sonra kumandar:

— Koyverin evlerine gitsinler! demiş.

Oralıktan bizi o Ermeni tercüman çocuğu aldı. Kolejin arkasından kapı açmışlar, buradan çıkardı. Demiryoluna getirdi.

— Buradan şimdi gidin, Muanoğlu köprüsüne varır, oralıktan gidersiniz, dedi.

Bizi demiryoluna saldıktan sonra nöbetçiler arkamızdan başladılar silâh doldurmağa... Ben dedim ki:

— İsmail Ağam, bunlar demiryoluna ateş edecek, sen bu kırandan (kenardan), ben de bu kırandan gidelim...

Geldik, Muanoğlu köprüsüne vardık.. Onlar ateş etmediler. Köprüyü kıvrıldığımız gibi hankedip gidiyorduk. Bir de baktık ki çayırın, tarlaların içinde yüz, iki yüz tane askeri varmış. Göğüs siperinde yatarlarmış; bizim hankettiğimizi, ayağımızın sesini duyunca, başladılar konuşmağa.. İsmail:

— Bu ne Mehmet? dedi. Ben de:

— Ne olsun Ağam, ben de sen gibiyim, haberim yoktur; dedim.

Baktım ki başladılar silâh doldurmağa..

— Aman İsmail Ağam, yere yatalım? dedim. Hemen yattık. Ben siperli bir yer buldum. İsmail de benim ayağımın dibine yattı. Baktık ki, gırrr... diye ateş ettiler; benim iki ayağıma değmiş; İsmailin de kasığından girmiş, yüreğinden çıkmış, Ondan sonra geldiler. Evvelâ üstümüzü aradılar. Bir şey bulamadılar. Biri beni omuzuna aldı, üzerine kan mı aktı, ne oldu, beni tepem üzerine yere attı. İsmaili de aradılar. Sonra beni döşümden tuttu, ceviz ağacının altına yatırdı. İsmaili de üstüme attılar, yerimden kımıldanamıyordum.

Aman Allah, nitmeli, nişlemeli? Bundan sonra ite ite İsmaili omuzumdan düşürdüm.

«Buralıktan kaçabilir miyim ulan?» diye düşündüm. İki üç arşın süründüm, bir daha kımıldıyamadam, kaldım. Kımıldasam bile İsmaili nideceğim?

Elimi ayağıma attım ki ökçe yarı belden yere düşmüş... Bu ayağıma da sağ kaba etten girmiş, çıkmış. Baktım ki arkadaşım kanı aka aka geldi, beni buldu. Kanlarımız biribirine karışınca Elleyenin suyu (Abdullah Deresi) gibi akmağa başladı. Geceyarısı oldu, bu sefer yaram soğudu, ağrımağa koyuldu.

Mehmet zannediyordu ki gece toprağın içi sıcaktır ve yarasını toprağın içine sokarak ısıtmağa çalışıyor.

Dedim ki:

— Toprağa gündüzden bu kadar gün vurdu, acaba sıcak olur mu?

Eşidim, ayaklarımı içine soktum, sızıltısı az bir kesildi amma, yaramın içine koca koca taşlar dolmuş.

Sabah oldu, kalktılar. İkimizi bir saracaya (sedyeye) yatırdılar, bizi oralıktan alıp hastaneye götürmeğe koyuldular.

Hastaneye vardık. Kapının önüne bizi yatırdılar. Benim aklım başımda yoktu. Gözümü açtım ki bütün yabancılar başımıza üşüşmüşler, bize:

— Siz Aslan Beyin yanındaki uşaklar (çocuklar) değil misiniz? dediler.

İçlerinden bir ikisi bizi Aslan Beyin yanında görmüşler..

— Hayır, biz ne Aslan Beyi bilirik; ne kimseyi bilmezik, dedik.

Bizi içeriye tıkmışlar, aklımızı almışlar (Kloroform), yaramızı sarmışlar. Gözümü açtım ki İsmail ile yanyana karyolada yatıyoruz. İki gün geçti, İsmaile bakıyordum. Baktım ki dönmüş bana bakıyor:

— O ne, İsmail Ağam, su mu istiyorsun? dedim.

Heyy.. diye inledi. Kafasını kaldırdı, çattadak karyolanın demirine çarptı.

— Ne o İsmail Ağa, o ne? diye seslendim. Seslenmedi, baktım ki ölmüş.

İsmail şehit olduktan sonra bir gün geçti. Düşman kumandarı geldi:

— Aslan Bey nerede oturur? Nerede yatar? Toplarınız nerede? diye sormağa başladılar.

— Benim haberim ne, ben ne bilirim ki.. dedim.

Söylemiş olsam yazık değil mi? Benim Beyim, bir Aslan Bey ölecek, Türkler kırılacak, söylemedim.. Sordu, sordu, hep söylemeyince kızdı, gitti. Ondan sonra bir başkası geldi. Dili de dönmez:

— Aslan Bey parti, parti.. Aslan Beye gider misin? diyor. Sonra da No.. No... Sen çete, sen çete derdi.

Nihayet iyi oldum. Bir gün:

— Haydi, bunu iletin, geçirin, bizim esirimizi getirsin, dediler.

Düşmanlar siperden bizim sipere bağırdılar. Bizimkiler o esiri saldılar Onlar da beni koyverdiler; geldim, Aslan Beyime kavuştum!

On yaşında gazi ve kahraman Mehmedin hikâyesini burada kesiyorum. Mehmet bu macerayı anlattığı vakit, henüz Antep harpte idi. Mehmet, kesik ayağı ile sonuna kadar gene siperde vuruştu. Filintasını usta bir asker gibi atıyordu, Mehmet bugün hayatta ve Antep'tedir.

Falih Rıfkı Atay

BAHAR

Artık dağlar, sırtlarındaki kürklerini attılar, fakat henüz sabahları serince olduğu için omuzlarına sislerden birer atkı alıyorlar. Şimdi rüzgârlar da kuru ağaç dehlizlerinde pek deli gibi o kadar koşmuyor!. Nebatatın karnavalı mutlak ilkbaharda. Her dalın üzerinde renkli ve güzel kokulu ipeklerden ufacık maskeler kıpırdıyor. Erguvanların, akasyaların dallarında kâğıt fenerciklere benzer sayısız çiçekler asılı. Nekadar sevinç, nekadar neşe yarabbi!. Hem her taraf böyle!.. Hele böcekler görülecek şey!. Büyük bir cevahirci dükkânının camekânı canlanarak buraya gelmiş gibi!. Kimisi kanatlı bir zümrüt küpe, kimisi uçan bir yakut damlası. Hepsi de takım takım çiçeklere koşuyorlar. Çiçeklerin tüveyçleri içinde sanki birer küçük meygede var. Böcekler orada, ipek kadehler içinde müskir bir şey bulup içiyorlar. Sonra sarhoş, mesti lâyakil sağa, sola başvurarak müterennim zikzaklar çiziyorlar ve havada bir terane şebekesi örülüyor. Ya kuşlar? Doğrusu onlar da olur şey değil. Gûya hepsi de büyük bir konsere hazırlanıyorlarmış gibi ağaçların dallarına toplanıyorlar. Bir kısmı diğerine yeni şarkılar geçiyor, diğer takımı sazlarını akort etmekle meşgul!

Dün kendi kendime geziyordum. Birdenbire bilmem neden, bir rüzgâr geliverdi. Bütün çiçekli yapraklardan yerlere renkli kıvılcımlar yağdığını gördüm. Gûya ağaçlar, yüzümüze konfeti atıyorlar. Bu şakacı rüzgârlar dalları gıcıklattıkça bütün yaşını başını almış kavaklar, ihlamurlar bile gülmekten katılıyorlarmış gibi eğiliyor, bükülüyor, biribirine giriyor.

Gölgelerin yeşilliklere serdiği ehramları beş dakika bir yerde durdurmak kabil değil. Çünkü rüzgârı görür görmez onlar da uçuşuyorlar.

Tekmil çiçekler neşe içinde..

Leylâklar birer kandil ki ışıkları hep güzel koku!

Bahçelerde kafile kafile menekşe, zerrin fulya, daha adını, sanını bilmediğim birçok çiçek. Bunlardan bazısı parmaklıklara sarılarak bütün gelene, geçene başlarını sallıyorlar. Şimdiden sonra süslü ihtiyarları hiç ayıplamıyacağım. Bu sabah bahçedeki buruşuk yüzlü akasyaya baktım da hayret ettim. O ne süs yarabbi! Her dalında salkım salkım tazelik sallanıyor. Fakat bu kadar hazırlıktan sonra yaz niye tazelenip te çabucak gelmiyor bilmem ki..

Fâzıl Ahmet AYKAÇ

ASLAN İLE TİLKİ

Kalenderin biri köyden sabahleyin fırlar,
Arar nasibini; avdette kırda akşamlar,
Fakat güneş batarak, ortalık karardıkça,
Görür ki: Yerde yatılmaz, hemen çıkar ağaca.
Adam, ağaçta iken bir iniltidir işitir;
Bakar ki: Bir kötürüm tilkinin yanık sesidir.
Zavallı, pösteki olmuş, bacak yok işliyecek,
Boğazsa işlemek ister, ne yapsın inliyecek!..
Biraz geçince kavi pençesinde bir ceylân,
İner yakındaki vadiye karşıdan aslan.
Yukarda çıkmaz olur şimdi yolcunun nefesi,
Tabiatile durur hastanın da inlemesi.
Yiyip bu ceylânı aslan, dalınca ormanına;
Sürüklenir yanaşır tilki sofranın yanına;
Doyar efendisinin artığile, sonra yatar..
Adam düşünmeğe başlar, eder de hale nazar.
Cenabı Hak, nekadar merhametli, görmeli ki
«Açım» demekle topal, hasta bir fakir tilki,
Ayağına gönderiyor rızkın en mükemmelini.
O halde çekmeli insan çalışmadan elini
Değer mi koşmağa akşam, sabah, yalan dünya,
Dolaşmıyan dolaşandan akıllı, gördün ya?
Yazık bu ane kadar çektiğim sıkıntılara!

Sabah olunca: Herif dağ başında bir mağara
Tasarlayıp ebedî inzivaya niyet eder.
Birinci gün bakınır; yok ne bir gelir, ne gider!
İkinci gün basar açlık, erir, erir, süzülür;
Üçüncü gün uyuşuk bir sinek olur, büzülür.

Ölüm mü, uyku mu, her neyse, akıbet uzanır,
Fakat işittiği bir sesle silkinir, uyanır:
«Dolaş ta yırtıcı aslan kesil, behey miskin,»
«Niçin yatıp kötürüm tilki olmak istersin?»
«Elin, kolun tutuyorken çalış, kazanmağa bak,»
«Ki artığınla geçinsin senin de bir yatalak!...»

Mehmet Akif

AKDENİZDEN GEÇERKEN

Suları pırıl pırıl, rüzgârı mis kokulu,
Kuş uçmaz eski Türk kalyonlarının yolu,
Sağda sıra dağlarla kabaran Anadolu,
Yeşil eteklerinde tükeniyor Torosun.
Akşam pembeleşiyor, bembeyaz tepelerde,
Eğiliyor bulutlar engine perde perde,
Dönüyorken kıyılar koyu bir lâciverde,
Sesini dinliyorum sularda Barbaros'un.
Havada bir dost eli okşuyor derdimizi,
Boynu bükük adalar tanıyor sanki bizi,
İçimize çevirip nemli gözlerimizi,
Geçtik yabancı gibi yakınından Rados'un..

Kemalettin Kâmi

ALP ASLAN'IN MASALI

Eteklerinden Sarı suyun aktığı Altın dağlar silsilesinden Ulu Karadağın çorak yamaçlarından bir gölge ilerliyordu. Sabahtı. Güneş ilk tatlı ışıklarını tepeden dökerek henüz serin ve taze akan nehrin dalgacıkları üstlerine yayıyordu. Ağır yürüyüşünden, etrafına bir keklik gibi ürke ürke bakışından bu karaltının bir kadın olduğu anlaşılıyordu.

Belinde ince bir ceylân postu, sırtında ağaç liflerinden örülmüş kaba bir atkı vardı. Yumşak ve korkak adımlarla bir küçük çalılığın kenarına gelmiş ve yerden kırılmış ince dallar, kurumuş yapraklar toplamağa başlamıştı. Çalı ve yaprakları eteğine doldurdu. Telâş ile yamaçtan aşağı indi.

Tanyeri ağarmış, gündüz olmağa başlamıştı. Kadının argın, uçuk benzi, yorgun, düşük kımıldanışı daha ziyade görünüyordu. Bir oyuğun önüne geldiği zaman kısık bir çığlık işitildi. Bu, yeni doğmuş bir çocuk sesi idi. Kadın koştu. Yaprakları yere attı. Yavrusunu kucağına aldı. Emzirmeğe başladı. Yarım saat sonra minimini uyumuştu. Getirdiği yaprakları bebeğin altına, üstüne yaydı, örttü. Etrafına bakındı. Bir insan yuvası için yetişmiyen bu kuru ot ve yapraklara bir kucak daha ilâve arzusile oradan ayrıldı. Kırk, elli adım uzaklaşmamış idi; iki iri kanadın havada çarpmasından çıkan boğuk bir gürültü işitti. Korkarak arkasına baktığı zaman yavrusunun bir kartalın pençeleri arasında bulutlara doğru süzülüp yükseldiğini gördü. Kadın bu gökler aslanının uçtuğu tarafa kollarını açarak birkaç adım koştu. Acı acı haykırdı. Yıldırıma uğramış ağaç kütüğü gibi yere serildi, bayıldı.

Kartal, bu yumşak ve pembe tenli avı pençesinde, sıkarak yükseldi, yükseldi. Ulu Karadağın arka tarafına geçti. Onu bir kayanın tepesine bırakmak istedi. Fakat çocuk bir çalılığın arasına düştü. Tam bu sırada fidanların arasında bir dişi aslan da iki yavru doğurmuştu.

Kartal, aslanı görünce avını düştüğü yerde bıraktı. Çalılığın üstünde, tatlı avının etrafında, havada birkaç defa dolandı. Süzüldü. Ve hiddetle uzaklaştı, gitti.

Dişi aslan, bu minimini yavruyu kendi yavrucukları yanında görünce onu da kendi doğurdu sandı. Tanrı bu çocuğu esirgedi. Aslan, kendi yavrularile beraber bu bebeği de emzirmeğe başladı. Günler, aylar geçti. Çocuk, süt kardeşleri yırtıcı yavrularile beraber büyüyor ve ninelerinin avlanıp getirdiği yabani hayvan etlerile besleniyordu. Yaşı ilerledikçe gücü de artıyor, pazularında, baldırlarında aslan kuvveti beliriyordu. Kardeşleri ile oynaşıyor, güreşiyor ve onları yeniyor, yere seriyordu. Bu galebeye zekâsı da yardım ediyordu. Çünkü bir adam oğlu idi.

Artık kardeşleri bunu uzaktan görünce korkularından kaçıyorlardı. Bu yaşayış, ona «Alp Aslan» adını tabiî olarak vermişti. Yıllar geçti.

Alp Aslan, bu hayattan memnun değildi. Kardeşleri pek alık, kendisi pek yalnızdı. Nekadar yese gene aç, nekadar içse gene susuz, nekadar dinlense gene yorgun idi. Sarısu ırmağının kuytu bir kenarına gider, nehirde aksini görür, süt kardeşlerine benzemediğini anlar; dimağının düşündüğünü, yüreğinin çarptığını duyardı. Işte o zaman etrafında homurdanarak gezinen aslanlara birer sille çarpar, birer tekme atar; onların çıkamıyacağı ağaçların tepelerine tırmanır, daldan dala atlardı. Bu sırada diğer aslanlar, bunun karşısında dinelirler, kuyruklarını yere çarparlar, yelelerini kabartırlar, dişlerini gösterirler, duygusuz gözlerile ona hayretle bakarlardı.

Böylece yıllar geçiyor, aslanların zürriyeti artıyor, lâkin ona benzer bir yavru çıkmıyordu.

Aslanlar ulusuna o hükmediyordu. Gün olurdu ki on, yirmi aslanı önüne katar, onları dağlara çıkarır, yarlardan atlatır, avlara saldırtır. Sonunda can sıkıntısından bir çalılığın arasına yalnızca girer, hüngür hüngür ağlardı.

Bir gün gene arkadaşlarile beraber avlanıyordu. Dik bir tepeye çıkarken yoldaşları gibi o da dört ayakla tırmanıyor, kükrüyor ve haykırıyordu. Bir geyik sürüsüne rasgeldiler. Bir karışıklık, bir gürültü. Atılmalar, sıçramalar.. Çalılar yarıldı, dallar kırıldı, taşlar yuvarlandı. Bu hengâmelerden bıkmış olan Alp Aslan bir but kavrıyarak oradan ayrıldı. Yamacın arka tarafına geçti. Dinlenmeğe, gezinmeğe, iç sıkıntısile belki düşünmeğe koyuldu. Saatlerce hareketsiz

gözü ufuklara dikilmiş kaldı. Bu sırada idi ki, ansızın bir çığlık, kendi sesine benzer bir feryat işitmişti. Dağın eteğinde seğirterek sadanın geldiği tarafa koşmağa başladı. Uzaktan kendisine benzer birtakım gölgeler gördü: Bunlar üç kadın, üç erkek, bir de taze kız idiler.

Bir iki hamlede yanlarına yetişti. Dört tarafı saran aslanlardan korkarak ağaçlara tırmanan, bu hiç görmediği, fakat kendine benzediklerini hemen anladığı iki ayaklı hayvanların imdadına koştu. Aslanları bir haykırışile oradan kovdu. Omuzlarını örten sarı saçlarile, gerdanından sarkan kumral sakalile, insan ile aslan arasında bir heybetle bunların karşısında dikildi. Hayretle yüzlerine baktı. Kımıldanışlarını, duruşlarını, bağırışlarını süzdü, dinledi. Şimdi o da doğrulmağa, onlar gibi iki ayak üstünde yürümeğe, yanlarına yaklaşmağa başladı. Titriyen ve gözlerile yalvaran, korkularından nefesleri tıkanan bu yedi zavallıya karşı, belki ömründe ilk defa olarak sırıttı. İnsanlığa ait bu tatlı işaret korkanlara emniyet verdi. Şimdi bunlar yanık yanık yalvarıyorlar ve ellerile aman diliyorlardı. Alp Aslan bu sözlerden, bu kımıldayışlardan bir şey anlamıyordu. Yalnız bunların kendisine benzediklerini sanıyordu. Yanlarına daha yaklaştı. En yaşlısı ağaçtan indi. Alp bunu kokladı. Elini omuzuna koydu. Artık alışmışlardı. Bu yedi kişi de aslanlar aslanının önünde eğilerek ondan merhamet, imdat istediler. O, bütün bu vaziyetlere baktı, baktı, bu yabancıların cana yakın işaretleri, onu bir dakika için insancıl etmişti.

Korkanları işaretleri ile temin etmek istedi. Bunlar da karşılarında duran yiğitin adam oğlu olduğunu anladılar. Lâkin bunca canavara nasıl silâhsız emrettiğine akıl erdiremediler. Alp Aslan, ihtiyarın yanına biraz daha sokuldu. Onun libasına, sakalına elile dokunmağa ve onu okşamağa başladı. İhtiyar gene titredi. Daha ziyade merhametini kazanmak istedi. Ona yaklaştı. Aslanın alnından öptü. Alp, irkilmiş, geriye, sıçramış ve gözlerini açmıştı. Bu, yırtıcı delikanlıda garip bir tesir bırakmıştı. Çünkü ihtiyar, kendisini ısıracak sanmıştı. İki dakika sessiz geçti. Şimdi genç, uzun, lüle lüle yelesini sallıyarak, bir çığlık kopardı, ve sıçrıyarak, koşarak yanlarından ayrıldı. Geride kalanlar niye uğradıklarını bilmiyorlar, bunun hayvan mı, insan mı, yoksa bir şeytan mı olduğunu anlıyamıyorlardı. Birkaç dakika geçmeden kucağında bir ceylân yavrusu olduğu halde tekrar yanlarına geldi. Ceylânı parçaladı ve herbirine dağıttı. Misafirlerini ağırlamak istedi. Fakat onun bu ikramı karşısındakilerini beklediği kadar mem-

nun edemedi. Çiğ et yemiyorlardı. Uzun saçlı başını salladı. Hombur dedi. Elindeki kaburgayı kemirmeğe başladı.

İhtiyar işaretle anlattı. Çalı çırpıdan bir ateş yaktı. Dağarcığından bir tutam tuz çıkardı. Etin üstüne ekti, kor ateşte pişirdi. Bir parça da Alp Aslana verdi. Onlara bakarak hayatında birinci defa pişmiş yemek tattı. Evvelâ somurttu. Sonra yalandı. Kaşındı. Bir kere daha ısırdı. Düşündü.. Bu yemek hoşuna gitmişti, pek hoşuna gitmişti. Tuz, ete başka bir tatlılık vermişti. İhtiyardan aldığını, zevkından, gene ona satmak istedi, kalktı, ihtiyarı alnından öptü. Bu kadarla da kanaat etmedi. Birkaç hamlede cümlesinin alınlarına birer sert öpücük kondurmağı arzu etti. Sıra en geride oturan kıza geldi. Onun tarafına da sırıtarak değil, gülümsiyerek gitti. Fakat taze, kızararak, titriyerek, kollarile yüzünü örterek birkaç adım geriye kaçtı. Kadınlar bağırdılar. Alp Aslan şaştı. Diğerlerinin yüzüne baktı. Bir adım ileri, bir adım geri gitti; durdu.

Bir sürü aslanı buyruğuna rameden bu çöllerin hakanı, şimdi bir kızcağızın karşısında ürkmüştü.

Döndü, ihtiyarın yanına geldi. Kaşlarını çattı. Gözlerini açtı. Yumruklarını sıktı. Dişlerini gıcırdattı. Bu hali gören kız ağlıyordu. Zavallı baba bu muammayı halletmek için ona bir şeyler anlatmak istedi. Bir dakika sonra Aslan da bunu anlamış göründü. Başını önüne iğdi ve düşündü..

Yırtıcı hayvanlardan korkusuzca Alp Aslanın himayesinde birkaç hafta dinlenmek için, bu dağın etiğinde kaldılar. Artık biribirlerini yadırgamıyorlardı. Alışmışlardı.

Taze kız ki, adı «Hango» idi, Alp Aslana ağaç liflerinden mintan örüyor, ceylân postundan çarık yapıyordu.

Bir sabah idi. Hango, derenin kıyısında yüzünü yıkıyor ve saçlarını tarıyordu. Avdan avdet eden Alp Aslan sırtında bir geyik ile beraber, kızın yanına geldi. Hango, ona da yüzünü, ellerini yıkamasını anlattı. Suda aksini gösterdi. Saçlarını ve sakalını, babası ve kardeşi gibi, kesmesi için yalvardı. Aslan taze kızın dediğini yaptı. Şimdi gencin gürbüz omuzları ve yiğit çehresi daha ziyade meydana çıkmıştı. Kolkola ağıla döndüler.

Alp Aslanın bu yedi kişi ile tanıştığındanberi zekâsı yükseliyor; bir mesele hakkında insan gibi, etraflı düşünüyordu. Yavaş yavaş arkadaşlarının dilini anlamağa ve onlara tek heceli sözler söylemeğe başlamıştı.

Bir gün sorduğu suale cevap vermeğe başladılar ve dediler ki:

— Dünya yüzünde onlara benzer pek çok insan vardır. Onlar daha toplu ve kalabalık uluslar teşkil ederek yaşarlar.

Bu cevap ile gencin merakı arttı ve sordu:

— Nasıl oldu da ben sizden başka kimse görmedim? Nasıl oldu da siz buraya geldiniz?

İhtiyar, fazla tafsilât vermek istedi:

— Buraları çorak yerlerdir. Ot, yetişmez, ekin bitmez, insanlar daha ziyade yaylâlarda, yumşak topraklı yerlerde ekip biçmekle yırtıcı olmıyan hayvanları yemekle yaşarlar. Kendileri Çinin şimalinden geliyorlardı. Yurtlarını Çinli düşman basmış, ulusları dağılmış, malları yağma edilmiş, kaçan kaçmıştı. Geride kalanlar ya öldürülmüşler veya tutsağı olmuşlardı. Bunlar da kaçmışlar, yollarını kaybetmişler, «Ulu Kara» dağın eteklerine düşmüşlerdi. Aylardanberi böyle serseri dolaşıyorlardı.

Bu kadar tafsilâta mukabil Alp Aslan kendi cinsinden, babasından, ninesinden onlara bir haber veremiyordu. Aklı başına gelince kendisini aslanlar arasında bulmuş, aslanlarla büyümüştü. Ona sütnine aslan olmuş, kardeşleri üremişti. Artık görmek, kendisine benzer insanlara kavuşmak elzem idi. Bunca yıllık itiyadın tesirile bu ıssız dağlardan ayrılmadan süt kardeşleri aslanlarla veda etmek, koklaşmak istedi. Fakat şimdi sarı yelesini kesmiş, tırnaklarını yontmuş, adama benzemişti. Hango, elinden tuttu, çekti. Boynunu büktü ve yalvardı:

— Gitme, belki gelemezsin!

*
* *

Bir sabah tanyeri ağarırken bu yedi kişi, guruba doğru yola düzüldüler. Alp Aslan tapmak nedir bilmiyor; güneş, Tanrı nedir anlamıyordu. Yolda ihtiyar, herkese bir imanın elzem olduğunu anlatıyor ve kâinatı canlandıran, güneşe, ve onun karısı aya, yavruları gökte yıldızlara, yerde ateşlere tapmadan yaşamak mümkün olmadığını ihtar ediyordu. Bu telkin günlerce, haftalarca devam etti.

Bir sabahtı. Alp Aslan uyanmış, gözlerini ovuyordu. Çalıların arasından Hango kız göründü. Çevik ve şakrak idi. Alp Aslanı aldı. Şafak sökmeğe başlamıştı. Arkalarında kalan Altın dağların tepelerinden gecenin, sanki bir siyah kadifenin incelerek, üzülerek, eriyerek bir gümüş tül haline, berraklığına giren son karanlığı ilk gölgeye tebdil ettiği sırada bunlar da bir tepenin üstüne çıkmışlar ve bir geniş

çamın altına diz çökmüşlerdi. Çalıların arasında uyuyan kuşlar da uyanmışlar; gagacıklarını açmışlardı. Doğan güneşin üstlerine serptiği her yudum renk bunların minimini ağızlarında bir damla ahenk oluyor ve etrafı çınlatıyordu. Yabanî güller, dağ çiçekleri de göğüslerini ışıkların okşayışlarile yavaş yavaş açıyorlardı. Hango ile Alp etraflarına baktıkları zaman her zümrüt otun ucunda bir tane elmasın parladığını gördüler. Kendilerinden geçtiler ve bir hulya âlemine göçtüler. Doğan güneşe doğru boyunlarını büktüler, güzlerini diktiler, baktılar, baktılar..

Bu sekiz kişi şimdi şarka doğru ilerliyorlardı. Yolda yıkılmış bir kulübeye, sönmüş bir ocağa rasgeliyorlar, kırılmış bir kazma, ezilmiş bir bakraç buluyorlar, yuvarlanmış bir tekerleğe tesadüf ediyorlar. İhtiyar, bu insan izlerinin sebeplerini Alpa anlatıyordu.

Bir gün başı boş bir kısrağa, birkaç gün sonra da bir öküze rasgelmişlerdi. Ağaç gövdelerini yonttular, günlerce uğraştılar, bir kağnı yaptılar, üstünü dallarla örttüler. Öküzü koştular, kona göçe aylarla yol aldılar. Vurdukları kurtların, tilkilerin derilerini giyiyorlar, avladıkları geyiklerin etlerini yiyorlardı.

Akşam üstü idi. Bir tepe üstünde Hango bağırdı:

— Bakınız.. bakınız!

Uzakta bir ışık görünmüştü. Gecenin karanlık derinliklerinden köpek sesleri geliyordu.

Sabahleyin erken yola düzüldüler. İki saat sonra bir köye vardılar. Alp Aslan, merakından titriyordu. Bu canavar ini ile insan evi arasındaki farkı anlamak istiyordu. Köyün kenarında üç cılız çocuk gördüler. Alp durdu, kendi de çocukken bunlara banziyordu, o da böyle ufak taşlarla, küçük değneklerle oynamıştı.

Önlerinde bir sürü, aygırlar kişniyor, sığırlar otluyordu. Oymak halkı şimdi bu yabancıların etrafına toplandılar ve onları bir ihtiyarın otağına götürdüler. Bu ihtiyar, oymağın ağası idi. Hikâyelerini ağaya anlattıkları zaman eskilerin haber verdikleri, ozanların taganni eyledikleri yiğitin, alnı karalı ak ayıyı öldürecek bahadırın bu genç olması lâzım geleceğine kani oldular.

Ayının hikâyesini Alpa anlattılar:

İki gözünün arasında bir kara lekesi olan bu hayvan vaktile bir insan idi. Babasının mezarına kara aygırını kurban etmesini ihtar eden ninesine kızmış, bir gece onu sarhoşlukla boğarak çadırile beraber yakmıştı. Geceleyin güneş onun suçunu görmiyecek sanmıştı.

Fakat Tanrı onu gördü ve ebedî ışığından mahrum etmek için dondurdu ve bir çığ haline getirdi. Bir mağaranın içine yuvarlandı. Lâkin şefkatli ananın ruhu güneşe yalvardı. Yakardı. Güneş, nineye acıdı. Bu kar kümesine can verdi. Bir ak ayı oldu. Fakat cinayetinin azabını daima çekmesi için annesinin kömür olan yüreğini alnının ortasına yapıştırdı ve bu hayvanın ölümü ana, ve baba şefkati tatmıyan bir kahraman elile olmasını diledi. Bu ayı ölüm korkusundan, yıllardanberi oymağın bütün yiğitlerini, bilhassa öksüz ve yetimlerini birer birer boğup eziyordu. Hafta geçmezdi ki, oymak bir iki kurban vermesin. Bu devin belâsından köy gittikçe tenhalaşmağa ve zürriyet kesilmeğe başlamıştı. Artık oymakta ne bir yiğit ve ne gürbüz bir çocuk kalmıştı.

Bundan yirmi sene kadar evvel buraya ıraklardan, ta, Çinin içerisinden kimsesiz bir kadın gelmişti. Adı «Türkân» Hatundu. Bu kadının başından geçenler pek garipti. Kocasını, çocuklarını Çin haydutları parçalamışlardı. Bir başına göçmen olmuştu. Yolda Ulu Kara dağının yamacında doğurduğu bir erkek evlâdını da kartal kaparak bulutlar arasında kaybolmuştu. Bunca tecrübeler, felâketler gören bu kadın hem geçmişten, hem gelecekten haber verirdi. Türkân Hatun, kartalın kaldırdığı oğlunun yaşadığına, zayıflıyan Türk neslinin bir gün onun sayesinde tekrar türiyeceğine ve dünyanın her tarafına kökler salacağına inanırdı. Bunun için her sabah erkenden uçan kuşlara yemler serper, yuvalara kırıntılar atar ve doğan güneşten, geceleri aydan, yıldızlardan oğlunu sorardı. Oymak halkı bu kadının tekin olmadığına kaildiler. Çok yaşadı. Bir gece mehtapta aya doğru iki elleri açılmış olduğu halde onu ölmüş, donmuş buldular. Oradan epey uzakta bir kavak ağacının gölgesinde gömdüler. Şimdi, neden ise ak ayı, bu kavağın dibinde in tutmuştu. Korkudan kimse kadını ziyaret edemiyordu.

Alp Aslan, bu hikâyeyi dikkatle dinledikten sonra hiddetle gezinmeğe başladı. Çadırına çekildi. Bir müddet uyuyamadı. Sabaha karşı rüyasında Türkân kadın göründü ve dimdik ona doğru yürüdü. Alp Aslanın göğsünü açtı. Sinesinde bir hilâl şeklindeki beni gösterdi. Alp Aslanın kendi oğlu olduğuna bu bir nişandı. Onun yakasını tuttu, sarstı:

— Uyan, davran!.. Yeryüzü seni ve oğullarını bekliyor. Cihana kan ver, can ver. Yürü ve âlemi arkandan sürü!..

Bu heyecan ile uyandı, Hango daha uykuda idi. Gitti, usulca karısının alnından öptü. Baltasını beline astı. Topuzunu omuzuna aldı. Bıçağını kemerine soktu, çadırdan çıktı.

Ak ayının inine doğru gidiyordu. Birkaç saat yürüdü. Küme küme karların kımıldadığını gördü. Merak etti. Bir ak ayı kendisine kızıl gözlerile bakıyordu. Bir adım geri çekildi. Dikildi. Etrafına baktı. Biraz düşündü. Ürperdi. Ve bir an içinde karar verdi ve hemen saldırdı. Karların içine dalmasile beraber orası bir karıştı.

Şimdi kardan beyaz köpükler, dumanlar havaya uçuyor, etrafa sıçrıyordu. Şaha kalkan hayvan, başına yediği bir balta darbesile yere yuvarlanırken arkasındaki kavak ağacını da devirmişti. Aslan gene atılmak istiyen ayının gırtlağına iri bıçağını soktu, soktu, soktu. Artık canavar oraya yıkılıvermişti. Bir iki dakika nefes aldı. Dinlendi, sonra canavarın postunu yüzdü. Bu sırada kendisi de omuzlarından yaralanmıştı. Yarasını karla oğuşturdu, kanını dindirdi, Postu sırtladı, oymağa döndü.

Alpın ilk bahadırlığını işiten yurtdaşlar etrafına toplandılar. Posta baktılar. Vurulan ayının alnında bir kara leke vardı. Bu alâmetten anladılar ki yıllardanberi oymağın en cesur gençlerini parçalıyan ve engin bozkırları onlara daraltan bu ayı kıyafetine girmiş devin postudur. Onlar biliyorlardı ki, bu ayıyı kim gebertirse yurdun hâkimi odur.

Oymağın piri, Alpın elini tuttu. Onu ayının inine götürdü. Orası Türkân Hatunun türbesi oldugu için mukaddes bir yer idi. Ayının şerrinden ve tehlikesinden çoktanberi bu ağacı ziyaret edemiyorlardı. Esasen Türkânın, Alp Aslanın ninesi olduğunu da ihtiyar tahmin ediyordu. Devrilen ağacın kütüğüne oturdular. Batan güneşe doğru baktılar. Bir kavağın dibinde yatan ve senelerdenberi ziyaret edilmiyen Türkân Hatundan Alp'a ihtiyar bahsetti. Genç te bu gece gördüğü rüyayı ona anlattı. Artık bütün esrar meydana çıkmıştı. Aslanın Türkân Hatunun oğlu olduğuna şüphe kalmamıştı. İhtiyar, Alp Aslanın alnından öptü :

— Benim senin yanında işim yok.

Dedi.

Şimdi güneş batmış, bozkır tamamen kararmıştı. Alpın oturduğu ağaç dikilmeğe başladı : Doğruldukça yavaş yavaş ışık kesiliyordu. Aslan, bir kalın dal ile kütüğün birleştiği köşede büzülmüş, şaşırmış kalmıştı. Ağaç tamamen doğrulunca nurdan bir sütun haline geldi,

bir kere sarsıldı, topraktan kökü ayrıldı. Fezaya doğru yükselmeğe başladı. Bu fevkalâde halden ürken Alp, yanına sarkmış olan elinin sıkıldığını duydu. Yanına baktı. Gece rüyasına giren ninesi idi. Ağaç karanlık ve yüksek bir boşluk içinde, uçar yıldız gibi nuranî bir iz bırakarak cenuba doğru gökte süzülüyordu. Kara bulutların içinden, parlak yıldızların arasından ışıklar saçarak kayıyor, uçuyordu. Ve bir dakika geldi ki ağaç Himalâya silsilesinden (Everest) dağının tepesine dikildi, sallandı, durdu. Bu sırada şarktan görünen büyük Tanrının, güneşin önünde gece, kara çadırının eklerini toplıyarak, cihanın başka bir tarafına çekilmeğe mecbur oldu. O zamana kadar dimdik ve sessiz duran Türkân Hatun sağ elinin ayasile Alpın gözlerini üç defa sıvadı. Gencin nazarında mesafe engelleri silindi. Bir kısım arzı, Asya ve Avrupayı ve Afrikanın şimalini bir bakışta görmeğe başladı. Türkân Hatun bir al örtüye sarılmış, ak saçlarının bir kısmı omuzlarından aşağı sarkmış, bir kısmı başında ürpermiş ve bu halde ucunda beyaz dumanlar dönen bir aleve benzemişti. Sol elini Aslanın omuzuna dayamış, sağını boşluğa kaldırmış, ırakları gösteriyordu. Sabahın pembe, beyaz tülleri sıyrıldıkça mütemadiyen berraklaşan boşlukta çıt yok. Rüzgâr durmuş, bulutlar durmuş, Aslanın kalbi durmuş ve gözleri açılmıştı. Türkân Hatun yavaş, vakur, tatlı bir kadın sesile hitap etti :

«Oğul! Ey Türk oğlu!.. Alnını yükselt, göğsünü ger, etrafına gurur ile bak!... Ayağının altında görünen şu geniş cihanın hâkimi sensin, senin neslin olacaktır. Kâinatın en büyük kahramanları bütün senden doğacaktır. Cenubun yanan çöllerinden, şimalin donduran bozkırlarına doğru bak!... Yenisu kıyılarında, Baykal, Aral gölleri etrafında doğan kısraklarının tayları, Tunanın membaında hararetlerini teskin edeceklerdir... Azak ve Karadenizleri torunlarının birer küçük havuzu, Pamir yaylâları cirit meydanları olacaktır. Kafkas, Balkan, Karpat ve Ararat dağlarının eteklerini harp sahaları, Oral geçitlerini Volga, Fırat nehirlerini akın yolları yapacaksın!

Dünyanın rengi kızıl kanınla bezenecek, şekli kargınla düzelecektir. Azmine, kuvvetine ne Gobi ne Tibet çöllerinin susuz kumları, ne Himalâyanın yalçın tepeleri, ne Akdenizin beyaz dalgaları karşı durabilecektir. Altay, Oral arasında fışkıran Türk selleri Büyük Okyanusu dolaşacak ve bu sahillerden kabaran Eryiğit dalgaları Atlas denizine ulaşacaktır.

«Ne kayadan kaleler, ne demirden kapılar, ne çelikten silâhlar yolunu kesmiyecek.. Yarı cihan ümmetlerile dövüşeceksin. Ezdikçe

mağrur, ezildikçe meyus olma!.. Daima didin ve öğren, daima iste ve yüksel. Âdil, merhametli ol!.. Korkutmaktan ziyade sevdirmeğe çalış.

Asyada, Avrupada, Afrikanın bir kısmında pençenin altında kıvranmıyan hiçbir millet kalmıyacak. Tepeliyeceksin, tepeleneceksin. Etrafında çarpışacak kuvvet bulamadın mı, kendilerini unutan kardeşlerini de sarsacaksın. Kuvvetinle gevşemiş damarları gerecek, ateşinle soğumuş kanları kaynatacaksın.. Kahramanlık tacın için Türk ninelerinin döktüğü her damla yaş bir elmas, Oğuz oğullarının akıttığı her damla kan birer yakut olacak.. Şu uzakta güneşin ışığile kaynar gibi, titrer gibi parlıyan boğaz, Boğaziçi, o malûl şehir bahadırlık kılıcın için bir firuze kemer olacaktır..»

Bu sözlerden sonra Alp Aslan bu mehtaplı manzaraya bir güneş azametile baktı, baktı, baktı... Ve diz üstü çökerek ninesinin iki ellerine sarıldığı zaman ağaç ta kımıldadı. Ve sarsılarak göklere doğru yükseldi. Ve şimal tarafına doğru uçmağa başladı.

Ak ayının öldüğü yerde ağaç yere ineceği sırada kırmızı harmanî içindeki Türkân Hatunun hayali de sönüveren bir alev gibi kayboldu.

Alp Aslan, oymağa döndüğü vakit meydanda yurt kızlarının şarkılar söyliyerek raksettiklerini gördü. Alpın, bu Türklerin babasının bu sabah doğan ilk oğlunun bayramını yapıyorlardı.

Ahmet Hikmet

HASRETTEN HASRETE

Namık, esaretten döneli bir ay olmuştu. Bu bir ay zarfında evinden dışarıya ya iki, ya üç defa çıkabildi. İstanbul, ona korkuyla karışık bir nefret, veriyordu. Evinin haricinde artık hiçbir şeye aşina değildi. İçinde doğup büyüdüğü bu şehri artık ne gözleri, ne kalbi tanıyordu. Halbuki harbin ilk senesindenberi ve mütarekeyi takip eden bütün bir yıl yalnız İstanbulun hasretile yaşamıştı. Ne Kafkas cephesinin haileleri, ne o mütenevvi heyecanlarla dolu Irak, Filistin, Mısır seferleri, hattâ ne Şamın sürmeli gözlü rakkaseleri; daha sonra esaretin insanı düşüncesiz, hissiz, hatırasız bir mahlûk haline sokan bin bir türlü ufak tefek sıkıntıları, hiçbir şey, hiçbir dakika İstanbulun hayaletini zihninden silmemişti. Burada bıraktığı hayat, bütün simaları, bütün manzaraları, bütün anları, sesleri ve isimlerile, en küçük teferruatından en büyük tezahüratına kadar varlığının içinde daima canlı, daima hazır ve uyanık dururdu.

Esaret aylarının fütur verici demlerinde, ismine haritada bile güç tesadüf edilen o uzak müstemlekede kaç defa ölümü düşündü idi.

Fakat günün birinde sevgili şehri tekrar görmek ümidi onu daima bu vahim tasavvurdan vazgeçirirdi.

Şu halde geldiği gündenberi neden, mağmum ve münzevi, evinde kapanmış kaldı? Vakıâ İstanbul hasretinin içinde bu evin de büyük bir hissesi vardı. Zira otuzuna yaklaşmış bir adam olmasına rağmen ana ve kardeş muhabbetini henüz diğer bütün muhabbetlerden üstün tutanlardandı. Bakışında hâlâ bir çocuk saffeti vardı. Bununla beraber hayatın ve gençliğin sair huzurunu hiç tatmamışlardan da değildi. Kadındaki cazibeyi, havassın hummalı sırlarını, arzuyu, şüpheyi, kıskançlığı biliyordu. Fakat şimdi bunların hepsi bitmiş, dinmiş, silinmiş gibiydi. Bütün varlığını feci bir boşluk sarmıştı. Ne istiyeceğini, ne istemiyeceğini, ne yapacağını biliyordu. Ömrünün hiç-

bir devresinde, ne harpte, ne esarette kalbi bu kadar müthiş bir ümitsizliğe düşmemişti.

Sabahları yatağının içinden vücudünde yeri malûm olmıyan bir sızı ile kalkıyordu. Dışardaki şehir ona nihayeti yok bir çöl, ve evi karanlık bir zindan gibi geliyordu. Senelerdenberi hasretini çekttiği şehir, bu şehir, senelerdenberi acısını ruhunda taşıdığı ev, bu ev değil miydi? İlk günler bu kederinin esbabını bir türlü bulamıyordu. Fakat yavaş yavaş, kendini ve etrafını tahlil ede ede, nihayet müthiş hakikate erdi ve inkisarı hayal denilen korkunç elem onda şuurî bir hale geldi.

İstanbul, eski İstanbul değildi. Bıraktığı gündenberi biraz daha yanmış, biraz daha viran olmuş; bu yerde gördüğü şeylerin hiçbiri ona eski zamanını hatırlatamıyordu. Dostlarının veya tanıdıklarının herbiri bir tarafa gitmiş, bazısı ölmüş, bazısı da ölmeden beter bir hale girmişti. Nitekim avdetinin ikinci günü bir yabancı gibi sokaklarda, şaşkın ve bezgin, dolaştığı bir sırada rasgeldiği birkaç aşina ona diğerlerini aramamak arzusunu vermişti. Bunlardan biri gençlik demlerinde kendisile daima beraber düşüp kalktığı ahbaplarındandı. Çehresi tanınmıyacak derecede zayıflamış, sararmıştı. Üstü başı insana nefret verecek bir tarzda eskipüskü idi. Namığı görünce yüzünde ne bir hayret, ne bir meserret alâmeti belirdi; gûya onu biraz evvel terketmiş gibi hareketsiz bir tavırla elini sıktı. Kaç senedir nerede olduğunu ve nereden geldiğini sormadı bile...

Diğeri en samimî fikir ve kalp yoldaşlarından biri idi. Sultanahmet meydanında Umumî Hapisanenin ittisalindeki kahvelerin seti üstünde uzaktan gördü, tanıdı, koşarak yanına gitti, ayni soğuk, yabancı muameleler...

— A, siz misiniz? Sen misin, nereden böyle?

Namık, bir iskemle alıp oturmağa cesaret bile edemedi, bir şey söylemiş olmak için:

— Burada ne işin var? dedi.

Öbürü aklı başka şeylerle meşgul, gözleri başka yerlerde, dalgın cevap verdi:

— Akrabamdan birisi şurada mevkuf, onu gidip göreceğim, müsaade saatini bekliyorum, dedi.

Biribirlerinden tekrar görüşmek vadini almaksızın ayrıldılar. Namık, o akşam evine dönerken içinden düşünüyordu: «Ben ki, diyordu, kendimi hepsinin hafızasında menkuş sanıyordum. İnsanı ne çabuk unutuyorlarmış!»

Evinden ikinci çıkışında arkadaşlarından birkaçına daha tesadüf etti. Daha doğrusu kendisi gidip aradı. Bunlardan biri Harbiye Nezaretinde memurdur. Şamda tanıdığı ve az zaman içinde çok sıkı dost olduğu bir gençti. Namığı görür görmez evvelâ dik dik yüzüne baktı, sonra düşündü, düşündü:

— Kiminle müşerref oluyorum efendim? dedi.

Namık, ne cevap vereceğini bilmedi. Neden sonra kendini güç halle tanıtabildi. Harp refikı dalgınlığını mazur gösterecek söz bulamadı:

— Ne kadar değişmişsin? Şişmanlamışsınız, çok şişmanlamışsınız; dedi.

Ve sonra ilâve etti:

— Galiba esaret rahat... Keşke hep esarette kalsaydınız. Görüyorsunuz ya; burası berbat; burası çekilir gibi değil.

Namık, Harbiye Nezaretinden kalbinin üstünde taşınmaz bir ağırlıkla çıktı. Bununla beraber henüz tamamile ümitsiz düşmemişti. Hâlâ dimağında tatlı bir hayal gibi kalan maziye girilecek kapıyı arıyordu. Hatırına biri daha geldi. Bununla uzaktan akrabalığı da vardı. Bin müşkülât ile adresini öğrendi. Çünkü eskiden oturduğu ev son yangınların birinde yanmış ve o Şişlide bir apartımana nakletmişti. Evde pek çok zengin olduğunu söylüyorlardı. Filvaki, Namık, harbin ilk senelerinde, Cihangirde bir eski konakta babasının ianesine muhtaç bir halde bıraktığı bu dostunu gayet mükellef bir apartımanda buldu. Dışarıya çıkmak üzere idi; ancak beş on dakika ayak üstünde görüşebildiler. Namığın akrabasında iş adamlarına mahsus sahte bir telâş ve sonrâdan görüşmelere has babayani bir himaye tavrı vardı:

— Bir gün gel, beni yazıhanemde gör: Galata Hezaren Hanı, telefon numarası, dokuz, bir, sıfır, beş dedi.

Namık, ne telefon etti, ne gitti. Hayır, hiçbir yere gitmiyecek, hiçbir kimseyi görmiyecekti. Onu, mağmum bir inziva ihtiyacı kaplamıştı. Yalnız arada sırada akşam üzerleri biraz yürümek ve biraz hava almak ihtiyaciyle Gülhane parkına kadar gidiyor ve orada tenha bir köşeye çekilip isteksiz, bezgin, ağaçlardan yaprakların düşüşünü seyrediyordu, ve yanına bir başkasının yaklaştığını hisseder etmez uzaklaşıp gidiyordu.

Fakat bir akşam üstü nasıl oldu bilmem? Galiba pek dalgın bir deminde idi. Galiba sonbahar rüzgârında kımıldıyan yaprakların hışıltısından ayak sesleri pek belli olmuyordu, yanıbaşına iki kişinin gelip oturduğunu hissetti. Öfkeyle başını çevirdi. Bunlardan biri sağ

kolu ile, sağ bacağından mahrum ve benzi uçuk bir genç zabitti; öbürü bakışları vahşi ve ürkek, fakat tavırları munis ve nevazişkâr bir genç kızdı. Bu zabit o kadar hazin mi idi? Bu kız o kadar güzel mi idi? Namık ilk nazarda bunu anlıyamadı; fakat tatlı bir hisle yerinde kaldı.

Yanındakiler konuşmuyorlardı. Bilmem neden, Namık bunların iki kardeş olduğunu seziyordu, biribirlerine sokuluşlarında öyle müşfik bir samimiyet vardı. Neden sonra genç zabit kendi kendine söylenir gibi yavaşça:

— Yanıma kibrit almağı unutmuşum; canım da öyle bir sigara içmek istiyor ki... dedi.

Namık, hemen cebinden kibritini çıkardı, sakat delikanlıya uzattı ve bunun üzerine iki genç adam arasında iki eski aşinaya has tekellüfsüz bir muhavere açıldı. Bu muhavere evvelâ birkaç havaî sözle başladı; zabit, sigarasının ilk dumanlarını derin bir hazla ve birkaç defa içine çektikten sonra, mutlaka bir şey söylemiş olmak için:

— Parkın eski güzelliği kalmadı, nedadar harap oldu, dedi. Namık cevap verdi:

— Memlekette neyin güzelliği kalmış, ne harap olmamış ki. İşte esaretten avdet edeli bir buçuk ay oluyor. Nereye baksam, kimi görsem bir yabancılık, bir gariplik hissediyorum. Adeta esaret zamanlarımı arıyorum. Hiç değilse o zaman hayalimde sevdiğim, süslediğim ve eskisi gibi tamamile bizim sandığım bir İstanbul vardı, halbuki şimdi...

Son sözlerini söylerken hissetti ki kız, yüzünü kendisine doğru çeviriyor ve ürkek gözlerile gözlerinin içine bakıyor. Sustu, başını önüne eğdi. O zaman sakat zabit başını birkaç defa hayıfla sallıyarak dedi ki:

— Ne tuhaf, ben de ayni histeyim. Bu gariplik bende de var, (eliyle yanındaki kızı göstererek) işte, her vakit hemşireme bunu söylerim.

Bu sefer genç kız, başını önüne eğdi, birkaç dakika sükût ettiler. Söze başlıyan gene o sakat zabit oldu:

— Burada her şey çabuk unutuldu. Dünkü harplerin heyecanları, bugünkü hezimetin korkuları; esarette kalanlar; hepsi, hepsi... Şehrin üstünde ruhları birleştiren o eski hava dağıldı. Onun yerine acı bir boşluk...

Namık, İstanbula geldiği gündenberi ilk defa olarak, hasretini çektiği şeylerden birine kavuşmuş gibi hüzünlü bir cuşiş hissetti, dedi ki:

— Ruhları birleştiren o havayı bulmak için ne yapmalı? Nereye gitmeli?

Munis tavırlı genç kızın biraderi sağ kalan elile karşı sahillerin öte tarafında, yeşil ve mor tepelerin arkasında, meçhul ve uzak bir yeri işaret etti:

— Oraya, dedi, oraya... Fakat, benim için değil, benim için her şey geçmiş ola... (Gözlerile vücudünün sağ tarafını gösterdi). Bu halde nereye gidebilirim? Orada ne işe yarıyabilirim? Fakat siz...

Esaretten gelen arkadaşını tepeden tırnağa kadar süzdü ve tekrar etti:

— Fakat siz...

Namık, kalbinin hopladığını hissetti. Gözlerinde yeni bir ümidin, yeni bir emelin, yeni bir tasavvurun şulesi parladı.

Çoktanberi kendisini bu kadar kuvvetli, bu kadar cuşişli bulmamıştı. Başında ilk gençlik demlerine mahsus bir sarhoşluk vardı. Evet, oraya gidecekti; ruhların birliğini yapan hava orada idi. Esaretten avdet edenler umdukları istikbali orada buluyorlar ve cephelerden sakat dönenler lâyık oldukları hürmeti orada görüyorlardı. Orada bütün muhabbetleri, bütün kinleri, bütün ümitlerile bizim hayatımız devam ediyordu. Fakat, bunları düşünürken oturduğu kanapenin öbür ucunda biraderinin omuzu üstünden yan gözle kendisine bakan genç kızı gördü ve gönlü şimdiden sevgilisinden ayrılan sevdalılara mahsus bir iftirak ezasiyle doldu.

Yakup Kadri

MEMLEKET TÜRKÜSÜ

El gibi dolaşma Anadolunda,
Arkadaş, yurdunu içinden tanı :
Dinle bir yosmayı pınar yolunda,
Dinle bir yaylâda garip çobanı.

Bir ıssız ev gibi gezdiğin bu yurt
Yavrunun derdile ah eder Bayburt,
Yıllarca döktürür sana gözyaşı,
Tunanın özlemi yakar Maraşı...

Bir çölü andırır bil ki dört yanın,
Bağrını delmezse yanık türküler;
Varlığı bu korla tutuşmıyanın
Kirpiği yaşarsa gözleri güler.

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

GEDİZ

Yolumuz uzun bir müddet Gediz Çayının kıyılarını takip ediyor. Bu çay birkaç ırmakla birleşerek ve bütün Aydın vilâyetini baştanbaşa dolaşarak Manisada bir büyük nehir haline giren ve Akdenize akan sudur. Arzın hiçbir suyu bunun kadar cana yakın değildir.

Çocukluğumun en ferahlı günleri Gediz Çayının kenarında geçti.

Manisa ovasında en gürbüz üzüm kütüklerini bunun getirdiği kumlar besler. Bu mubarek çay, diyebilirim ki, o ovanın büyük damarıdır. Ekser seneler epeyce büyük feyezanlar olur. Bütün bağlarımızı kaplar. Kulelerin damlarına kadar yükselir. Geçtiği yolları ve köprüleri örter, en yüksek ağaçların tepeleri küçük denizin içinde birer yeşil ada gibi görünür. Çocukluğumda herhangi bir dermeçatma tekneye atlıyarak bu adaların aralarında dolaşmak en sevdiğim eğlencelerden biri idi. Acaba oralarda hâlâ böyle feyezanlar oluyor mu? Oluyorsa safasını kimler sürüyor?

Kimin çocukları o teknelerde sevinçle haykırarak kürek çekiyor? Bunu yanıbaşımızda akan şu donuk ve sessiz sulardan sormak istiyorum. Fakat bu sular korkak ve sağırdır. Biraz sonra bizim süngülerimizin hâkim olduğu hududu aşacaklar ve hıçkırarak düşman çadırlarının arkasından akıp geçecekler. Nereye gitmek için? Yazık, artık bizim olmıyan bir denize gitmek için... Ey esarete giden su, ey avare gurbet yolcusu, nice zamandır hasreti bağrımı kavuran o diyara bari benden bir damla gözyaşı götür!

Yakup Kadri

TOROSLARI AŞARKEN

Daha o zamanlar Pozanti kasaba değildi. Akşam, soğuk bir saatte trenden iner inmez karşımızda istasyon binasile ufak, boyasız, dermeçatma bir baraka gördük. Tesadüf ettiğim ilk adama sordum :

— Burada kasaba yok mu?

— Hayır.

— Yolcular nerede yatar ?

— Eğer araba varsa gece giderler, (elile) bir kümes kadar ufak barakayı göstererek yalnız zabitler bunun içinde yatabilir.

— Trende kalsam ?

— Trende yatmak memnudur.

Nefer olduğuma nekadar teessüf ettim. Valizimi bir köşeye bırakıp şaşkın, çaresiz, dolaşıyordum. Bu sırada hayatın pek nadir saadetlerinden biri karşıma çıktı. Yol arabaları arasında dolaşan kır bıyıklı geçkin bir kaymakam, rütbe farkı aramıyarak bana yaklaştı:

— Garipsin galiba; nereye gideceksin oğlum? dedi.

— Kudüs'e.

— Ooo, daha kaç haftalık yolun var? Ben Halepte kalacağım. Eğer istersen burada ve Adana'dan sonra arabayı beraber tutarız.

Eğer kendisi teklif etmeseydi, ben ona yalvaracaktım.

— Artık bu gece burada kalırız, dedi.

Boynum bükük cevap verdim :

— Ben neferim, barakada yer vermezler.

Eski şeyleri bilen bir adam gibi başını sallıyarak :

— Ziyanı yok, icabına bakarız, dedi.

Gidip bir yüzbaşile konuştu. Biraz sonra eşyamızla beraber barakaya geçtik. İki üç erzak çuvalından başka oturacak, yatacak yer yoktu. Ben daha İstanbulda sıcak memleketlerin hayalile ısınarak palto bile almamıştım. Kaymakam, bir baba gibi beni payladı. Sonra harara benziyen, geniş bir denginin içinden bir yamçı çıkarıp verdi.

Yamçı Erzurumdan gelen, çobanların giydiği, üstü tüy, altı deri, kolsuz ve sade bir şeydi. Derisi üstünüze iyice yapışmadıkça ısınmazsınız, tamamile vücudünüzü kavramıyan bir yamçı ile açıkta yatmanın farkı yoktur.

Kaymakam, bana bu nasihati verirken bir de hikâye söyledi, yamçılı bir çobanın soğuktan öldüğünü görüp yamçıya sahibinin nasıl öldüğünü sormuşlar :

— Haberim yok, demiş.

Bu gece baraka tahtalarının arasından keskin bir soğuk geçti. Yamçıyı kendimden haberdar etmek arzusiyle sabaha kadar uğraştım.

Pozanti, gayet yüksek, derin ve dar tepeler arasında bir kırdır. Güneş tepelerde doğduktan sonra ancak öğleye doğru buraya inebilir. Dört taraftan gelen dağlar adeta kucak kucağa duruyor. İnsanların dolaşabildiği yer, dehliz gibi.

Arabalar müşterilerden çok azdı. Hattâ askerlerin nüfuzuna mâni olmıyan birçok sivillerin günlerdenberi açık havada kaldıklarını işittim. Sabahın sert ayazında valizlerinin üstüne başlarını koyup yatan bütün zabitler ayağa kalktı, battaniyelerini kayışlara geçirdiler.

Benim kaymakam arkadaşım yarım asır yaşadıktan sonra tahammülü ve sıhhati çürümüş bir insandı. Bir müddet öksürdü, ah etti, İstanbulu andı. Ben acelemden duramıyordum, kendisine dedim ki :

— Müsaade ederseniz bir araba arayım.

— Oğlum, senden arabanın pahasını isterler, onlarla uğraşmak lâzım. Ben gitmeliyim, dedi.

Ve bir nasihat daha verdi :

— Arabacı takımı cevize benzer, kırılmadıkça yenmez.

Hakikat, ceviz çok güç kırıldı.

Arkadaşımın nüfuzu, rakiplerinin azlığı ve uzun kavgaları arasında ben de gizliden gizliye arabacıya bahşişler vadettim.

Biraz sonra kimi ziyadan, kimi kardan, kimi küçük ağaçlardan taçlarını gösteren dağlar arasında Pozanti'ye veda ettik.

Üç atlı arabamızın tekerlekleri enli ve kırık, perdesi parça parça idi. Biraz ileri gittikten sonra yol bozuldu. Arabacıya :

— Her taraf böyle mi ? diye sordum.

— Eh, üstünden çok işledik. Şimdi yeniden yapacaklar, geçenlerde bir Alman paşası otomobille yuvarlanıp bacağı kırıldı, dedi.

Bu adamın Bak Paşa olduğunu öğrendim. Çıktıkça gayet sakin, ince suların vakur, azametli seslerini duymağa başladık.

Pozanti'den Tarsusa kadar yol bir gün sürer, arada Gülek Boğazı dünyanın en haşmetli güzergâhlarından biridir. Bundan başka Çamalan diye bir de tepe var. Kısa günlü mevsimlerde, yahut menzillerden erken çıkılmazsa yolcular geceyi Çamalan'ın pis hanında geçirir.

İlk saatte arkamızdan gelenlerin hepsi bizi geçtiler. Arabacımız aksi, arabamız haraptı. Şurada bir ip, şurada dingilin bir parçası koptu. Bir yerde kaymakam tekerlekler altına taş koyarak, başka bir yerde ben atların dizginlerinden tutarak, arabacı ikide bir yeni tamirlerle ugraşarak birçok vakit kaybettik.

Gülek Boğazına girdikten sonra düz yol başladı ve kaymakamın yokuşun nihayetine kadar son dereceye çıkan hiddeti yavaş yavaş sükûn buldu. Arabacı bir aralık:

— Beyim, isterseniz koşturalım, diye teklif etti:

Kaymakam: «Hayır, olduğu gibi...» dedi.

Sonra bana dönüp bu cevabın da felsefesinden haber verdi:

— Herifin hayvanları zayıf... Bunun bir atını öldürmek, bir ineğin memesini kesmeğe benzer.

Yalçın boğazda eşekler üstünden yüklerini indirip eski ve siyah ekmeklerini yiyen köylülere rasgeldik. İlerledikçe hava biraz ısındı. Adeta mevsimden mevsime geçiyoruz. Biraz evvel kânunlarda idik, şimdi bir sıcak iklimin nisanında gibiyiz. Soğuk bir sabahtan sonra alnımızda böyle mutedil bir öğlenin hararetini duymak ne iyi oldu. Fakat en mesut tesadüf tepelerden birinde bulduğumuz memba suyu idi, tahta oluktan akan berrak, hafif, serin bir su... Kenarda tütün satan bir adam vardı, ben bütün cigaralarımı bitirmiştim. Şurada cigaramı içip dinlenirken belki ilk defa su başlarının lezzetini duydum. Kaymakam yalnız uzanabildiği ve araba tamir etmediği için keyifliydi.

Günlerce devam etmezse araba seyahati tren seyahatinden daha güzeldi. Çünkü her tabiat parçası üzerinde ayrı ayrı düşünüp ayrı ayrı şeyler tadabilirsiniz. Bir dağ üstü, bir yol inhinası, bir nehir boyu hafızada başka renkler bırakır. İki nevi seyahatin arasında bir tiyatro ve sinema farkı var.

Falih Rıfkı Atay

KÜÇÜK IRMAK

Bir kıyıda küçük ırmak
Coşkun coşkun çağlıyarak,
Bir denize akıyordu...

Kıyıdaki nihayetsiz,
Azametli, büyük deniz
Bu ırmağa bir gün sordu:

— Niçin, dedi, küçük ırmak,
Sabah, akşam çağlıyarak,
Bana doğru koşuyorsun?

Muhtaç mıyım suyuna ben!
Bir eksiğim var mı senden?
Neye böyle coşuyorsun?

Cevap verdi küçük ırmak:
— Sözüm, dedi, dokunacak,
Kibirlidir çünkü huyun.

Benden çok büyüksün gerçek;
Yoktur fakat içilecek
Bir damlacık tatlı suyun!

Orhan Seyfi Orhon

YALILAR

Yeryüzünde bir eşi daha olmıyan Boğaziçinin en zarif hususiyetlerinden biri de yalılardır. Tophaneden Rumeli ve Şemsipaşadan Anadolukavağına kadar iki kıyı boyunca kâh ta suyun üstünde, kâh kendi rıhtımının kenarında ve kâh dar bir yolun arkasında, kimi taştan, kimi tahtadan bazı saray, bazı depo, bazı mektep, fakat ekseriya eski renkli ve yorgun yüzlü mesken olan yalılar.

İki köy arasındaki boşluğu kıyıdan dolduran bu yalılar, sahillerinden başlar ve kale bedenleri gibi yüksek bahçe duvarları arasında kapalı ağaçların gölgesindeki kat kat setlere yapışık merdivenlerle, kubbelerini salkım yaprakları örtmüş, herbiri manzaraya yeni bir değişiklik veren basamaklarını otlar ve yabani çiçekler bürümüş taş merdivenlerle yamaçlardaki köşklere çıkar. Bu suretle suyun keyfi toprağın ve geniş ufkun keyfi ile birleşmiş olur. Zira tepelerden bakılınca Boğaziçi daha derlitoplu bir göl görünüşündedir.

Köyler bir sel gibi kenara boşanırlarsa yalılar da onları denize dökmekten alıkoyan setler ve sulardır denebilir. Boğaziçi evleri ekseriyetle yalılaştıkça gürbüzleşir, renklenir ve şıklaşır. Yukarlarda yarım birer mana ise kıyıya varınca tam birer cümle, birer belâgat hali alır. Bir bakışta anlaşılır ki, kıyılar umumiyetle paranın ve haşmetin, yamaçlarsa ekseriya orta halin ve tevazuundur. Çok defa yalıları, altlarındaki fakir manzarasını denize karşı kapıyan birer engin paravanaya benzetmişimdir ve yalılarla köylerden, eski eşraf ile ardında duran tevabii tesirini aldığım olmuştur.

Bu yalılardan birinde bir iki mevsim geçirmek, tadına doyum olmaz bir şeydir. Bunların öyleleri vardır ki, içleri ut karınları gibi duyguludur. Dışarının en küçük seslerini bile camı açık kafesli pencerelerden içeri adeta büyülterek alırlar. Biri, kapının inceli kalınlı çıngırağını sallasa, bir kervan geçişi zevkını duyarsınız. Aşağıda kızların ayaklarındaki ıslak bezlerle yaş tahtadan çıkardıkları gıcırtılar,

yukarı katlarda kumru huhuları gibi akisler yapar. Yattığımız yerden görmeseniz bile sudan geçen şey nedir, bilirsiniz. Bunu, denizin oynayışlarından çıkan türlü türlü sesler size haber verir. Su, bir çağlıyan gibi öter mi? Dalgaları bir lodosun başlangıcındaki gibi rıhtıma çarpar da serpintileri taşları sular mı? Geçen bir gemidir! Rıhtıma saldırış eden bu su öfkesi, onu gözle sezilmez, fakat yıllarca bıkmadan tekrarlanacak sürekli hırsının milyonda bir ile hem sarsar, hem de bu yiyişten sonra ağır ağır yatışır. Önceki homurdanışı birkaç an içinde uslulaşa uslulaşa adeta bir dudak şapırtısı kadar incelir. Denebilir ki, öfkelendiğinden pişman olmuştur.. Ve taşa bir barışmanın öpücüklerini kondurduktan sonra eteğinin yosun saçları ucunda baygınlaşır.

Bu, bir makine patırdısına karışarak yırtılır gibi hışıldadıktan sonra ardında uzun iniltiler bırakmıyorlarsa geçen ya bir motördür, ya uskurlanmış eski bir pazar kayığı ya da direğinin gölgeisi odanın duvarına uzun bir bina işareti çeken mavna...

Gezinti sandallarının, küme küme ağ yüklü balıkçı kayıklarının geçmesi, içli bir su ahu vahını, derin su nefeslerini andırır.

Boğazın denizi o hassaslıktadır ki, üzerinden geçen her şeyin haberini kıyılarına ergeç mutlaka bildirir.

Hele güneşli sabahlarda bu geçişleri, camları kapalı ve perdeleri inik pencerelerden görmeseniz, işitmeseniz bile tavandaki binlerce ışık kelebeğinin, binlerce ışık çakıntısının, o titrek ışık palûzelerinin ağır, telâşlı, sinirli, şakrak, gelişlerinden sezebilirsiniz. Şekilleri her an değişen bu oyunları saatlerce seyretseniz usanmazsınız. Bence, yalı tavanlarına en yaraşan nakışlar, oynak denizin eli ile güneşin çizmekten yorulmadığı bu billûr kaynaşmalardır. Sanırsınız ki, gök kubbesinden sarkan güneş avizesini mayi bir rüzgâr salladıkça yalı içlerine nur yağmaktadır.

Komşumuz denizden gelen bu su çağıltısına ve ışık sağnağına bedel, komşumuz bahçeden de yaprak hışırtıları, kuş cıvıltıları ve gölge dalgaları gelir. Bazı günler adaçamı kokularını andıran deniz kokusuna karşılık ise ıhlamurların, türlü çiçeklerin ve bütün yaprakların biribirine karışmış koku rüzgârı çarpar. Ve hafif döşeli geniş odanızın kapısını biraz sonra biri aralar, o bahçelerden size kucak dolusu hediye getirir: Erguvanlar, zambaklar, hanımelleri, daha sonra güller, karanfiller.. Bir sabah ta bunların renk renk kıvrılmaları arasında dik yapraklarının parıltısı içinde tepemde duran manolyalar, o beyaz alev-

ler!.. Sonra da ortanca demetleri, ta lüle lüle krizantemlere kadar mevsimlerin yürüyüşünü bildiren koku ve renk kervanı.

Nasıl ki sofranızdan da kiraz kıvılcımları, bazı akşamlar omuzlarda bir yay gibi esniyen direklere ikiz ikiz bağlanmış sepetlerin tepesinde bir küçük gül ehramını andıran ve köy meydanını bir esans fabrikası kokusuna bürüyen çiçekler, kayısının altın zıpzıpları, yanak allığında şeftaliler, dudak yumşaklığında incirler, dilimleri balıkçı kayıklarını hatırlatır karpuzlarla piyade narinliğindeki topatanlar, çeşni kervanı halinde gelir geçer...

Boğaz topraklarının bu iltifatına nazire olarak deniz de zümrüt serinliği içinde yürüyen mevsimlerin mahsulünü ikram eder: Uskumrular, kalkanlar, levrekler, kılıçlar, deniz içi avlarının can demetleridir.

Böyle bakınca yalılara su ve toprak mevsimlerinin harikalarını odalarında toplıyan birer ses, şekil, renk, koku ve lezzet rasathanesi demez misiniz?

***

Yalılar, bir suyun iki yakasında biribiri ile karşılıklı yarışan mimarî şahsiyetlerdir. Korular da biribirleri ile karşılıklı tepelerde yarışan iki rakip!.. Sanki herbiri, kendi tarafının üstünlüğünü ötekine ispat eder. Herbiri karşısındakinin fıstıkçamı kalkanına fıstıkçamı kalkanı, selvi mızrağına selvi mızrağı, erguvan meşalesine erguvan meşalesi, bin kollu manolya şamdanına bin kollu manolya şamdanı, gül ateşine gül ateşi çıkarır. Karayel, Rumelinin kokusunu Anadoluya gündoğrusu, Anadolunun kokusunu Rumeliye getirir. Sabah ışığı, Anadolu kıyısına geç gelirse akşam gölgesi, Rumeli kıyısına erken iner.

Bu iki kıyı, ayni güzelliğin biribirine aksedişi gibidir. Bu ayni bahçedir ki arasını hareli ve çağıltılı bir su hıyabanı ayırmaktadır.

Bu bahçenin iki yakasında yaşıyanlar da, isterlerse, yer değiştirmeden bile karşılarındakilerle konuşabilirler. Hele geceleri, bir yalının büyük odası gibi biteviye durgunluğun kusvasına erdiği saatlerde iki kıyı halkı, ayni sofanın iki ucundaki insanlar gibi söyleşebilir. Anadolu korularındaki bülbülleri Rumelindeki bahçenizden duyabilirsiniz. Kanlıca körfezinde okunan gazeli, Baltalimanında, yanınızda söyleniyormuşçasına dinlersiniz. İki sahilin balıkçıları, biribirlerine

nağralar atarlar. Emirgândakiler, Çubukluya seslenir İki hisar karşı karşıya söyleşir. Bu sesler, fenerler gibi Beykozdan Kandilliye, İstinyeden Bebeğe kadar hem boydan boya, hem de karşıdan karşıya aksettikçe, - havaya ve içindeki halete göre Boğaz gecelerine kâh mersiye garipliği, kâh destanî bir ordu heybeti, bazı bir telâş çığlığı bazı da bir neşe şakraklığı verir.

Ruşen Eşref

GÜZELLİK VE İYİLİK KARŞISINDA

Parlak güneş ilk ışığın mavi göğe serperken
Yavaş yavaş ikimiz
Yüce dağlar başlarına çıkalım,
Ormanlara, ovalara bakalım;
Dinliyelim, söyliyelim, düşünelim, öğelim.
Kırda köylü genç kızlar,
Etek etek çiçekleri tutarlar,
O dikenli yolumuza atarlar.

Ey güzellik, ey dağların, güneşlerin şairi,
Senin için dolaşırım tepeleri, belleri,
İsterim ki bana her şey yol versin;
Seni her yer gizlemeyip göstersin.
Eğer bir gün gözlerim
Görmez ise şu korudan geçerken
Yabani gül yaprakları içinden
Seni kuşlar söylesin!...
Gecekuşu viran yerler taşlarında öterken
Sessiz sessiz, yalnız
Tütmez olmuş ocaklara varalım;
Acıyalım, ağlıyalım, okşıyalım, sevelim.
Gökyüzünden yıldızlar
Işıkların bize doğru saçarlar,
O karanlık yolumuzu açarlar.

Ey iyilik, ey dünyanın, insanlığın ümidi,
Seni herkes bir parçacık dinleseydi, görseydi;
Ah, o vakitler bu kaygılar kalkardı;
Gözyaşları sevinç için akardı.

Bahtı kara şiirim
Her yuvadan başka sesler duyardı;
Kendisini en bahtiyar sayardı.
Ey iyi ses, nerdesin?

Mehmet Emin

VEZÜ VOLKANI

Vezüv volkanı gece esnasında susmuştu. Sabah pek parlak oldu; başımızın üstünde dağın sivri mahrutundan vakit vakit çıkan sarı dumandan başka bir şey görülmüyordu. Geceleyin getirdikleri ipleri sürükliyen kılavuzlarımızın peşinde yola koyulduk. Birçok defalar lâv yatağına, kireçleşmiş taşların kül ve toz sağanakları halinde döküldüğünü işittik. Küller etrafımızda hafif kasırgalar meydana getiriyor, rüzgâr onları önüne katıp sürükliyerek bir an güneşi gözlerimizden gizliyordu; insana öyle geliyordu ki, bu cehennem ilinin sakinleri bizim yolumuzu kesmeğe çalışıyor. Yanar taşlar top gülleleri gibi etrafımıza indikçe bir yere yatıyor, sonra onların yuvarlanmaları durduğu vakit yolumuza devam ediyorduk.

Nihayet volkanın son kenarına vardık ve yere otururak ayaklarımızın altında açılan yarı aydınlık, yarı karanlık korkunç uçurumu gözlerimizle ölçtük. Bu uçurum büyük bir huni şeklinde idi. Dibi ve kenarları çeşit çeşit renklere boyanmıştı. Burada yeni yağmış karı taklit eden beyaz toz parçaları; ötede potadan dökülen altına benziyen sarı kükürtler, uzakta ağırlıkları sebebile toprağın meyilleri üzerine yığılmış çatlak ve dumanlı kayalar; daha ötede soğumuş istalâktitler, başka bir yerde ismini bilmediğim siyahımsı bir maddeden tarlalar; nihayet menfezin ortasına doğru, uçurum rüzgârının kâh üflüyor, kâh söndürüyor gibi olduğu kasırgalı dumanlar, içerdeki alevlerin zorlamasile yatağından kalkan, fakat bu kuvvet kâfi olmadığı için daha uzaklara gidemiyen iri kayalar; hava vadilerinde ateşten pınarlar gibi dolaşan ve bu ateş dünyasında coğrafî hudutlar çizen parlak alev nehirleri... İnsanı burada her şey hayran ediyor, her şey korkutuyor.

Kılavuzlarım iplerinin yanına oturdular ve bana dediler ki :

— Artık yetişir değil mi ? Aşağı inmeğe çalışırsanız daha ne göreceksiniz ?

Ben onlara :

— Dibe ayak basmış olacağım, dedim.

Oturduğum yakıcı kum yığını üstünden kalktım, kollarımı ipin ilmiklerine geçirdim ve huninin iç kenarından ağır ağır inmeğe başladım.

Kılavuzlardan hiçbiri beni takibe razı olmadı, fakat hepsi kenardaki volkan kayalarına dayanarak beni iple aşağı indirmeğe çalıştılar. Birkaç dakikada uçurumun dibine indim. Menfezin sarp duvarları aşağıdaki sahayı daralttıkça sıcak artıyor, kunduralarım kireçlenerek ayaklarımı yakıyordu. Erimemiş kükürtlerin biraz serin kaldığı yerlerde ben de ayaklarımı serinleştirmeğe çalışıyordum. Yatakları içinde kaynadığını işittiğim yakıcı alev derelerinden bir sıçrayışta geçiyor, daha az sıcak parçalara varmak için koşuyor ve dinleniyordum.

Rüzgâr, birdenbire değişmiş ve mütemadiyen karşı yamaca doğru sürüklediği alev ve dumanı bana döndürmüş olsaydı mahvolmuş demektim. Kılavuzlar beni yukarıdan çağırıyorlardı. Fakat ben daha dönmek istemiyor, yerden madenler, taşlar toplıyarak mendilime bağlıyordum.

Bu cehennemin ortasında iki üç saatlik tehlikeli bir gezintiden sonra kılavuzlara beni yukarı çekmelerini işaret ettim. Elbisemin ve potinlerimin yanmasından başka bir arızaya uğramadan yukarı çıktım. Toprakta attığım ilk adımları bir zafer ve sevinç feryadı karşıladı. Humbolt beni tebrik etti ve uçurumdan çıkardığım şeylerin tabiatini bana izah etti. Keşişin hücresine indik. Adamcağız benim cüretime şaşıyordu.

Lâmartin (Lamartine)

YAZIN

Yavaş yavaş, denize
Uzanıyor her bir bağ;
Çamlıcayla diz dize
Akşamları Kayışdağ!

Uzaklarda şimdi var
Kımıldıyan bir buğu,
Hep tiryaki bacalar
Tellendirmiş çubuğu!

Bağdaş kurmuş bir hacı
Tüttürüyor nargile;
Düşüncesi pek acı:
Dipsiz ambar, boş kile!

Uyukluyor uzakta
Tek başına bir yalı;
Marmaraya, sıcakta
Sermiş postu Kınalı!

Suya düştü, gezinen
Gölgelerin bir ucu,
Hacı baba elinden
Attı artık marpucu!

Çekiyor bir küçük muş
İri, tembel bir salı,
Hep martılar tutturmuş
Gene eski masalı.

Hele var ki bir tablo
Görse şaşar Anibal:
Ördeklerden bir filo,
Bir de kazdan amiral!

Fâzıl Ahmet Aykaç

BOZKIR

Ankara bozkırının yüzünden çöl yanığı, göğsünden kurak çatlağı geçiyor. Bozkır toprağının kilini kırdık, yumşattık; külünü yeşil bir deri ile kaplıyoruz.

Bozkırın ilk yazı güle, günü gölgeye kavuştu.

Bozkırın dar boğazlarında, toprağı yedi kat kazarak beton tuzaklar kurup yeraltı sularını yakaladık.

Eski Türk tarihi, Asya bozkırlarından tuzlu, tuzsuz sulara doğru bir akın tarihidir. Atalarımız Volga'yı, Fırat'ı, Tuna'yı, Hazer'i, Akdeniz'i, Karadeniz'i alageyik gibi avladılar. O tarih çerçevesinin içinde, Anadolu ırmakları birer at yalağı, Anadolu gölleri birer çanak su gibi görünür.

Suyun ayağına giden eski Türk kılıcının yerini, şimdi suyu ayağına getiren yeni Türk tekniği tutuyor.

Bozkırda su, bir büyü. Su, kandan değerli idi. Atatürk, Büyük Savaştan, bozkıra, susuz toprağa döndü. Yurdun bir ucundan öbür ucuna kadar, bütün orta yaylâlarda, bir dudak değse, onun kanını emecek kadar susamış bozkırın kucağına geldi.

Samandan, susuz aklaşmış kerpiçten, güneşte kavrulmuş tezekten kuru sarı benizli büyük bozkır Ankara'nın kapılarında onun yolunu kesti.

Yeraltı yarıklarından toprağımızın kaçıp giden suları... Kasırga önüne katılmış kara bulut sürüleri içinde, havamızın kaçıp giden suları arasında Ankaranın temellerini attık; Bozkıra yerleştik.

Yalnız Ankara'yı değil, onun yukarısında, altında sağında, solunda uzayıp giden kırçıl toprağı iki hasretinden kurtaracağız: Su, yeşillik.

Pınar, testi, çınar yaprağı türküleri, bozkır folklorunun ağız pasını giderecektir.

Yerin üstünde ırmakları yolundan çeviren Herkül masalını, yeraltı sulariyle boğuşan Türk gücünün gerçeği yanında unutturacağız.

Bozkıra kendi bağrındaki suyu içirerek, onu yeşile boğacağız.

Bozkırın toprağı içine ağaçlarımızın kökleri yeni bir natura, dışına yapraklarımızın gölgesi Tuna kıyılarının güler yüzünü verecektir.

Türk gücünü kaplıyan Bizans yosununu yaylâ güneşinde kurutup dökeceğiz; onun çeliğini bozkır örsünde yeniden döveceğiz.

Bozkırla boğazlaşan, bozkırı yenen Türk'ün adı bir daha yenilmez olacaktır."

F. R. Atay

ERZURUM ZELZELESİ

Toprak, insanlığın en güvendiği unsurdur. Saadetini, zenginliğini, emniyetini ona bağışlamıştır. Onu biz her zaman muti, şefkatli, hiç olmazsa lâkayıt ve sakin görmeğe alışmışızdır. Toprağın sarsılması işte bu emniyetin yıkılışıdır ki bir dost tarafından hançerlenmeğe benziyen korkunç bir hali vardır. Onun için denizden gelen tehlike karşısında cesareti kesilen bir insan topraktan gelen tehlike karşısında da maneviyatını kaybetmiş bir sürü şekline giriyor. İlk zelzele gecesi daha bu işin manasını anlamadığım için erkenden yatağıma girdim. Fakat beş dakika sonra harap evin bütün kirişlerini ayrı ayrı gıcırdar bulunca ve baş üstünde bir buçuk metre kalınlığında bir toprak tavanın her an beni gömmeğe hazırlandığını anlayınca sokağa fırladım. Biraz serin olmakla beraber güzel bir sonbahar gecesiydi. Evin karşısında bulunan askerî ambarların bahçesindeki birkaç kavak ağacının üstünde güzel bir ay solgun ve dost yüzile asılmış, dünyamıza eski sükûnunu vermeğe, bizi hiçbir şeyin değişmediğine inandırmağa çalışıyordu. Daha uzakta bir çeşme sesi halkın uğultusu ile yarışıyordu. Yolun ortasında - her iki duvarda kendi yükseklik nisbetlerine göre uzakta durmak şartile - yürüdüm. Fakat gözlerim daha ziyade kavak ağacındaki ayda idi.

Bütün şehir çok acayip bir kıyametle ayakta idi; don ve gömleğile fırlamış erkekler kapıların önünde giyiniyorlardı; ekseriyet bağrı çıplaktı. Her meydan acayip bir panayıra dönmüştü. Çadırlar tahtadan ve gaz sandıklarından yapılmış kulübeler, dört direk arasına ve üstüne gerilmiş kilimler, arabalar... Ve bunların arasında alçak sesle konuşan ihtiyarlar, kadınlar, ağlıyan küçük çocuklar... Sonra sessizlik.

Bu hakikî bir göç manzarası idi. Kişniyen atlar, sırtında ok ve yay dolaşan bir iki nöbetçi, meşale ışığında silâhlarını temizliyen erkek kalabalıkları ve gecenin sükûtunda biribirine sokulmuş teprenen,

kımıldanan, bağıran sığırlar, koyunlar ve onların etrafını çeviren kağnılar. Ve sabahın meçhulünü düşünmeden yorgun uyuyan oba...

Ahmet Hamdi Tanpınar

AKŞAM

Güneş çekildi demin,
Doğdu bir renk akşamı.
Bu, bütün günlerimin
İçime denk akşamı.

Akşamı duya duya
Sular yattı uykuya,
Kızıllık çöktü suya,
Sandım bir cenk akşamı...

Necip Fâzıl

LAPONYA

Turi'nin on altı yaşındaki torunu Ristin bana kılavuzluk edecekti. Bu küçük kız, isveççe birkaç söz biliyordu; bir kere daha Forstugan'a gitmişti ve gene bir Lapon mektebine girmek üzere ondan ötedeki ilk köye kadar gidecekti.

Ristin, sırtında beyaz Ren derisinden uzun hırkası, başında kırmızı yünden takkesi ile, önüm sıra yürüyordu. Belinde, mavi yün örgülü, somgümüşten, toparlak ve dört köşe levhalarla süslenmiş, enli bir kalın kemer vardı. Kemerine asılmış olan bıçağı, tütün kesesi ve tası sallanıyordu. Ağaç dalları kesmeğe yarıyan küçük bir baltayı da kemerine sokmuştu. Bacaklarına geçirmiş olduğu Ren derisinden beyaz ve yumşak tozluklarını, geniş paçalı külotlarına takmıştı. Ayacıklarına güzel mavi örgülerle bezenmiş küçücük beyaz ayakkabılar giymişti. İçine çamaşırlarile yiyeceklerimizi yerleştirmiş olduğu kayın ağacından yapılmış laukos (çanta) sını sırtına takmıştı. Bu çanta benimkinden en az iki kere büyüktü. Ancak, buna hiç aldırış ettiği yoktu.

Ristin dik inişlerden bir hayvanın canlı ve sessiz adımlarile süzülüyor, yere yatırılmış bir ağaç gövdesinden veya bir su birikintisinden bir tavşan gibi sekiyordu. Zaman zaman keçi gibi bir kayalığın tepesine fırlayıp dört yanına bakınıyordu.

Tepenin eteğinde geniş bir çaya rasladık; ben bunu nasıl aşacağımızı düşünürken Ristin kalçalarına kadar suyun içinde idi. Buz gibi soğuk suda onun ardından gitmekten başka çarem yoktu. İnanılmaz bir hızla karşıki sırta tırmanırken ısınıverdim. Ristin benimle hemen hiç konuşmuyordu. Ve pek te iyi ediyordu. Çünkü dediğini anlayıncıya kadar akla karayı seçiyordum. İsveççesi laponcam kadar kötü idi. Yulaf peksimeti, taze yağ ve peynir, isli Ren dili yiyip tas tas ırmak suyundan içmek üzere yumşak çayıra oturduk.

Pipolarımızı yaktıktan sonra biribirimizin dediklerimizi anlamağı bir kere daha sınadık.

«— Bu kuşun adını biliyor musunuz?

Ristin, Laponların yalnızlığını paylaşan sevgili kuşlarının tatlı sesini tanıyarak, bir gülümseyişle: «Lahol» dedi.

Bir söğüt kömesinden bir sakanın eşsiz türküleri yükseldi.

Ristin anlattı: «Jilov; Jilov».

Laponlar derler ki, sakanın boğazında bir çıngırak vardır ve bununla yüz çeşit türkü söyler. Başlarımızın üzerinde, ta yükseklerde, mavi gökyüzüne perçinlenmiş gibi duran siyah bir haç vardı. Kimsesiz ülkesini, hareketsiz kanatları üzerinde, gözden geçiren kartaldı bu. Dağdaki gölden karabatağın acayip sesi geliyordu.

Ristin tıpkı onun gibi: «Ro, ro, raik» dedi ve bunun: «Bugün hava iyi, bugün hava iyi» demek olduğunu anlattı. Karabatak: «Varluk, varluk, luk, luk» derse bu «yağmur yağacak daha, yağmur yağacak daha, daha, daha» demekti.

Yumşak çayıra boylu boyunca uzanıp pipomu içerek Ristin'in çantasına öteberisini yerleştirmesine baktım: Mavi yünden küçük bir şal, beyaz ren derisinden bir çift güzel yedek ayakkabı, kiliseye giderken takmak için kırmızı eldiyenler, ve bir İncil... Bütün Laponlara vergi olan küçücük ellerindeki soyluluk, bir kere daha, gözüme çarptı.

Çantalarımızı sırtlayıp yola düştük. İnişten indikçe görünüş değişiyordu. Üzeri kareks otu ile örtülü uçsuz bucaksız yaylâlarda ilerliyorduk. Bu yaylâların şurasında, burasında, demet demet, acı sarı renkli ve **hijorton** denilen yaban ahududuları vardı; bunları avuç avuç koparıp yiyorduk. Akçakavak, dişbudak ve söğütle karışık mürver, kiraz ve yaban frenküzümü korulukları içinde cüce kayınlar görünüyordu. Biraz sonra büyük bir çam ormanında idik. İki saat geçmemişti ki, iki yanını yalçın kayaların duvarladığı derin bir boğazda yol alıyorduk. Tepemizde gördüğümüz göğü henüz akşam güneşi aydınlatıyordu, amma içinde bulunduğumuz dere şimdiden karanlıktı. Ristin, dört yanına şüphe ile bakıyordu; belli ki, gece olmadan bu boğazdan kurtulmak istiyor. Birdenbire olduğu yerde donakaldı. Bir dalın çatırdısını işittim ve yirmi metre kadar ilerde siyah bir gölgenin belirdiğini gördüm.

Ristin, yüzü sapsarı, küçük eli kemerindeki baltacıkta, mırıldanırcasına «kaç» dedi.

Ben de koşup kaçmak istiyordum, ancak dizlerim kesilmiş, kımıldanamıyor ve olduğum yere mıhlı gibi duruyordum. Şimdi onu iyice görebiliyordum. Böğürtlen fidanları arasında, ayak üstü duruyor

ve kocaman ağzında da bunlardan bir dal sallanıyordu; onu, akşam yemeği arasında tedirgin ettiğimiz anlaşılıyordu. Her zaman görülmiyen bir boyda idi ve postunun üzülmüş olmasına göre de oldukça yaşlı bir ayı idi; Turi'nin anlatmış olduğu olacaktı.

Ben de Ristin'e karşı erkekçe hareket etmiş ve kaçışını korumuş olmak için «kaç» dedim.

Ristin kaçmadı ve kaçacak yerde beni, kendi başına, Paris'ten Laponya'ya kadar gitmeğe değin, unutulmaz bir manzara karşısında bıraktı. Size şimdi anlatacağıma isterseniz inanmayın: Ristin, bir eli baltacığında, ayıya birkaç adım yaklaştı; öteki eli ile de bir işaret etti. Ayı, ağzındaki dalı bıraktı, iki kere gürültü ile soludu ve sonra dönüp sık çamlar arasına daldı.

Hızlı adımlarla yola düşerken Ristin: «Benden çok böğürtleni seviyor» dedi.

Sonra anlattı: Geçen baharda, anası onu Lapon mektebinden geri getirirken, aşağı yukarı aynı yerde, boğazın tam ortasında koca ayı ile karşılaşmışlardı. Anası da tıpkı onun gibi, eli ile bir işaret edince ayı, ters yüzüne dönüp gitmişti.

Biraz sonra boğazdan çıkıp gittikçe kararan ormana daldık. Bütün yer, baştan başa, kadife gibi, gümüşü bir otla örtülü idi. Akşam olmuştu; ancak ne gece gibi karanlık, ne de gündüz gibi aydınlık vardı. Yazın, şimal gecelerinde görülen inanılmaz bir yarı karanlık içinde her şey seziliyordu. Ristin, nasıl oluyordu ki bu ıssız orman içinde yolunu bulabiliyordu? Bunu kafam bir türlü almıyordu.

Birdenbire gene dostumuz ırmağa rasladık. Derhal yatıp dudaklarımı onun serin yüzüne uzattım.

Ristin yemek zamanı olduğunu söyledi ve şaşılacak bir çabuklukla çalı çırpı toplayıp iki taş arasında ateş yaktı. Yemeğimizi yeyip pipolarımızı içtikten sonra çantalarımızı başlarımızın altına koyarak derin bir uykuya daldık. Beni uyandıran, böğürtlen sunan Ristin oldu. Bunları yedikten sonra koca ayının bunları bu kadar sevdiğine hiç şaşmadım.

Hep yürüyorduk. Sevgili ırmağımız da, bizimle beraber, kaya, tepe demeyip, neşeli neşeli kayıp gidiyor ve göle inmenin daha iyi olacağını kulaklarımıza fısıldıyordu. Biz de öylece hareket ettik. Zaman zaman onu gözden kaybediyor, ancak kendi türküsünü çağırdığını hep işitiyorduk. Vakit vakit durup, bir kayalığın önünde, yahut kesilmiş bir ağacın gövdesi yanında bizi bekliyor ve sonra, sanki kaybettiği

zamanı kazanmak için, eskisinden artık bir hızla gene ileri atılıyordu. Biraz sonra, karanlıkta yolunu şaşıracağı korkusu büsbütün kalmadı, çünkü gece, hızlı adımlarile çekilip ormanın içine gitmişti. Ağaçların tepelerinde altın ışıktan bir alev titriyordu.

Ristin «Piavi» dedi. «Güneş çıkıyor».

Vadinin sisleri arasından bir dağ gölü, ayaklarımız altında, gözlerini açtı.

Gene bir buzlu banyo yapacağımdan ürkerek göle yaklaştım, aldanıyormuşum; Ristin, eka denilen altı düz bir kayığın yarı saklı olduğu bir ağaç gövdesinin karşısında durdu. Bu eka hiç kimsenin değildi, herkesindi ve Lâponların en yakın alışveriş yerine giderek varlıklarının üç tek lüksü olan kahve, şeker ve tütüne karşı ren derilerini verip değiştirmek işine yarıyordu.

Yolun yarısında, yanyana ve yalnız boynuzlarını suyun dışında bırakarak yüzen iki haşmetli yolcu gördük. İyi ki beni Lâpon yerine koydular da iyice yanlarına yanaştık ve ürkmeden bize bakan güzel, tatlı bakışlı gözlerini yakından görebildik. Gözlerinde şaşılacak bir şey var: Nereden bakarsanız bakınız; dosdoğru gözlerinizin ta içine bakıyormuş sanırsınız.

Karşı kıyıyı dikliğine tırmanarak, güneşten başka kılavuzumuz olmaksızın, bir kere daha, sonsız bataklıkla bir yaylâda yürümeğe başladık. Cep pusulamın nasıl kullanılacağını Ristine kaç kere anlatmağa çabaladığım halde bir türlü öğretemediğim için, ondan kendim de vazgeçerek, yalnız kızın yarı alışık duygusuna güvenmeğe karar verdim. Biraz sonra doğru yolda olduğumuzdan kuşkulanmakta olduğunu sezmeğe başladım. Arasıra, elinden geldiği kadar hızla bir yana seğirtiyor, birdenbire duruyor ve yeri kokluyor, sonra bir başka yana fırlayıp aynı manevrayı gene yapıyordu. Arasıra da yere uzanıp bir av köpeği gibi toprağı kokluyordu.

Bataklık boyunca, bize doğru uçar gibi gelen, alçak bir bulutu göstererek «Bog» dedi.

Sis; evet sis basmıştı. Bir dakika içinde öyle kalın bir sis içinde biribirimizi gözden kaybetmemek için elele tutuşmak zorunda kaldık. Sonunda Ristin, artık yolu şaşırdığını ve sisin geçmesini beklemek icap ettiğini söyledi. Bu, daha nekadar sürebilirdi?

Bir şey diyemiyordu; belki bütün gün, bütün gece ve belki de bir saat. İş rüzgârın esmeğe başlamasında idi.

Bu, başıma gelenlerin en çetinlerinden biri idi. Iyice biliyordum ki, böyle uçsuz, bucaksız çöllerde, ince üstbaşımızla siste kalmak ormanda ayı ile karşılaşmaktan da kötü. Gene iyice biliyordum ki, olduğumuz yerde durup beklemekten başka yapılacak bir şey yok. Derimize buzlu bir bez gibi yapışan sisin altında, çantalarımızın üzerine oturup saatlerce bekledik.

Bir pipo yakmak isterken yeleğimin cebini su ile dolmuş bulunca nekadar çaresiz kalmış olduğumu büsbütün anladım. Kendi kendime acınarak ıslak kibritlerime bakarken Ristin piposunu kavlı çakmağiyle yaktı. Kuru çorap giymek isterken, o zamanlar Londra'da yapılanların en iyisi olan su geçmez çantamın sırsıklam olduğunu görerek medeniyetin bir bozgunu karşısında daha kaldım. Buna karşı, Ristinin evde yapılmış, kayın ağacından çantası kupkuru idi. Bir fincan kahve içmek için su kaynatmak üzere yaktığım ispirto lâmbasını esen yel söndürünce Ristin kalktı, yelin geldiği yana gidip döndü ve durmadan çantamı sırtlamak emrini verdi. Bir dakika geçmemişti ki, sert ve düzgün esmeğe başlıyan yel, sis perdesini gözlerimizin önünden silip süpürüverdi. Oldukça uzakta, vadinin dibinde, güneş altında bir kılıç gibi parlıyan büyük bir ırmak göründü. Bunun öbür kıyısında, sık bir çam ormanı, göz alabildiği kadar, uzanıp gidiyordu. Ristin, ağaçların tepesinden yükselen ince bir dumana doğru elini uzatarak:

«Forstugan» dedi.

İnişten yuvarlanırcasına indi ve azıcık çekingenlik göstermeden gırtlağına kadar ırmağa daldı; ben de ardından... Biraz sonra ayağımız verden kesildi ve öte yana yüzerek geçtik. Ormanda yarım saat kadar yürüdükten sonra insan eli ile yapılmış olduğu belli olan bir açıklığa vardık. Büyük bir Lapon köpeği acı acı havlıyarak üzerimize yürüdü; yanımıza gelip iyice kokladıktan sonra, gördüğüne sevinmiş gibi kuyruğunu sallıya sallıya önümüze düşüp yol gösterdi.

Aksel Munte

İÇİNDEKİLER

	Sahife
Atatürk (*Hasan - Âlı Yücel*)	3
Atatürk ve Millet	4
Okumak zevki (*Jorj San*)	5
Robenson (*Daniel de Föe-Şükrü Kaya*)	6
Süvariler (*Enis Behç*)	9
Kaşağı (*Ömer Seyfettin*)	10
Akdeniz kıyılarında (*Samih Rifat*)	15
Memleket sevgisi (*Reşat Nuri Güntekin*)	17
İzmir yolunda (*Kemalettin Kâmi*)	19
Esir aslan (*Süleyman Nazif*)	21
Gemiciler (*Enis Behiç*)	22
Forsa (*Ömer Seyfettin*)	23
Venedikli korsanlarla (*Enis Behiç*)	27
Sakaryanın suyu (*Falih Rıfkı Atay*)	29
Tayyare (*Halide Nusrat Zorlutuna*)	30
Atasözleri	31
Pilevneye gidiyorken (*Cenap Şahabettin*)	32
Yürüyüş (*Samih Rifat*)	35
Mehmetçik (*Reşat Nuri Güntekin*)	36
Kış gelmeden (*Fâzıl Ahmet Aykaç*)	40
And (*Ömer Seyfettin*)	41
Körle kötürüm (*Tevfik Fikret*)	47
Hayvanlar arasında (*Ahmet Haşim*)	41
Çulluk (*Mahmut Yesarı*)	51
Ağustos böceği ile karınca *Tevfik Fikret*)	53
Atasözleri	54
Kuşlar (*Cenap Şehabettin*)	55
Sincap (*Büfon*)	57
Üç atlı (*Necip Fâzıl Kısakürek*)	57
Gamsızın ölümü (*Reşat Nuri Güntekin*)	60
Denize hasret (*Ömer Bedrettin*)	64
Kayıkçı (*Hüseyin Cahit Yalçın*)	65
Atasözleri	66
Kefil (*Şiller*)	67
Yurdumun dağlarına (*Hüseyin Naili*)	70
Aladağ (*Hâmit Sadi*)	71
Dağlar (*Âşık Hüsnü*)	74
Yol verin (*Halide Nusrat Zorlutuna*)	75
İş başına (*Mehmet Emin*)	77
Yoksul çocuklar (*Cenap Şahabettin*)	78
Kardeşime (*İdris Samih*)	80
Kuşyemi (*Reşat Nuri Güntekin*)	81
Kanarya (*Orhan Seyfi Orhon*)	84
Bir kurtuluşun hikâyesi (*Hasan Âli Yücel*)	85
Mavi ve siyahtan (*Halit Ziya Uşaklıgil*)	89
Falaka (*Ömer Seyfettin*)	91
Yadelden sılaya giderken (*Ömer Bedrettin*)	98
Su (*Fafih Rıfkı Atay*)	99
Akın'dan (*Faruk Nafiz Çamlıbel*)	100
Madam Küri (*Fıratlı*)	103
Vatan destanı (*Halit Fahri Ozansoz*)	105
Bir köylü destanı (*Falih Rıfkı Atay*)	106
Bahar (*Fâzıl Ahmet Aykaç*)	114
Aslan ile tilki (*Mehmet Akif*)	116
Akdenizden geçerken (*Kemalettin Kâmi*)	118
Alp Aslan masalı (*Ahmet Hikmet*)	119
Hasretten hasrete (*Yakup Kadri*)	129
Memleket türküsü (*Faruk Nafiz Çamlıbel*)	131
Gediz (*Yakup Kadri*)	135
Torosları aşarken (*Falih Rıfkı Atay*)	136
Küçük ırmak (*Orhan Seyfi Orhon*)	139
Yalılar (*Ruşen Eşref*)	140
Güzellik ve iyilik karşısında (*Mehmet Emin*)	144
Vezüv volkanı (*Lâmartin*)	146
Yazın (*Fâzıl Ahmet Aykaç*)	148
Bozkır (*F. R. Atay*)	150
Erzurum zelzelesi (*Ahmet Hamdi Tanpınar*)	152
Akşam (*Necip Fâzıl*)	153
Lâponya (*Aksel Munte*)	154